

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ОФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“ выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

„KURYER WILEŃSKI“ wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Цена за годъ	10 р.
„ „ съ пересылкою	12 „
„ „ за полъ года	5 „
„ „ съ пересылкою	6 „
„ „ на четверть года	2 50 к.
„ „ съ пересылкою	3 „
„ „ за 1 мѣсяць	1 „

Во объявленія платится за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

ВАРУНКИ ПЕРЕДПЛАТЫ.

Cena roczna	rs. 10
„ „ z przesyłką	„ 12
„ półroczna	„ 5
„ „ z przesyłką	„ 6
„ kwartalna	„ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką	„ 3
„ miesięczna	„ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Biuro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), w murach po-unwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ:

Часть оофициальная: Путешествіе ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА.—Высочайшія повелѣнія, награды и назначенія.—По крестьянскому дѣлу.

Часть неофициальная: Иностранныя новости: Общее обзоріе.—Италія.—Франція.—Англія.—Австрія. Пруссія.—Германскій союз.—Телеграфныя депеши.

Литерат. отдѣлъ: Засѣданіе глав. общ. жел. дорогъ.—Прислѣствіе.—Шимекъ изъ Опочна.—Отъ редакціи.—Земледѣль. обзоріе.—Выдержки изъ газетъ и журналовъ.—Жизнь и труды Игнатія Ходьки.—Влад. Сырокомли.—Повѣдка изъ Рыбинскъ въ Вильно.—Письмо изъ Риги.—Сѣль.—Текуч. нов.—Отвѣтъ Редакціи.—Вилеискій дневникъ.—Объявленія.

Часть оофициальная.

Ст.-Петербургъ, 22-го сентября.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по прибытіи изъ Керчи въ Тамань, 11-го сентября, въ полдень, изволилъ предпринять путешествіе по Кубанской области и имѣлъ почлегъ въ г. Темрюкъ, а 12-го числа въ Екатеринодарѣ. 13-го, ЕГО ВЕЛИЧЕСТВО вѣздилъ съ отрядомъ войскъ осматривать укрѣпленія Дмитріевское и Григорьевское и имѣлъ почлегъ въ Усть-Лабинскомъ, а 14-го—въ укрѣпленіи Майкопскомъ; 15-го числа вѣздилъ на рекогносцировку мѣстности за р. Белою, вечеромъ прибылъ въ лагерь верхе-абадзехскаго отряда, близъ укрѣпленія Хамкеты, гдѣ имѣлъ 16-го числа дневку, а 17-го, утромъ, отслушавъ литургію въ лагерѣ, отправился въ дальнѣйшій путь по лабинской линіи.

Высочайшее повелѣніе ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА касательно вопросовъ, которые, въ слѣд-

ствіе манифеста отъ 10 апрѣля (20-го марта) сего года, имѣютъ быть предложены собранію депутатовъ отъ четырехъ сословій.

Мы, Божіею милостію, АЛЕКСАНДРЪ II, ИМПЕРАТОРЪ и самодержецъ всероссійскій Царь Польскій и Великій Князь Финляндскій, и проч., и проч., и проч. Симвъ объявляемъ: Въ слѣдствіе всеподданнѣйшаго донесенія Нашею генералъ-губернатора Финляндскаго, что разные вопросы касательно законодательства и финансовой части великаго княжества, имѣющіе вліяніе на умственное и матеріальное развитіе народа, по кореннымъ законамъ финляндскимъ не могутъ быть рѣшаемы административнымъ путемъ, дабы удовлетворять нуждамъ страны и соответствовать нашимъ отеческимъ намереніямъ, Мы, 9-го мая (27-го апрѣля) 1859 года, Высочайше повелѣли Нашемъ у финляндскому

ЗАСѢДАНІЕ ГЛАВНАГО ОБЩЕСТВА ЖЕЛѢЗНЫХЪ ДОРОГЪ.

(Окончаніе).

Что касается до III-й части, т. е. до линіи либавской, то мы представляли себѣ право, предположеніе о ней представить не позже 1864 года.

Въ подкрѣпленіе нашего ходатайства, мы представили правительству подробныя соображенія, оправдывающія каждый пунктъ нашихъ предположеній, и имѣвъ съ тѣмъ, мы представили на его благоусмотрѣніе поданное въ совѣтъ 13-го марта сего года, предложеніе, за подписью 65 акціонеровъ, въ которомъ изложены были подробно тѣ основанія, по которымъ гг. акціонеры считали необходимымъ и справедливымъ просить возвышенія гарантированнаго интереса до 6%.

Обращаясь къ правительству съ ходатайствомъ о пособіи, мы главнѣйше имѣли въ виду, какъ уже выше замѣчено, получить такія льготы, которыя бы дали обществу возможность соорудить въ короткій срокъ еоодосійскую линію, осуществленіе которой съ избыткомъ могло бы вознаградить государство за всѣ тѣ временныя пожертвованія, которыя нынѣ вызывались необходимостію.

Передержка 13% противъ первоначальной оцѣнки на строящуюся три линіи произошла, какъ нами подробно объяснено, отъ причинъ совершенно отъ Общества независимыхъ; мы считали справедливымъ просить о распространеніи гарантіи и на эту передержанную капиталъ, дабы избавить акціонеровъ отъ значительныхъ потерь и доставить обществу возможность собрать остальной капиталъ, нужннй для окончанія сихъ 3-хъ линій. Предложеніемъ для того вынуженъ облигаціи естественно зависѣть отъ состоянія курса акцій; нельзя было надѣяться выгодно помѣстить облигаціи заграничей, пока акціи стояли тамъ значительно ниже нарицательной цѣны; а подыять акціи не предстояло никакой возможности иначе, какъ утвердивъ за нами нынѣ же, волученіе свыше 5% дохода; ибо настоящій курсъ не только промышленныхъ цѣнностей но и денежныхъ учетовъ во всей Европѣ, и въ особенности въ Россіи, доходить до 7%.

Для достиженія этой цѣли испрашивалась субсидія независима отъ гарантіи; форма субсидіи имѣла въ глазахъ нашихъ то преимущество передъ прямымъ возвышеніемъ гарантированнаго процента, что она, во первыхъ срочная, а во вторыхъ, не измѣнить размавра процента, принятаго правительствомъ въ основаніе при другихъ финансовыхъ своихъ операціяхъ.

Для опредѣленія размавра капитала, необходимаго для сооруженія еоодосійской линіи, естественно надо было принять въ соображеніе тѣ данныя, которыя нынѣ, по произведеннымъ подробнымъ изысканіямъ, представляются несомнѣнными. Въ основныхъ условіяхъ, линія оцѣнена была въ 62,500 рублей на версту. Эта оцѣнка оказывается далеко недостаточною. Мы опредѣлили ее въ 95 тысячъ рублей сер. на версту, на слѣдующемъ основаніи:

а) Сооруженіе трехъ линій: варшавской, ковенской и нижегородской, 1,614 версты, обойдется обществу около 136 милліоновъ рублей серебромъ, а съ прибавленіемъ 18 милліоновъ рублей серебромъ, издержанныхъ на варшавскую линію правительствомъ, всего 156 милліоновъ руб. сер., что составитъ 96,000 руб. сер. на версту.

б) По предварительному проекту, составленному инженерами правительства, подъ руководствомъ инженера генералъ-лейтенанта Мельникова, на сооруженіе еоодосійской линіи исчислено было 85 тысячъ руб. сер. на версту, что составитъ съ прибавленіемъ 15% на уплату интересовъ акціонерамъ и на потерю въ курсѣ 97,750 руб. сер.

Рассчетъ этотъ подтверждается также произведенными обществомъ изысканіями и составленными уже окончательными проектами и сметами.

Поэтому просьба наша о 5% гарантіи на 95 тысячъ р. съ версты, была ни что иное, какъ справедливое ходатайство объ исправленіи того недоразумѣнія въ оцѣнкѣ, въ которое невольно впали при начертаніи основныхъ условій.

По этой оцѣнкѣ, капиталъ, потребный для окончательнаго сооруженія еоодосійской дороги долженъ простираться до 130 милліоновъ руб. сер. Невозможно надѣяться собрать въ теченіе 5 лѣтъ такой значительный капиталъ при одной 5% гарантіи.

Огромность суммы, потребной для сооруженія южныхъ линій, указываетъ на необходимость привлечь капиталы иностранныхъ; а эти капиталы не примутъ участія въ дѣлѣ, еслили выгоды помѣщенія ихъ не будутъ, по крайней мѣрѣ, равны выгодамъ, уже приносимымъ акціями другихъ европейскихъ дорогъ.

Вообще, участіе иностранныхъ капиталовъ въ дѣлѣ сооруженія еоодосійской линіи составляетъ необходимый элементъ успѣха. Къ сожалѣнію, въ настоящее время, акціи всѣхъ компаній желѣзныхъ дорогъ въ Россіи находятся въ упадкѣ: акціи Рижско-Динабургской желѣзной дороги стоятъ на 19 р. ниже нарицательной ихъ цѣны; акціи Саратовской и Волжско-Донской желѣзныхъ дорогъ продаются на биржѣ: первая по 8 р. вмѣсто 30 р.; а вторая на 150 р. ниже противъ дѣйствительно внесеннаго по нимъ капитала; на акціи Московско-Ярославской дороги еще не существуетъ биржевой цѣны. Акціи главнаго общества хотя и понизились нѣсколько противъ нарицательной цѣны, но курсъ ихъ, въ теченіи первой половины сего года, благодаря участію въ предпріятіи общества первоклассныхъ иностранныхъ банкировъ, поддерживалась исключительно требованіями на оныя изъ Амстердама и Парижа. Всѣ эти обстоятельства, взятые въ совокупности, ясно свидѣтельствуютъ о недостаточности льготъ, дарованныхъ всѣмъ вообще предпріятіямъ желѣзныхъ дорогъ въ Россіи, и о невозможности осуществленія этихъ предпріятій безъ значительнаго участія иностранныхъ капиталовъ.

Привлеченіе этихъ капиталовъ было настоящею цѣлью просимой для еоодосійской линіи субсидіи.

Она была бы дарована обществу не прежде, какъ по открытіи движенія на всемъ протяженіи линіи отъ Москвы до еоодосіи. Мы полагаемъ, что сумма ежегоднаго въ теченіе 30 лѣтъ, платежа съ избыткомъ, съ первыхъ же лѣтъ, вернется правительству другимъ путемъ; ибо трудно даже приблизительно опредѣлить, на сколько богаче и крѣпче сдѣлается государство однимъ фактомъ существованія еоодосійской дороги.

Немедленный приступъ къ сооруженію либавской линіи, воспрепятствовалъ бы быстрому окончанію московско-еодосійской. Возвышеніе заработной платы, вѣдствіе развитія работъ на линіяхъ нынѣ сооружаемыхъ, трудность и обременительныя условія, съ которыми сопряжена реализація новыхъ капиталовъ служили достаточнымъ тому доказательствомъ. По сему необходимо было работы на либавской линіи отложить до того времени, когда работы на линіи еоодосійской будутъ близки къ окончанію.

Вотъ, милостивыя государи, главныя основанія измѣненія нашихъ положенія и устава, которыя мы представляемъ на утвержденіе ваше.

Правительство, ссужая предпріятіе наше весьма значительнымъ капиталомъ, приобретаетъ новыя права, и мы съ величайшею готовностію принимаемъ участіе правительственныхъ членовъ въ управленіи дѣлами общества.

Провѣщенное содѣйствіе ихъ, безъ сомнѣнія, принесетъ дѣлу существенную пользу. Но при этомъ мы должны обратить вниманіе ваше, милостивыя государи,

на то, что участіе представителей правительства въ дѣлахъ общества не отнимаетъ у предпріятія нашего промышленнаго и частнаго его характера; раздѣленіе избытка чистаго дохода между правительствомъ и акціонерами, будетъ конечно лучшимъ и дѣйствительнѣйшимъ поощреніемъ для успѣшной эксплуатаціи нашихъ линій.

Въ настоящее время весь капиталъ общества ограничится 112 мил.; гарантія процентовъ на этотъ капиталъ, по неизмѣненному курсу, составитъ около 6-ти мил. руб. Сумма эта будетъ покрываться собственными средствами варшавской, ковенской и нижегородской линій, если чистый доходъ съ версты достигнетъ въ сложности 3,750 р. Затѣмъ, все то, что получитъ свыше этой суммы будетъ подлежать раздѣлу; а потому можно смѣло надѣяться, что гг. акціонеры, въ непродолжительномъ времени, получатъ на акціи свои, кромѣ 5% дохода, еще и дивиденды, который будетъ возрастать годъ отъ году, и сохранится за акціонерами даже и послѣ погашенія нынѣшнихъ акцій.

Такимъ образомъ, при вышеизложенныхъ условіяхъ, обезпеченная правительствомъ гарантія не только ограждается отъ всякихъ случайностей; не только платится, слѣдующе къ выдѣлу заграничей, какъ по купонамъ, такъ и на погашеніе акцій, будутъ производиться по постоянному курсу 4 фр. за рубль; но еще акціонеры сохраняютъ право на особую прибыль, на которую, по самому своему предпріятію, можно разчитывать въ неотдаленной будущности.

Посему, мы съ полнымъ довѣріемъ испрашиваемъ у васъ, милостивыя государи, уполномочія составить на вышеизложенныхъ основаніяхъ проектъ измѣненій, въ Высочайше утвержденныхъ, 26-го января 1857 года, положеніи и уставѣ общества, и представить проектъ новаго устава на окончательное утвержденіе правительства.

Предложеніе это было утверждено 2,434-мя голосами противу одного. (Вир. Внд.)

ПРОИСШЕСТВІЯ ВЪ ВИЛЕНСКОЙ ГУБЕРНІИ.

23 июля, Вилейскаго уѣзда, въ имѣніи Донькахъ, помѣщикъ Каринкаго, отъ громаднаго удара, сорвалъ господскій жилой домъ съ мебелью и равнымъ имуществомъ и вкляпавшій сарай съ колескою. Убытокъ понесено на 2000 руб.

2-го августа, Трокскаго уѣзда, на пунктѣ Вака, убитъ прохладильный нагруженный землемъ вагономъ работникомъ на желѣзной дорогѣ отставной рядовой Ревельскаго инвалидннй компаніи, Федотъ Дандыковъ, 43 лѣтъ отъ роду.

Омлянскаго уѣзда, въ имѣніи Залѣвъ князя Олинскаго, убитъ быкомъ пастухъ Венедиктъ Соляевскій, 22 лѣтъ отъ роду.

11 августа, Омлянскаго уѣзда, близъ Давидовичъ, задвѣненъ опрокинувшимся возомъ съ сѣнгами хлѣбомъ клѣвннй крестьянинъ Лоскаго сельскаго общества, Иванъ Окопчнхъ, 19 лѣтъ отъ роду.

25-го въ г. Вильнѣ, за островами воротами, при сломкѣ каменной стѣны дома Борсуковъ, убиты пашею стѣною: отставной рядовой Федоръ Кочаковъ, безсрочно-отпускной рядовой Тарутинскаго пѣхотнаго полка, Петръ Юшкевичъ, временно-областннй крестьянинъ Лидскаго уѣзда имѣнія Брадальскіи, помѣщикъ Пучкамера, Феликсъ Урковичъ и житель Ковенской губерніи и, м. Кейданъ, Фердинандъ Аушницъ.

29 августа, въ г. Вильнѣ, при починкѣ костела Св. Анны, рядовой Вилейскаго гарнизоннаго баталіона Илья Кольшевскій, 28 лѣтъ, и мѣщанинъ г. Волкова, Ливляндской губерніи, Христьянъ Гейль, 23 лѣтъ, свалочныи съ дѣломъ отъ чего похороненъ до смерти, а послѣдній отъ полученныхъ сильныхъ ушибовъ опасно боленъ.

*) Эти основныя измѣненія въ положеніи и уставѣ главнаго общества росс. желѣзныхъ дорогъ будутъ напечатаны въ слѣд. № Вѣстника.

Dział nieurzędowy.

Wiadomości zagraniczne.

POGLĄD OGÓLNY.

Znowu dziennikarstwo żywo zajęło się sprawą rzymską. Broszury jedna po drugiej poruszają to palące pytanie, które stosownie do chorągwi pod jaką stronięctwa waleczą, przybierają albo tężowe barwy nadziei albo ponurość grobowego całunu. Dziś kiedy nie na długo tajemnicą zostać nie może, już wiadomo że autorem umieszczoną w Kurjerze broszurę: „Rzym, Cesarz i król włoski“, jest Armand Levy; że z pod jego też pióra wyszło świeże pismo: „Rękopisem przez rząd włoski stolicy s. przełożone“, że dla zasięgnięcia pewniejszych w tej mierze źródeł, Armand Levy udawał się do Turynu i tam, z poufnych rozmów z ludźmi wtajemniczonymi w politykę włoską zaczerpnął swe wiadomości.

Treść tych rękopisów ma być następująca:
„Władza świecka, ustanowiona w wiekach minionych, w widoku zapewnienia niezawisłości stolicy s. nie odpowiada już celowi, w jakim była założona, a więc powinna być nazawsze zniesiona.

„Bezpieczeństwo osobiste papieża porusza się synowskiej pobożności króla włoskiego, niezależność zaś stolicy s. oddaje się pod rękopię mocarstw. Osoba papieża jest święta i nietykalna, również jak osoby członków św. kolegium.

„Kraje, składające państwa kościelne i ojezowinę s. Piotra, będą zgodnie z życzeniem i głosowaniem powszechnym, zjednoczone z królestwem włoskiem.

„Rzym, stolica Włoch, pozostanie miejscem pobytu papieża.

„Jego świątobliwość rządzić będzie papieżem, z zachowaniem wszystkich zaszczytów, jakich dotąd używał.

„Ambasadorowie, ministrowie, pełnomocnicy mocarstw przy oje s., ambasadorowie, ministrowie pełnomocnicy, których papież utrzymywał zechce przy dworach obcych, cieszyć się mają swobodami i przywilejami, jakimi cieszą się członkowie ciała dyplomatycznego.

„Papież zatrzyma propagandę, jałmużnictwo i archiwia.

„Dobra i pałace oje s. tak wewnątrz jak zewnątrz miasta, będą wyjęte od wszelkich podatków i sądownictw, wstęp do nich wszelkim władzom jest zabroniony.

„Kościół i obwód s. Piotra, oraz pałace watykańskie z ich przynależnościami, należą do jego świątobliwości i jego następców.

„Stolica s. pobierać będzie pewien rodzaj dziesięciny od dochodów krajowych dawniejszych państw swoich. Tym końcem dochód wieczysty, oznaczony w summie, na którą strony się zgoda, wpisany będzie do wielkiej księgi włoskiego narodowego długu.

„Wszystkie mocarstwa zostaną wezwane, do wyznaczenia stolicy s. rocznego dochodu, stosownego do ludności katolickiej ich krajów, pod nazwą świętopietrza.

„Papież uproszony zostanie, aby o ile można w wyborze kardynałów, zachował wzgląd na rozmaite narodowości, a co do ich liczby utrzymał stosunek liczby dusz katolickich do narodowości składających.

„Każdy naród ustanowi dla każdego kardynała wybranego z swego łona dochód roczny w ilości zgodnie oznaczony się mającej.

„Ojciec s. będzie miał dostarczoną sobie, przez każdy język, lub naród katolicki pewną liczbę straży zaszczytnej; osoby do niej wybierane będą przez ambasadorów lub legatów papieskich; rzeczona straż ma być utrzymywana nakładem każdego kraju.

„W czasie sieroctwa stolicy s., ani ludowi, ani wojsku, wyjąwszy straż papieską, nie będzie wolno zbliżyć się do gmachu konklawe na przestrzeń mającą się oznaczyć.

„Król włoski, tak we własnym jak w narodzie, który go wybrał, imieniu, przyjmuje w obec Boga i w obliczu świata, najuroczystsze zobowiązanie względem rządów i ludów osłaniać osobę papieża; czuwać, aby niezależność stolicy s. została nietykalna, i aby przepisy konieczne dla tej niezależności, ostały się w zupełnej swojej mocy.“

Powyższe rękopisy są niedostateczne, a lubo dzienniki donoszą, że baron Ricasoli uмышленi jeszcze wezwać rządy, aby papieżowi nazwę królewską przyznały, tym końcem, aby nikomu nawet do głowy przyszło nie mogło, że papież może być osobie uważany za poddanego, jakiegokolwiek władzy ziemskiej; lubo w tej mierze maż stanu włoski opiera się na przykładach cesarzy i królów, którzy wyrzekli się rządów kraju, majestat stanu swojego w całości zachowali; lubo nawet za dni naszych widzimy cesarza Ferdynanda austriackiego, króla Ludwika bawarskiego, niedawno zaś widzieliśmy króla Wilhelma niderlandzkiego, którzy usunawszy się od rządów, osobistą najwyższą dostojność zachowali i nikt tak dalece z drogi prawdy nie zбочzył, aby ich za cychkolwiek poddanych miał pozycywać. Atoli dla namiestnika Chrystusowego inne rękopisy, inne ziemskie warunki są konieczne.

W głębokości sumienia jesteśmy przekonani, że duchowni, jeżeli mają odpowiedzieć świętości swojego powołania, powinni wiażać stanowczy rozbrat z wielkościami i nędzami powszedniego życia; że otoczeni promiennym obłokiem nauki boskiej, nie ciało, nie owoce pracy ludzkiej, ale duszę nieśmiertelną piastować powinni i prowadzić ją przez prąd i burzę życia na łono Ojca Przedwiecznego. Były czasy ciemnoty i ogólnego odrętwienia władz umysłowych; czasy, w których najazd dzicych północnej, zniszczył ślady obyczajania, wszelkie uznanie prawa; wyziębił wszystkie uczucia ludzkości; wówczas duchowieństwo znajomością pisma s. oświecone, w sercu czyste, w życiu niewinne, przez litość nad dolą ludzkości, uczyniło z siebie ofiarę, zastąpiło ją tej wysokości, na którą wznosiło je ciężkie i nocne rozpamiętywanie boskiego zakonu; jeło się gorliwie do urzędowania stosunków społecznych, do zaprowadzenia sądów, szkół i zakładów dobroczynnych. Urzędziło to wszystko niedołężnie, inaczej bowiem

urzędzić nie mogło, bo obce stosunkom społecznym, a nawet uczuciom, które dla niego pieczęcią wiecznej tajemnicy zamknięte być powinny, inaczej urzędzić tego nie było zdolne. Ludzkość nie mniej winną będzie, niewygasała wdzięczność za jego wielką ofiarę, że w braku innych pracowników, podjęło się wielkiego dzieła, odnowienia społeczności. Cafe nieszczęście stało się, że duchowieństwo zdumione ogromem otrzymanych wypadków, wmowiło w siebie a innym wierzyć nakazywało, że prócz niego, nikt, ani sprawami krajowymi rządzić, ani w szkołach głównych i niższych uczyć, ani książek pisać nie tylko nie umie, ale nawet najmniejszego do tego nie ma prawa. Wiadome są owoce tego obłędu; wiadoma jest polityka wieków średnich a mianowicie polityka włoska, hańba i klęska rodzaju ludzkiego; wiadome są sady inkwizycji, za którymi, może nawet skądinąd przykłady ludzie tęsknią; wiadome są wyroki trybunałów, przed którymi Gallileusz musiał na kolanach odwoływać odwieczne boskie prawdy, a które ksiądz Benedykta Chmieliewskiego ozdobiłby laurowym wieńcem nauki. Żeby tego nie widzieć, do jakiego skazania przyszło prawodawstwo, do jakiej ciemnoty nauka, do jakiej potworności sztuka, pod kierunkiem ludzi, dla których te przedmioty powinny być obce, należałoby spalić księgi dziejów i wyniszczyć pomniki głupstwa ludzkiego, zawalające księgozbiory. Wszystko stało się, że duchowieństwo, skutkiem najwznieślijszej cnoty, objawiający ster spraw świata, w chwilach zwątpienia i rozpacz, u wierzyło, że na zawsze u tego steru pozostać powinno; że raz znalazłszy ludzkość w niemowlęctwie, miało, że postępowanie światła nie istnieje, że społeczność nie rośnie, że nigdy do dojrzałości nie przyjdzie i wiecznie piastunów potrzebować będzie. Nadaremnie światodziejowie wstrząsnąć konca przeszłego wieku, odkryli nowy, a tak w przyszłość bogaty świat wyobraził; nadaremnie ludzkość zdobyła skarby wiedzy, wydarła tajemnice przyrodzenia i zastosowała je do ulżenia doli człowieka; nadaremnie powstały te przybytki światła, w których młodzież nie na rzemieślników nauki, ale na jej kapłanów poświęcenie bierze, nie wybierz z głowy nie jednemu z tych chwalebnych przeszłości, że ojezowie lepiej uczyli, a kanclerz Prazmowski lub Młodziejowski cnotliwiej dół ojezowy piastowali, od Żółkiewskiego lub Zamojskiego. Dwa więc główne błędy, a mianowicie, że duchowni w rządzić i naczęnu ludów zastąpić być nie mogą, są źródłem i dzisiejszej rozterki. Tymczasem, gdyby w uczuciu, tak właściwej stanowi skromności przyznać chcieli, że świeccy lepiej od nich rządzić, sądzić, nauczać, leczyć, rzeźbić, malować, żeglować i wojować umieją; że pozostała dla nich część najlepsza, część święta oświecania i kojenia sumienia, prostowania dróg Pańskich słowem i przykładem, wówczas stanęliby wysoko, jak poprawcy serce i obyczajów, jak pogromcy namiętności, jak zwastunowie pokoju i braterstwa. Upieranie się przy rządach świeckich, których ludność świecka nie chce, które potępia, jest anachronizmem, którego nie usprawiedliwić nie zdoła. Nie o to więc chodzi, aby stolicę s. otoczył większym lub mniejszym blaskiem ziemskim, ale o to, aby kościół i jego służby w zakresie swego posłannictwa, rozleglejszych używali swobód. Oddawna, a mianowicie od owej wielkiej średniowiecznej walki o granice władz duchownej i świeckiej, powstały tak z vane konkordaty. Nie ma prawie państwa, któreby w Rzymie nie zawarło, a w każdym z nich, obok dodatków nasiękłych okolicznościami społecznymi, są zasadnicze, niezachwiane prawdy. Te zachowały, pomnożyły, oczyściły i do obecnych potrzeb społecznych zastosować, niech będzie zadaniem cesarza Francuzów i króla włoskiego, którzy podjęli się urzeczywistnić hasło: Kościół wolny w państwie wolnym.

Przy bliższym zglębienu konkordatów, odkryje się konieczność nowego powszechnego soboru. O to więc, nie zaś o mniejszą lub większą wysokość dochodu starczy się należało; bo tylko sobor mógłby pojednać rozróżnione rodziny chrześcijańskie i osuszyć źródło niezgod, nieraz nakazaną przez Zbawiciela miłość bliźniego zatrnujących. Przychylenie się więc państw europejskich do przejrzania konkordatów i do zwolnienia soboru, byłoby stokrotnym wynagrodzeniem za utratę kłopotliwej i niespokojnej władzy świeckiej.

Wszakże, pomimo najświeższe wiadomości, któreśmy w dzisiejszym Kurjerze umieścili a podług których w przeszłą sobotę, tej zawczoraj konferencja w ministerstwie spraw zagranicznych między pp. Nigra, Vimercati, Benedetti, de Lavalette, Cadore i zapewne ministrami francuzkimi odbyta, miała być zamknięta przez samego cesarza, spodziewać się trudno pożądanego z niej owocu. Zdaje się, że baron Ricasoli nie uważa jeszcze, aby już chwila dojrzałości nadeszła dla sprawy rzymskiej, przynajmniej półurzędowy jego dziennik „Opinione“ twierdzi, że żadnego „ultimatum“ Rzymowi nie przesłano. Czasopisma klerykałne co innego mówią, donoszą one, jak o tém dowiadujemy się z francuzkiego petersburskiego dziennika, że p. Nigra w Turynie poselstwu francuzkiemu, projekt rozwiązania sprawy rzymskiej, lez że minister spraw zagranicznych francuzkich miał oświadczyć, iż tego projektu przyjąć nie może. Tymczasem ten sam dziennik petersburski najzupełniej powyższej wiadomości zaprzecza, a tymczasem donosi, że zwolnienicy obalenia władzy świeckiej papieskiej otrzymali znakomitego sprzymierzeńca. O. Passaglia, ten sam, który za życia jeszcze hrabię Cavour posyłany był kilkakrotnie do oje s., ogłosił teraz we Florencji broszurę potępiającą władzę świecką. To pismo miało wywrzeć ogromne wrażenie. Dzienniki wyzwolone radują się ze sprzymierzeńca, który im przybył w osobie jednego z największych teologów włoskich.

Wkrótce jeżeli nie w zupełności, to przynajmniej w najwybitniejszych wyjątkach dzienniki podadzą bliższą wiadomość o tém piśmie. Nie omisszamy oznajomić z niem naszych czytelników, jak równie o wspomnieniu przesłanym przez kongregację soborową księdzu Caputo, biskupowi Ariano, jednemu między biskupami, który oświadczył się za królem Wiktoorem

Emmanuelem. Kardynał prefekt kongregacji soborowej, dotoższy się oje s. rozkazuje księdzu Caputo wywrze się natychmiast nazwy i obowiązków pierwszego królewskiego kapelana, wracać do swej diecezji, albo lepiej jeszcze przybyć do Rzymu, by naprawić dane zgorszenie i zawarować bezpieczeństwo własnego sumienia, uciekając się do stolicy s. dla uwolnienia się od rozmaitych kar kanonicznych, którym podpadł. — Tak więc i na drodze dyplomacji i na polu piśmiennictwa wre praca nieustająca, aby dojść do rozwiązania zawiłości, jakiej dzieje świata nigdy jeszcze nie przedstawily!

Włochy.

Neapol 21 września. Otrzymałmy wiadomość o wyładowaniu Hiszpanów. Połączyli się oni ze zbójczą bandą Mitticia w Kalabrii. Ścigając się do nich depesza, wysłana d. 18 doszła do Jero wczoraj, dla przerwania telegrafu, którego druty zostały przecięte w górach.

Generał Gori donosi d. 18 z Gerace, że nadaniem banda Mitticia w przemyku Mella została przetyta zwałym ogniem. W nagłym poplochu zostawiła w rękę wojska wielu jeńców, kilka mułów i mnóstwo proklamacji drukowanych z podpisem José Burgos. Wszystkie potrzebne rozporządzenia przedsięwzięto, dla przecięcia zbójcom wszelkiej możności ucieczki. W okolicach zupełna spokojność i wybory sposób myślenia.

Florencja 22 września. Czy to co zaszło niedaleko Castiglione ma być tłumaczeniem depeszy jen. de Goyon, co do zamiaru wyładowania w Ostji? Czy zamiar wyładowania w Ostji jest rzeczą osobną, a utarczką pod Castiglione jest wypadkiem pojedynkowym rozleglejszą całości? Są to pytania, które chyba komitet Genuński mógłby rozwiązać.

Co do zajścia pod Castiglione rzecz ma się następnie: Castiglione nie jest zupełnie zbliżone do granicy papieskiej. Ta miejscowość leży na szerokości wyspy Elby, w Grossetto, na pół drogi między Civita Vecchia i Livorno, na brzegu toskańskim. W pewnej odległości bardzo blisko od Castiglione rozciąga się mała zatoka Portiglione; tam w niedzielę d. 22, jeden ze statków morza śródziemnego zwanych Tartana z trójkatowymi żaglami, został przetrąsnięty i zabrany przez władze toskańskie.

Rzeczona Tartana, zwana Madona del Socorro (Najsw. Panna pomocna), wypłynęła z Livurny w sobotę w noc; dowodził nią Livurnianin, nazwiskiem Palmieri. Po co przybyła do Portiglione? Usiłowała wyładować. Podług papierów znalezionych na pokładzie, miała płynąć do Fosseta, własność papieskiej dosyć stamtąd odległej; przeciwny rozkaz lub jakikolwiek inny powód skłonił ją do wyładowania w ciągu drogi. Ciężar jej składał się: z broni 50 strzelb, bomb z palnych, ładunków kepi (rodzaju czapek żołnierskich), i t. d. razem z 12 skrzyń. Zdaje się, że między zabranymi papierami znalazłono rozkaz komitetu genuńskiego, aby nie wyładowywać w Fosseta, aż za znakami zapalonemi na górach; ponieważ oczekiwane ognie nie zapłonęły, kapitan Palmieri postanowił wyładować w Portiglione.

To wszystko jest dosyć dziwaczne: komitet genuński podpisuje papieri, sam się odkrywa, wyładowanie nieważne którego użyteczności zrozumieć niepodobna i t. d., coś jest w tym nieczystego ale małej wagi. W każdym przypadku nie było to wyładowanie ludzi, chciano tylko dostarczyć broni do przyszłych przedsięwzięć.

Bez trudności wierzę, że komitet genuński zajmuje się środkami działania w pozostałości państw papieskich; ale ten nowy zamach mogący tylko obudzić uwagę, zdaje się być krokiem ludzi nierozumnych.

Wspomniałem o duchu kongresu rzemieślniczego we Florencji. Rząd okazując mu swą przychylność w pewnym względzie zmywa z niego barwę Mazzinistowską, którą można by przypisywać. Będzie on bardzo liczny, bo przynajmniej zbierze się ze 250 delegowanych, w 3-iej części złożonych z adwokatów, organizatorów, 1/2 stanowić będą rzemieślnicy.

Już z kolei tu przybywają na ten kongres ludzie różnych odcieni stronnictwa szczero-włoskiego (Italianissimi): Mauromacchi, Curtis, Guerrazzi i t. d. Prezydent Mauromacchi odezwał się do muncypalności, która pozwoliła wielkiej sali starego pałacu na posiedzenie. Ta uprzejmość muncypalności tłómaczy się przez wpływ piekarza Dolfi, przewodcy stronnictwa ludowego w Toskanji, znaczenie jego jest tak wielkie, że w dwie godziny, skoro mi się to podoba, może zgromadzić 10 tysięcy ludzi. Rzeczonemu Dolfi ma dążenie Mazzinistowskie, ale od roku 1859 zawsze prowadził się roztropnie i nieodstrzuchiwał się od widoków rządu. Pan Ricasoli widywał się z nim niekiedy. W wyobrażeniach jest on śmiały, w działaniu umiarkowany i miarkuje innych. Jest to prawdziwa głowa klasy rzemieślniczej we Florencji, a wpływ jego rozciąga się na całą Toskanję. Otacza go poważaniem powszechnem: jest on majątny, rozsądny, chciano go wybrać postem n. parlament, lez wymówił się. Pan Montanelli i dziennik Nuova Europa idą tą samą drogą co Dolfi i jego zwolnienicy.

W liście pisanym do dziennika Prassa z Neapolu d. 20 września czytamy:

„Wczoraj miał mieć miejsce wielki objaw na rzecz Rzymu. Objaw w tym duchu i w tym mieście ma niezmierną doniosłość, bo znaczy, że ten lud zabroniony aż do niedorzeczności, wykłina władzę świecką papieską, wyrzeka się swych zacheń udzieleni i pierwszeństwa nad innymi miastami włoskimi, raz jeszcze ogłasza zawadę i uznaje czyn jednoty włoskiej. Mimo to generał Cialdini nie wahał się tego objawu zabronić.

„Kilka dni temu trzech oficerów gwardji narodowej przyszło do niego z prośbą, aby przyjął prezydencję mającego zawiązać się towarzystwa dla podniesienia, ułatwienia i upowszechnienia sztuki fechtowania, owej szkoły neapolitańskiej niebardzo wprawdzie nadobnej, ale straszliwej. Jak żołnierz i Włoch Cialdini przyrzekł swoje współdziałanie wpływem i pionierem; bo łatwo pojąć, że z tej młodzieży włoskiej, z której rząd upadły tworzył śpiewaków lub kancelistów, rząd terażniejszy chciałby utworzyć żołnierzy. Owoż męstwo i śmiałość składają się z samopoznania siły i umiejtności. Po załatwieniu tego przedmiotu Cialdini lubiący pogadankę — przeszedł do protestacji przeciw pobytowi wojsk francuzkich w Rzymie, którą stronnictwo czynu zamierzało wywołać. To stronnictwo składa się ze wszystkich pierwiastków będących w rozbracie z prawem i narodem, — z mazzinistów, burbońskich, katolików, klerykałnych, urzędniczków bez miejsca, lub takich których posady chybiły, słowem ze wszystkich niezadowolonych z pobudek osobistych. Cialdini powiedział tym 3-m oficerom: nie mogą pozwolić na protestację. Bo naprzód obraziłaby Francję, i jeżeli cesarz miał odwołać swe wojska 10 dni pierwiej, aby nie pokazać, że ulega zewnętrznej natarczywości, odwołałby je dziesięć dni później. Nado ta protestacja mogłaby wznieść przekonanie w Europie, że w tém zadaniu znajdują się we Włoszech ludzie oziębli lub, że jednomyślnie nie istnieje, tudzież, że król i rząd jego nie pełnią swej powinności. Owoż król i rząd czynią wszystko co wolno, wszystko co mogą; a we Włoszech niema ani jednego obywatela, któryby mniej niż ktokol-

wiek drugi pragnął posiadania wiecznego miasta. Protestacja więc jest niemożliwa. Wszakże ponieważ mogłoby być pożyteczne, aby Europa wiedziała o waszych pragnieniach i o zamiarze niezłomnym Włochów posiadania swej stolicy; dajcie temu objawowi formę adresu, szlachetnego godnego, silnego ale umiarkowanego, nietylko nie będą mu przeciwnym, ale poprę tę odezwę do wspaniałości Francji.

„Trzej oficerowie przekonani temi słowami, zapobiegli objawowi, który miał mieć miejsce w niedzielę d. 17 b. miesiaca. Ale stronnictwo czynu lubiące miotać się w czesność i nadzwyczaj pochopne do przewag walecznych nienaradzających na żadne niebezpieczeństwo, nie zasmakowało w pomysłcie adresu. Umysliło więc kazać wydrukować 30 tysięcy listków papieru z temi słowami: Do Rzymu z... a niżej wizerunek Garibaldiego.

„Garibaldi jest ostatnią odpowiedzią Włochów niezadowolonych. Zniewagi wyrażone generałowi! Niewdzięczność przeciw generałowi! Moczenie generałowi!... Oto jest oręż stępiony dziś nieco przez śmiechność, ale jeszcze dosyć silny do wyłudzenia głupcom kilku szkudów, kilku objawów spótczucia lub poświęcenia. Lez Garibaldi ma więcej zdrowego rozsądku, niż ci niby zręczni matacze, którzy widząc, że Mazzini stracił nieco na wziętości, chcieliby korzystać z imienia i ze szlachetnej obojętności dającego się samotnika Kaprery.

„Podczas ostatniej rozmowy hr. Cavour z Garibaldim, minister wylczyłszy wszystkie powody żalu jego do rządu, nagle go zapytał: Czy myślisz generale, że możemy sprawę rzymską rozstrzygnąć orężem, zostawiając za sobą czworobok nietykalny i uzbrojony? Garibaldi, według swego zwyczajn, zamyslił się na chwilę a potem odpowiedział: „prawdę mówiąc, nie!“ A więc rzekł dalej hrabia Cavour, ponieważ to zadanie ma być załatwione w drodze dyplomatycznej, pozwól ukończyć je rządowi jak będzie mógł i kiedy będzie mógł, bo wszyscy jednego chcemy.

„Małe jakieś i najprostsze zdarzenie będzie owem ziarnkiem plasku, co przehyli szlę, kiedy Europa długocią rozpraw będzie znużona. Rozprawy są potrzebne dla znużenia galerji, bo z dworem rzymskim rozprawy na nie niepotrzebne. Dnia 17 sierpnia 1859 r. margrabia Antonini zwiastował przez telegraf z Paryża następującą nowinę: „książe de Gramont powiedział panu Kiszlewu: Rokowaniem nie w Rzymie nie otrzymać, z księżmi, trzeba im narzucić to co się od nich żąda!“ A myślę, że książe de Gramont musi znać tych ludzi.

„Donosilem o wstępnych działaniach towarzystwa rzemieślniczego, na których postanowiono, że na zjeździe florenckim pytania polityczne zostaną uchylone. To postanowienie byłoby klęską dla Mazziniego, który jest wbrew przeciwnego zdania ile sądzić można z jego listu do wyrobników neapolitańskich, z którego wypiszę tylko najwybitniejsze miejsca:

„Bracia! my do spełnienia powinności względem klas robotczych we Włoszech. Rewolucja narodowa odbywająca się w tej chwili, albo lepszy ich był majątkowy albo zdradzi swe posłannictwo.

„Lez te ulepszenia naród i tylko cały naród dać może, wolny i wszelkiej zewnętrznej napaści, ukonstytuowany w swej jednoci co do granic i złączony przez swoich przedstawicieli w Rzymie, swej stolicy dla zglębienia w spokoju i swobodzie nowych potrzeb kraju i napisze nowy pakt narodowy, który wszystkim zadosyć uczyni.

„Wenecja i Rzym, oto przyszłość, oto wyzwolenie ludu. Wolni między naszymi Alpami i naszym morzem śródziemnym, wówczas prawdziwie potrafimy założyć naszą ojczyznę.

„Nie wpadajcie w błąd niektórych włoskich stowarzyszeń rzemieślniczych, pragnących oddzielić wzgląd polityczny od względów czysto gospodarszych.

„Abi klasy rzemieślnicze miały rzeczywiste prawo do pomocy narodowej, niezbędnem jest, aby okazały gotowość do spełnienia względem narodu swych powinności. Prawa nie istnieje dla tych co niepełnią swych obowiązków.

„Wyrobnicy, pokażcie się obywatelami włoskimi. Niech każden z was złoży podpis na Rzym a grosz wdowi na Wenecję. Wenecja i Rzym powinny być zdobyczami ludu. Kiedy wszyscy dowiedziecie, że żyje w was sumienie prawa włoskiego i silna wola do jego nabycia, — dowódcy, a mianowicie maż którego imie wymawiacie z taką miłością, samotnik Kaprery, was nieodstąpi.

„Bądźcie zdrowi — kochajcie waszego brata.

„Mazzini.“

Dziennik *Nazionale* ogłosił list generała Cialdini do rady prowincjonalnej Aquilejskiej, w którym pisze:

„Złośliwa sekta przygotowała ruinę jednoci włoskiej. Wnet po przybyciu mojem zmuszony byłem rozwinąć silne środki poskromienia. Dnia ta sekta istnieć przestała. Ufność odradza się i można już zagać przyjazną epokę rozwoju swobodnych sił narodowych. Cipriano z bandą swą snuje się w górach Avela.

Przytaczamy główne miejsca okólnika barona Ricasoli do agentów konsularnych, o którym telegraf zawczoraj uczynił wzmiankę.

„Włochy zjednoczone w jednolity naród, wezwane są do wznowienia owych swawłownych czasów, w których chorągiew włoska powiewała wszędzie jak godło cywilizacji, przemysłu i bogactwa, wówczas kiedy plody przemysłu i sztuki włoskiej poszukiwane były we wszystkich częściach świata.

„Rzeczywiście żaden kraj nie jest szczęśliwiej położony nad Włochy, co do warunków czynnego i korzystnego handlu, żeglugi kwinającej i znakomitej.

„Dosyć jest rzucić okiem na cudowne położenie Włoch i na warunki uprzywilejowane jej ziemi, aby zrozumieć, do jak wysokich przeczności mogą i powinny dążyć w tej spokojnej walce produkowania i zamiany w którą narody rzucają się na wyścigi z takim zapalem i gdzie każda zdobycz jest spólnym zyskiem.

„Umieszczone na wstępie do Europy od Wschodu i południa, między dwoma morzami łączącymi z sobą najżyźniejsze ziemie świata, z niezmierną rozciągłością brzegów, z licznymi i obszernymi portami, bezpieczeńem i dobrze załudzeniem, ubłogosławione powietrzem łagodnem i umiarkowanem, oraz ziemią płodną, Włochy mają wszystko czego potrzebują do wzniesienia na najwyższy stopień pomyślności przemysłowej i handlowej, i do wzięcia znakomitego udziału w handlu europejskim z rozmaitemi częściami kuli ziemskiej.

„Tak więc skoro olbrzymie przedsięwzięcie przekopania między morza Suckiego będzie dokonaniem, Włochy znowu będą mogły zostać najłagodniejszymi pośrednikami handlu między Europą, Indją, Chinami i Oceanją.

„Chorągiew włoska, której zbywa jeszcze na fladze Wenecji, ujarzmionej przez cudzoziemca, powiewa na naszych okrętach dzwigających 700,000 beczek i osadzonych więcej niż 100,000 majątków.

„Ogólny ruch handlu włoskiego w tych ostatnich latach przed skutecznem jednoty, dochodził do 1400 milionów franków, tak pod względem przywozu jak wywozu ze znakomitą przeważką, pierwszego nad drugim.

„Ruch portów włoskich wykazuje przybycie i odpłynienie więcej niż 49-tu tysięcy okrętów, cała zaś zbiorowa ich siła może zdźwignąć 4,000,000 beczek.

„Od kilku zaledwie miesięcy, jednota polityczna obali-

ła we Włoszech owe rogatki celne, owe przetrzaskanie skarbowe, owe wszelkiego rodzaju przeszkody, które wzmagają przemysł, tamowały wolną wymianę między krajami włoskimi i płodów i na miejscu tych pojeźdźczych ostryżności, które rozmaite rządy półwyspu używały wstrząsać rozwój pomyślności majątkowej z obawy, aby za nim nie poszedł rozwój umysłowy i obyczajowy, postawiła zupełną swobodę handlowych stosunków. Ale dziś praca włoska może liczyć na targowiska wewnętrzne 23 milionów spożywających, a rękodzielnie ożywione pozwoleniem przywozu płodów pierwotnych i przez ustanowienie zakładów pożyczkowych nieplonną dają nadzieję, że handel włoski dzięki zaprowadzeniu gościńców i dróg żelaznych potrafi z korzyścią wywozić swoje towary na targi zagraniczne. Rząd królewski przekonany, że kwitnący stan handlu i przemysłu, jest jedną z walnych dźwigni ustalenia porządku wśród wolności, postanowił dołożyć wszelkich usiłowań do ożywienia sił produkcyjnych i sił obrotu nowego królestwa. Jest więc rzeczą niezbędną zachęcać wszelkimi środkami krajowców naszych, udających się za granicę, w zamiarze otworzenia przez swoje pracę i przez swoje stosunki obrotu dla naszego handlu i dla płodów naszego przemysłu.

Turyń 27 września. Dziennik paryski *Prassa* otrzymał następną list pisany dnia wyżej wymienionego. „Wszystkim zdaje się, że już dziś wiedzą co sądzić o projektach dyplomacji w sprawie rzymskiej. Dzienniki *Opinione* i *Perseveranza* rzuciły strumień światła na tę zagadkę. Dziennik pół urzędowy umieścił na czelu list z Paryża w rzeczy rzymskiej i zwrócił nań uwagę swych czytelników; dziennik *Perseveranza* podaje nawet tekst rękopiśmiernych przedstawionych przez króla włoskiego stołecy świętej, a to na wiary świeżej broszury, którą pospieszył co przedtę ogłosić.

Dziennik *Opinione* oznajmuje, że gabinet turyński przesłał notę francuzkiemu, z żądaniem wdania się rządu cesarskiego, do dworu rzymskiego w zamiarze skłonienia go do przyjęcia rękopiśmiernych udzielić w zamian za władzę świecką. Dotąd tyle tylko powiedziano, że żadna nota nie nadeszła z Turyń do Paryża; że nie wiadomo kiedy rękopiśmiernie o których tyle mówiono, będą rządy cesarskiemu w całej rozciągłości wiadome; dodać niezwadzi, że na niektóre szczegóły jeszcze nie zaszła obustronna zgoda.

Zdaje się, że na tém stanęło, aby król Wiktor-Emanuel napisał do cesarza Napoleona III-go list, w którymby wysłuszył szczegóły rękopiśmiernie, jakie rząd przedstawia dworowi rzymskiemu i prosił aby cesarz skłonił do ich przyjęcia rząd papieski. W dzisiejszych okolicznościach ten środek zdaje się być poczytywanym za najwłaściwszy. Co do dziełka, o którym mówi dziennik *Perseveranza*, zatrzymać się nawet nad nim nie warto; jest to utwor czystej wyobraźni. Chciałbym przesać treści osobistych moich badań co do rękopiśmiernych, które p. Ricasoli zamierza przedstawić na potwierdzenie Francji, ale ze szczerością wyznaje, że dotąd mógłbym tylko dostarczyć wiadomości bardzo niedokładne.

O tém tylko donieść mogę, że zasada najwyższej władzy świeckiej papieskiej ma być zachowaną w ten sposób, że papież uznany zostanie za króla, aby nikt nie mógł powiedzieć, że jest czymkolwiek poddany. Ta rzekoma królewskość ma być uznana przez wszystkie dwory europejskie. Wszakże wpływ innych rządów na to zadanie nie jest jednym tylko musiałby się ograniczyć; prerogatywy przywiązane do tego rodzaju królewkości byłyby jedynie przez Włochy wyjątkowo zarezerwowane; baron Ricasoli koniecznie przy tym obstaje.

Sądzę, że więcej nie dziś niepodobna powiedzieć w tym przedmiocie, którego pozór z każdym dniem ulega zmianom.

Piszą z miasta Pizzo, z Kalabrii, pod d. 18 września: Banda złożona ze stu zbrojów tułactwa się w puszczę blizkiej Faeto. Pleban tej gminy ks. Karol Gallucci ciągle nastawiany i odzierany przez tych niebezpiecznych sąsiadów, odezwał się do mego w parafian. Zebrał w Faeto około 60 gwardzistów narodowych, z którymi połączyli się gwardje narodowe Castellfranco, Castelluccio i Roseto. Wsparty garstką żołnierzy prawidowych, pleban rozkazał opanować górę, na którą schronili się zbrojcy; wnet przyszło do bitwy; 10 zbrojów poległo, 13-tu schwytanym, lecz ks. Gallucci nie pozwolił gwardzistom narodowym ich rozstrzelać. Ten piękny postępek cnotliwego kapłana już jest wiadomy namiestnikowi.

Herszt bandy Cozzito, poddał się rządowi z 9-ciu towarzyszami. Ci pokutnicy stawili się przed władzą w kapeluszach ozdobionych trójkolorem wstążkami, ich piersi okrywały amulety i medaliki, powietrze napełniał okrzykami: niech żyje Wiktor-Emanuel nasz król! którego Boże strzeż i zachowaj!

Inny herszt bandy Józef Carfora, został schwytany w gminie San Felice d'Arienzo. Ponieważ przekonano go o niesłychane zbrodnie, o męczarnie oburzające ludzkość, został więc za wyrokiem sądu wojennego rozstrzelany.

Podług wiadomości z okolic Benevento, gwardja narodowa schwytała 2-ch zbrojów zwanych Peto di Capra i Migliarese. Stawieni przed sądem wyznali swe zbrodnie z największym bezwstydem. Migliarese chciał niektóre z nich ukryć, ale Peto di Capra najbezczelniej rzekł do niego: „przypomnij sobie tylko dobrze, liczba tych zbrojów jest tak duża, miałeś nie więcej jak 15, kiedy zabiłeś sztyltem własnego brata, kilka śmierci mniej lub więcej nie zmienia doli, która nas czeka.”

PAŃSTWO ROŚCIELNE.

Rzym, 21-go września. Dziennik paryski Czas umieścił następną wyjątek z mowy ojca św. wyrzeczonej przy ślubie Karola Lotaryńskiego z Marią-Klementyną de Bourbon, siostrą Franciszką II-go: „Opatrzność wprowadziła was oczyszczonych i wzmocnionych przez smutek i wygnanie do ziemi waszych przodków; bo czas sprawiedliwości nadejść nieomieszka, będzie to dzień zapowiedziany przez Ducha św. stosownie do owych słów: Prawda rozdziła się z ziemi, a sprawiedliwość wejrzała z nieba. Tymczasem wyzywam dla was błogostawieństwa Boskiego.”

Książę de Montebello w powrocie swoim z Konstantynopola, dokąd Napoleon wysłał go dla powitania Abdula-Azisa z powodu wstąpienia jego na tron, zwiadziwszy Neapol i Florencję, przybył do Rzymu.

Locatelli ścisty dziś rano zawałił przed śmiercią: Niech żyją Włochy! Inny list z tegoż dnia podaje następną wiadomość: 1) Dziś rano ścisty zabójcą żandarmu papieskiego. Niechciał się on spowiadać, kapłani pragnąc skłonić go do skruchy, wyjednali opóźnienie kary śmierci na pół godziny; w przeciągu tego czasu nie przestawał miotać najwłaściwymi przekleństwami na rząd. Rozdrażnienie jego było tym większe, że czuł się nie winnym przypisanego mu zabójstwa, wiadomo, że Castrucci zeznał przed sądem sądowym we Florencji, że on a nie Locatelli zarządził jego zabójstwo. Przy ścieniu mało było ludzi i prawie żadnej kobiety, Locatelli był bardzo bładny ale spokojny. Wchodząc na rusztowanie zwrócił się ku żandarmom mówiąc: pokażcie mi jak umierać należy! O pół do ósmego głowa spada, kat wziął ją za włosy i pokazał ludowi, poczem przywiązano ją do drabiny, włożono mu głowę między nogi, na znak, że niechciał się spowiadać.

Falszem jest, że Konsulta prosiła Ojca św. o ulaskawienie. Jakkolwiek wszyscy rozumieją w Rzymie, że ścienie było karą za zabójstwo, jednakże lub przyjął wieść o niem z oburzeniem, bo samo zabójstwo miało znamie polityczne, pełnięcie nożem zaszło w tłumie i bez rozmysłu i nakoniec, że cały przewód prawny pokryty był tajemnicą. Po 2-cj) Dziś wieczorem w sobotę spodziewają się objawu w teatrze Aliberta, gdzie mają grać sztukę burbońska zwaną Pie di Grotta. Zuawili dali sobie słowa znajdować się na niej wszyscy, nie obędzie się bez wrzawy, chyba że liberalni, przerażeni dzisiejszym ścieniem Locatellogo, za zabójstwo żandarma Veluti, wstrzymają się od zwiedzenia teatru.

Francja.

Paryż, 26 września. Od pewnego czasu nowy przemysł t.j. sprzedaż owoców marynowanych w wysoku upowszechnił się po wszystkich dzielnicach Paryża. Wielki przepych wewnątrz tych sklepików, oświetlonych gazem, wykwinie ozdoby, w których młode piękności sprzedają te lakoicie, zamienia je na prawdziwe przybiski zgorzenia. Uchwala prefekta policji zamierza położyć temu koniec; rzeczone paniąki obowiązuje odąd będą opatrzone w książeczki zwykłej treści, lecz do wydania których koniecznym jest przyzwolenie ojców, matek lub opiekunów. Nadto ścisły dozór ma być rozciągnięty na zakłady tego rodzaju. Zapewne, postanowienie prefekta policji zasługują na pochwałę; wszakże konieczność tego środka jest godną pożałowania, czas byłoby wziąć się do wytopienia złego w samym jego źródle. Z każdym rokiem ubywało dla kobiet środki zarobku; upowszechnienie machin do zycia, pozbawiło tysiące rąk niewieścich chleba; jutro może odkryje kto machinę do hafu lub robienia kwiatów, co powiększy jeszcze już i tak wielką liczbę robotnic do pracy. Niech netylko sam rząd, ale i osoby, których dola bliźnich obchodzi, pomyślą nad groźącym stąd skażeniem społeczności.

P. Hecquard, konsul francuzki w Skutari, mianowany został członkiem komisji europejskiej w Hercegowinie na miejsce pana Tissot, konsula z Adrianopola, który otrzymał pozwolenie przybycia na pewien czas do Paryża. Pan Hecquard mieszka już od kilku lat w Albanji; kraj, polityka ottomańska, sprawy czarnogórskie i wszystkie zadania, są mu doskonale znajome.

27 września. Margrabi de Lavalette nie wyjechał jeszcze z Paryża. Na początku przyszłego tygodnia ma odbyć się tajemna konferencja w sprawie rzymskiej. Z tego powodu p. de Cadore sprowadzony został z Rzymu; książę de Montebello zwiedzał Sycyję, Neapol i cały niemal półwysp; nakoniec p. Benedetti zatrzymał się jeszcze w Paryżu. Konferencje rozpoczęła się dnia 2 października w ministerstwie spraw zagranicznych zamknięta się zaś w obecności cesarza. Margrabi de Lavalette ma wyjechać dnia 5 wieczorem, co każde domyślać się, że w trzy posiedzenia wszystko się załatwi. Temu przedmiotowi, tak dla Włoch żywotnemu, przysiać należy nagle powrót do Paryża hr. Vimercati, którego baron Ricasoli przez telegram wezwał, aby natychmiast udał się z Monza do Francji.

Stan coraz więcej zatrzaskał jacy rękodzielni angielskich, ma wkrótce wywołać inne między narodowe zadanie. Gabinet londyński wyzwa Francję do narad nad środkami położenia końca rozterce amerykańskiej. Oba mocarstwa mają żądać, a w razie potrzeby wymagać, aby strony zawarły choć czasowy rozejm. Rząd francuzki nie jest tak nagłony w tej mierze jak angielski. Przed ięwzięciem było ogromne, wydatki niesłychane, korzyści, owoc nadzwyczajnych wysiłków, ledwie w dwudziestych części wyrównałyby wynikłym stad korzyściom dla Anglii. Cokolwiek bądź, lord Palmerston dziś pozna całą wartość przymierza francuzkiego, którego nie zastąpić mu nie potrafi.

Mówią, że p. Thouvenel odtoczył odpowiedź na żądania Anglii aż do powrotu cesarza z Compiegne i do odjazdu królów, mających przybyć do Francji.

Okropny przypadek zdarzył się na koleji żelaznej północnej: Unia 26-go września o godzinie 10-tej wieczorem, pociąg wyprawiony z Paryża do Dammartin, o godzinie 9 minutie 50-tych był spotkany przez pociąg przybywający z Lille, przy zbiegu linii soissonskiej z linią północną. W skutek gwałtownego uderzenia pięciu podróżnych pociągu z Dammartin zabit, trzech raniono, czterech ciężko potluczono. Badanie natychmiast zostało rozpoczęte.

W nowym Luwrze kończą teraz galerję Napoleona III, w której umieszczony zostanie zbiór Campana zakupiony w Rzymie przez cesarza. Pierwszy przywóz jest w tych dniach oczekiwany.

Dziennik *Konstytucjonista* umieścił następną notę o Genewie:

Listy pochodzące z rozmaitych źródeł pełne nieprawdopodobnych wiadomości dostarczyły nam szczegółów bardzo smutnych, z których ogłoszeniem wstrzymaliśmy się umyślnie, aż do bliższego wyjaśnienia rzeczy. Dziś zmuszeni jesteśmy wierzyć nowym doniesieniom, które nas dochozą. Zdaje się, że zawicherzenie umysłowe nastąpiło po zawichrzeniach ulicznych. Policja jest bezsilną do oporu złym namiętnościom. Osobiste bezpieczeństwo niezmiernie cierpi wśród tak smutnego położenia, mówią, że za pięć franków można pozbyć się politycznego przeciwnika i że Rodan, lub jezioro genewskie, często bywają niemiymi spólnikami nagłych śmierci. Odkryto dwa trupy dnia 12 sierpnia: jeden w zakęcie wyspy Rousseau, drugi na brzegu jeziora, obadwa zabite kijami. Świeżo odkryto w jeziorze zwłoki młodego inżyniera francuzkiego z wyższej Sabaudji zaszyte w worze. Dzienniki miejscowe unikają wzmianek o tych zdarzeniach. Łatwo zrozumieć, jak podobny stan rzeczy szkodliwie wpływa na handel i przemysł. Jakoż leżą do 7,000 wyrobników w kantonie, nie mających zatrudnienia.

Dziennik *Kraj* pisze: że cesarz, cesarzowa i następcy tronu są oczekiwani w Paryżu w poniedziałek wieczorem, t. j. 30-go września.

Baron Banffy, jeden z bardzo wziętych członków izby magnatów węgierskich, przybył wczoraj do Paryża. Uszczęśliwiony jest z przyjęcia w Biarritz, jakim go cesarz zaszczycił.

Dziennik *Konstytucjonista* pisze: że dotąd nie przyszło jeszcze do żadnych układów między Francją, Anglią i Hiszpanją w sprawie meksykańskiej.

Dziennik *Kraj* mówi: że podług depeszy otrzymanej w Nowej Grenadzie hr. Ledóchowski, ma być mianowanym nuncjuszem papieskim w Brukseli. Wiadomo, że hr. Ledóchowski wypędzony był z Nowej Grenady, przez wierzycieli tego kraju i że byłby nieuchronnie zabity, gdyby konsul francuzki w Bogota nie osłonił go był swą opieką.

D. 30 września. Wrażenie wywołane w Paryżu przez ścienie Locatellogo w Rzymie jest nadzwyczaj bolesne. Mysł, że ten nieszczęśliwy był może niewinnym, bo zeznania jakie Castrucci uczynił we Florencji przed urzędem, że sam jest zabójcą żandarma Veluti, głośno za jego nieznaczenia przemawia, tudzież, że został ścisty, mimo zanieśonej za nim prośby o ulaskawienie przez samychże sędziów, zatrwożyło sumienie wielu katolików francuzkich. Podobne zdarzenia odkrywają w całym ponurym świetle, klęski wypływające z władzy świeckiej papieskiej. Kiedy z zimną rozwąga porównamy niedowiedzenie zabójstwo Locatellogo z rozmyślanym zamachem Beckera i różnicę

wyroków, jakim obadwa ulegli i zachowanie się obu panujących w tych dwóch sprawach, które ich w tak rozmaitych stopniach dotykały, umysł zdumiewa się nad sprzecznością postępowania króla świeckiego, który prosi o pozbliżenie dla człowieka co nastawał na jego życie i postępowaniem papieża, który nie użył służącego sobie prawa łaski nawet w obec zwzradzających się włąpliwością o rzeczywistą winie oskarżonego. Czyż to nie przekonywa, że szczyry katolicy, muszą i powinni najmocniej pragnąć, aby prawo miecza zostało odjęte ręką duchownym, używającym go w tak okrutny sposób.

Anglja.

Londyn 26 września. Umysł zajęto są okropną sprawą hańbiącą ludzkość. Jeden z obywateli londyńskich zwany Guinness Hill stawał przed sądem pod zarzutem najcięższej zbrodni. Będąc ojcem dziecięcia, którego śmierć uczyniłaby go właścicielem półmiliona franków rocznego dochodu, oddał to dziecie niby na mamki w ręce znanej z niegodziwości żebraczki; pewny, że w głodzie i nędzy biedna istota nie wyżyje. W chwili, gdy władza tę bezbożność odkryła, dziecie znajdowało się w najopłakaszym stanie; wyrodny ojciec, wychodząc z izby sądowej, w której odbyło się pierwsze spawdzenie badań, spotkany był przez nieprzejrzaną tłumy ludu szalejącego ze zgrozy; potrzeba było całego poświęcenia wzorowej służby policyjnej angielskiej, aby go ocalić od rozszarpania. Rzeczona sprawa odłaniająca najpodlejsze skażenie serca ludzkiego zapowiada być wielce ciekawą, zwłaszcza dla miłośników silnych wstrząśnień.

Wiadomo, że parlament nazaczył komisję dla zbadania we wszystkich szczegółach wydziału marynarki angielskiej. Komisja ukończyła swą pracę; sprawozdanie zostało wydrukowane i obejmuje ogromną księgę arkuszową o 800 stronicach. Zarząd floty angielskiej we wszystkich jej gałęziach należy do urzędników zwanych lordami admirałcji, chociaż żaden z nich pojedynczo wzięty nie jest lordem i tę nazwę nosi tylko lord wielki admirał, będący razem ministrem marynarki. Piastuje dziś ten urząd książę Sommerset; pod nim pracują urzędnicy, mający stopień kapitanów okrętowych. Zdanie komisji nie jest przychylnie dzisiejszemu zarządowi marynarki, ale może iżba gmin ulegnie si ogromu pracy potrzebnej na odczynienie i zbadanie wielości zawartych szczegółów; tak jak niegdyś Ludwik XIII ujął się ogromu papierów, które przyniesiono mu do rozstrzygnięcia, kiedy powodowany zazdrością, lub brakiem zaufania w kardynale Richelieu postanowił był sam rządzić Francją.

Austrja.

Peszt, 21-go września. Zdaje się, że p. Schmerling, ciągle rośnie we władzy w odwrótnym stosunku mniemania powszechnego, dającego mu codziennie jakiegoś następcę w urzędzie z liczby jego przeciwników. Dziennikarstwo nie nazywa centralistów inaczej, tylko fanatykami p. Schmerlinga. Słmi zaś oni szukają tylko dogodnej zręczności, aby zmienić wiechę. Dziennik wiedeński *Prassa*, który widział zbawienie monarchji tylko w statucie 26 lutego i który w poświęceniu przywzywał jeśli to być mogło *Wschodnią niemiecką pocztę*, zapowiedział dziś swój rozbrat z centralistami. W tym świeżem nawróceniu się swojemu *Prassa* występuje stanowczo. Wczoraj statut Schmerlinga był dla niej arcy-dziełem konstytucjonalizmu, dziś zapytuje: czy konstytucja, której przyjęcia nawet przymocą wynekać niepodobna w największej połowie monarchji jest prawdziwą konstytucją? Czy wolność, którą rząd chce narzucić ludom przez zawieszenie ich politycznych zgromadzeń i przez gwałty, jest rzeczywistą wolnością? Wczoraj wytrwałność ministra w utrzymaniu patentu była wielką cnotą obywatelską; dziś jest uporem i podług orzeczenia Prassy taki upór jest czystą polityczną zbrodnią. Świeża niemiecka broszura pod napisem: *Austrja niemiecka i jedyną narodowa*, zajadłe powstaje na centralistów. Podług niemieckiego pisarza, szukającego zbawienia w Niemczech, nie zaś w nowo-austrjackim cesarstwie, konstytucja austriacka prowadzi nie do wolności, ale do przywrócenia nieograniczonej władzy. Autor mówi, że rząd wszelkimi siłami stara się wrazać między wiedeńską ludnością kupującą i przemysłową przekonanie, że gdyby przyszło do decentralizowania władzy, Wiedeń zostałby tylko miastem prowincjonalnym, handel i przemysł upadłyby razem z biurokracją. Autor idzie dalej, w swoim dowodzeniu i oskarża centralistów o zdradę przeciw ojczyźnie niemieckiej, utrzymuje, że Niemcy powinni sprzeciwiać się Austrii scentralizowanej, ponieważ w ten sposób narazają się na utratę znacznej części swoich posiadłości, narazają się na pochloneńie pierwiastku niemieckiej, o w przewadze niemieckich narodowości.

Mówią, że minister stanu sam niewie co począć z Siedmiogrodziami. Już pomysł sejmowi weale mu się nie uśmiecha; woląby bezpośrednie wybory posłać na radę cesarstwa, która podobnież nużyć go poczyna. Odroczenie rady cesarskiej według dziennika *Głos ludu* wychodzącego w Graz, jest tylko wymysłowym sposobem umorzenia jej bez użycia wielu lekarstw. Rada cesarska ma być odroczoną na 6-cie tygodni, ale zwolana nie będzie, chyba w razie naglącej potrzeby, albo kiedy uda się znaleźć dla niej nowych członków.

Adres, od którego rząd chciał uwolnić sejm Zagrzebski został jednak uchwalony. Odbijają się w nim konstytucyjne zasady adresu sejmowi węgierskiemu.

Ciekawa rzecz jak adres Kroacki przyjęty będzie; jest on niemniej stanowczy od adresu Deaka. Czy pociągnie za sobą podobnież rozwiązanie sejm; czy choroba bana z tego powodu tak prędko ustala i czy to przyspieszyło jego powrót do Zagrzebia?

Wszyscy żałują, że p. Stojanowicz złożył umocowanie, służące mu jako posłowi na sejmie zagrzebskim; żal ten zapisano w dzienniku czynności sejmowych.

Cztery żartobliwe dzienniki węgierskie zostały zabrane przez policję. Do czego posługują prawa tam, gdzie panuje dowolna władza obywateli? Konferencja więc nadwornego sędziego, (judek curia) potwierdzenie sejmowe i cesarskie na nie były niepotrzebne, jeżeli prawa i sądy milczeć muszą w obec policji.

Hr. Forgach jest zupełnie odosobniony, nikt, ale co się zowie nikt, nie chce mu pomagać w jego Schmerlingowskim konstytucjonalizmie, choćby chciał pozostać na urzędzie, nie potrafił się na nim utrzymać, dla braku narzędzi wykonawczych.

Pan Schmerling przegrał sprawę przed sądem królewskim w Peszcie. Rzecz toczyła się o rachunek z opieki, minister stanu skazyany został na zwrot 10 tysięcy zł. r. chociaż strona powodowa domagała się summy nierównie wyższej. Podczas zarządu p. Bacha przez trybunał pesztański, niejakii Komers, któremu szło o względy potrzebne urzędowników w Wiedniu, którzy go posłali do Węgier, dla wymiaru sprawiedliwości według swego rozumienia, mianował pana Schmerlinga, obcego i krajowi i rodzinie, opiekunem sierot Doeri. Hrabina Hugonay pozwała ministra, przewód sprawy odkrył powody rzeczonego namnaczenia i skończył się potępieniem opiekuna.

Zagrzeb, 25-go września. Sejm uchwałił przełożenie do króla z powodu krzywdzącego odesłania papierów, pisanych przez rząd kroacki do władz innych prowincji. Odrzu-

cil też wniesienie posła Lusel, aby odroczyć od d. 4 października posiedzenia sejmowe na trzy lub 4 tygodnie.

Prezes Briglewicz, odpowiadając na interpelację posła Kwaternika zapewnia, że rada rządowa używa jedynie języka kroackiego w korespondencjach ze wszystkimi władzami królestwa a nawet z dyrekcją skarbową, lecz ta wszystkie swoje urzędowe papiery pisze w języku niemieckim.

Bau oznajmił sejmowi, że deputacja z adresem może udać się do Wiednia, bo przyjęcie jej przez cesarza nie ulega najmniejszej wątpliwości.

Parenzo, 26-go września. Wczoraj o godz. 10 zrana otworzony został sejm istrijski. Wprowadzono na urząd starostę ziemski i jego pomocnika, przystąpiono do rugów. Dziś sejm wybrał członków do rady cesarskiej i deputację nieustającą. Posłami na radę cesarską zostali: gubernator p. Burger i biskup Dobrilla; pp. Zagro i Persiko są zastępcami.

Peszt, 24-go września. Przybranie węgierskiego narodowego stroju nie jest bez wpływu. Dziś, kiedy na pierwszy rzut oka, można odróżnić Węgra od Niemca, nikt nie chce łączyć się z cudzoziemcami. Zaden Węgier nie narazi się na to, aby publicznie rozmawiał lub przechadzał się z Austriakiem. Ale to pomijawszy, Węgrzy są poważni, nie rzucają się na żadne hałaśliwe objawy, nie miotają obelg na żołnierzy, nie krzyczą, słowem godni są wolności. Wszakże nie stanęli jeszcze na niezem pewnym co do rozwiązania węgierskiej zawłości. Jedni mówią o autonomij węgierskiej pod królem austriackim; drudzy wierzają w rozbrat; protestanci chętnie przychyliłby się do rzezczyposp. list, zdaje się jednak, że ten kształt rządu nie mógłby być w Węgrzech. Stany nado są wybitnie odzielone, zwłaszcza z głębi kraju, aby rzecz pospolita mogła tu płużyć; jeszcze Węgrzy jakkolwiek dąliby sobie radę, ale Rumuni a nadewszystko Słowacy zanadto mało są oświeconymi, aby można ich poddać pod doświadczenie republikańskiej konstytucji.

W Budzie cytaadella wzniesiona jest na wysokości panującej nad Pesztem. Przy najmniejszym rozruchu, oba miasta mogą być zburzone bombami; warowni je są straszliwe; okrajają twierdzę dwie linje pływających się działobitni, a przystęp do twierdzy przez most budziesko-pesztański uzbrojony jest urwisłkami, dostać by się do niej można przez tunel, ale któż nie widzi niemożliwości tej drogi.

Wschodnio niemiecka poczta przedstawia następną obraz obecnego położenia:

Stan Siedmiogrodzia nie daje otuchy, aby rada cesarstwa za kilka tygodni mogła otrzymać zasilek nowych posłów, którzyby jej nadali przynajmniej powierzchowność sejmowi w pół nieuczynnym. Mówią, że minister skarbu, poweselał, to podatki wybierając się w Węgrzech bez trudności, przymus wojskowy jest tylko pozorny. Mimo to wszystko, jednak ten stan jest tylko tymczasowości; potrzeba przystąpić do rozbioru budżetu na rok 1862. Spełnienie jego rozporządzeń poczyna się z dnim 1-m listopada, mamy więc tylko miesiąc czasu przed sobą. Czyż pierwszy rok istnienia konstytucji ma być zaginiony przez narzucony budżet?

Gazeta Dunajska pisze co następuje: Przybył tu senator czarnogórski Matanowicz z poruczeniem błaganja pomocy naszego rządu. Czarnogórzanie stracili ufnosć w samych sobie. Wojsko tureckie liczbą przeważa ich; widzą, że nie zdołają oprzeć się Omer-Paszy, który działa nadzwyczaj odgadnie. Dziś tułają się pod skrzydła Austrii, a niedawno jeszcze chcieli chcieliby zagarnąć posiadanie naszej własności Cattaro. Od lat kilku Czarnogórzanie ze skwapliwością słuchali rad dawanych im przez nieprzyjaciół Austrii; te rady wywoływały groźącą im dziś burzę. Obecne położenie tego kraju jest owocem ich własnych błędów, bo zostali niewiernymi testamentu mądrego władcy Piotra II-go. Przed śmiercią znakomity ten władca kazał stanąć przed sobą naczelnikom kraju i odczytać przed nimi swój polityczny testament; zaklął ich, aby utrzymali najprzejrzystsze stosunki z Austrią; Czarnogórzanie przysięgli spełnić jego ostatnią wolę, ale nie dotrzyмали słowa. Już książę Daniel zbroczył z drogi politycznej Piotra II, który dobrze wiedział, że Austrija, będąca najbliższą sąsiadką Czarnogórz, mogła też być jego najpożyteczniejszą orędowniczką.

Dziennik wiedeński *Prassa* donosi pod d. 25 września, że komisja której izba poselska poruciła rozbiór spraw wyznania, d. wczorajszego wyrzekła równość polityczną wszystkich obywateli bez względu na ich wyznanie; miaonowicie zaś zapewniła im wolność zamieszkania we wszystkich krajach cesarstwa, prawo nabycwania własności i piastowania urzędów publicznych. Gdy ta uchwała posłała na głosy, pp. Mulfeld, Giskra, Schneider, baron Riese-Stallburg i Kassman głosowali za nią; biskupi Irzyk, Litwinowicz, baron Pillersdorf, książę Esker i hr. Belkredy, przeciw. Było więc 5 głosów przeciw 5-ciu, zdanie prezesa pana Franciszka Smolki rozstrzygnęło, uchwała została przyjęta. Można spodziewać się, że projekt do prawa, którego redakcję powierzono panu Muhlberg, będzie mógł być wniesiony na izbę za tydzień.

Lloyd Pesztański pisze podług listów otrzymanych z Wiednia, że zatargi między ministrem stanu Schmerling a hrabią Forgach, z powodu różnicy w poglądzie na sprawy węgierskie i siedmiogrodzkie, doszły do tego stopnia, iż obadwa chcieli złożyć swe urzędy. Hrabia Forgach chciał przejrzenia konstytucji węgierskiej w duchu pojednawczym na zasadzie dyplomata 20 października, pan Schmerling nie zgadzał się na żadną powolność; wezwano hr. Nadasdi. Ale ten nie chciał przyjąć pieczęci. Cesarz wdał się osobście lecz i to z początku nie ułatwiło trudności; nakoniec arcy-księżę Rajnery tył dokazał, że obaj ministrowie podali sobie ręce. Mówią, że p. Schmerling zgodził się na przejrzenie konstytucji a hr. Forgach oświadczył, że jeszcze pozostanie na miejscu.

Rada miejska wiedeńska przekonawszy się o niedoleżnym zarzą dzie szpitalu przez braci i siostry zakonu nauki chrześcijańskiej, uchwaliła, że te zakłady dobroczynne mają przysięść pod bezpośrednią wiedzę rady miejskiej.

Depesza z Wiednia, ale bez wątpienia fałszywa, oznajmuje, że główni przewodnicy wychodztwa węgierskiego Klapka, Rossuth, Turr, mają mieć naradę z panem Deak i jego zwolennikami w rzeczy spraw węgierskich. Nie wiadomo jednak gdzie tenjazd ma się odbyć.

W Wiedniu mówią o założeniu na wzór istniejących już stowarzyszeń po innych miastach, towarzystwa *Ogrojca*, składającego się z samych niewiast, a które ma rozszerzać zasady powszechnego pokoju.

Prassa wiedeńska pisze: To co mówiono o ustępstwach mających uczynić się przez Austrię Prusom, zostało za przezwone przez stronnictwo Würtzburgskie. „Austrija nie ma prawa, mówi to stronnictwo, bez obrazu swoich sprzymierzeńców uczyni: podobnego kroku.” Według słów tego stronnictwa, Austrija nie miałaby prawa zgodzenia się na jakakolwiek zmianę podstaw zasadniczych ustaw związkowej. Podobne rozumowanie dowodzi głębokiej nieznanomości rzeczy. Skoroby Austrija i Prusy zgodziły się na reformę związkową, oboz Würtzburgski musiałby milczeć. Wcaleby nas głowa nie bolała o to, coby Würtzburg na to powiedział; nawet p. Beust, podczas ostatniego swojego pobytu w Wiedniu, przypatrzawszy się bliżej rzezczm powiedział: „Po przyjęciu przez Austrię czysto

konstytucyjnego systematu, byłoby donkiszoterją chcieć w Niemczech utrzymać jeszcze instytucje niezgodne z tym systematem.

Wiedeń 27 września. Gazeta *Wiedeńska* donosi: Reskryptem d. 19 września zwołany został sejm siedmiogrodzki na dzień 4 listopada w mieście królewskim Kolozwarze.

Pesz 27 września. Wczorajsze uliczne zbiegowisko nie wywołało żadnych następstw; dziś panuje zupełna spokojność.

Dziennik *Magyar Sajto* uwiadoma, że był w prowadzony w błąd donosząc, że p. Schmerling przegrał proces jako opiekun pana Doeri. Przeciwnie hrabina Hugonny została skazana na zwrot 10 tysięcy zł. reńskich na korzyść jego pupilla.

Zagrzeb 27 września. Sjm uchwalił wolną sprzedaż soli. W dalszym rozbiórce organizacji szkolnej postanowił, aby książki elementarne oddał drukowane były w kraju. Poseł Cefulicz domaga się, aby oprócz katechizmu katolickiego, wprowadzić katechizm narodowy, obejmujący wykład obowiązków i praw obywatelskich. Sejm wniosienie to przyjął.

Prusy.

Blerzemy z dziennika *Rozprawy* ciekawy artykuł i list z Berlina do tegoż dziennika pisany, zostawiając odpowiedzialność za wiadomości w nich zawarte źródłu, z którego pochodzą. Zaczynamy od artykułu.

„Ministrowie pruscy zebrali się w Koblenc nie tylko dla ostatecznego naradzenia się co do porządku koronacji, ale raczej dla roztrząśnienia rozmaitych pytań wysokiej wagi, których rozwiązania dłużej odwiekać niepodobna. Obrady gabinetu, zagajone 20 września, kilka dni potrwały; bo kilka dni ledwie wystarczy na wyczerpanie programatu tych konferencji nad sprawami wyłącznie pruskimi. Programat zdaje się że był przyjęty w Ostendzie przez króla, podług uwag hr. Bernstorfa, nowego ministra spraw zagranicznych, który rzeczywiście znajdował się w Ostendzie podczas pobytu królewskiego w tym mieście. W pośród istniejącego tam politycznego i dyplomatycznego ruchu, postrzegano częste i poufne rozmowy króla z ministrem; postrzegano też zachowanie się godne i oględne ministra i mimo uzasadnioną zadumą, dawały się odczytywać ślady wyraźnie już wytkniętej drogi postępowania i silną wolę służenia niezłomnie królowi i ojczyźnie, z zupełną niezawisłością, nigdy nie tracąc z oczu dobra Prus, stosując się do prawdeł zdrowego rozsądku, przepisywającego czynić to tylko co jest możliwe, praktyczne i prawdziwie korzystne. Hrabia Bernstorf ukazał się w Ostendzie wolnym od wszelkich zobowiązań, bez żadnego postanowienia już z góry uczynionego; uderzony tylko osobno Prus i przekonany, że to osobno Prus ustąpić powinno, bez obciążenia wszelkie godności kraju i z utrzymaniem go na stopie najzupełniejszej równości z innymi wielkimi mocarstwami europejskimi. Hr. Bernstorf wolałby może przymerze angielskie niż wszelkie inne nie tylko z powodu związków bliskiego pokrewieństwa, łączącego królewskie rodziny angielską i pruską; ale nade wszystko, że oba narody jednocy spólności pochodzenia, podobieństwo religijnych przekonań i politycznych dążeń, następnie pewna tożsamość widoków wolnych od wszelkiej sprężności.

Hr. Bernstorf nie ludił się, zna on doskonale trudności wypływające dla sprzymierzeńców Wielkiej Brytanji z dzwactw narodu angielskiego tak rozkazującego, wymagającego, obraźliwego i łatwego do rozjątrzenia; wie on z jaką bystrością powstaje w Anglii mniemanie powszechne, że w jakiejś chwili, nieprzystępne, natychmiast skoro Anglik w kraju obcym ujrzy się poskromionym i zniewolonym do uległości prawodawstwu kraju, w którym zapomniał swych obowiązków.

Doświadczył tego niedawno hr. Bernstorf z powodu nędnego zajęcia z kapitanem Macdonaldem, nie zasługującego zaiste, aby miał stan choć chwilę niem się zajmował, o którym jednak lord John Russell rozpał się w mnóstwie not i depeszy i które samemu lordowi Palmerston dostarczyło wątku do kilku długich mów w izbie gmin. Hr. Bernstorf lubo pragnie przymerza z Anglią, zna jednak niedogodności i gorczyce tego przymerza, nawet kiedy rząd angielski znajduje się w rękach ministrów holdujących zasądzone wywołonym, których hr. Bernstorf woli przez wzgląd na Prusy, nad ministrów zachowawczych, nie chciałby, aby Prusy ograniczyły się tym jednym tylko przymerzem.

Hr. Bernstorf, nie wyłączając żadnego, przychylił się chętnie do przymerza francuskiego. W jego oczach to przymerze przedstawia tyle przynajmniej korzyści co angielskie, a byłoby wolne od nieprzyjemności. Przymerze szczerze kojarzące Prusy z Francją, na dogońnych dla obu stron warunkach, rozproszyłoby jak czarodziejską siłą rzeczywiste obawy Niemiec i dozwoliloby rządowi niemieckim przystąpić do ulepszeń, których niezbędność jest uznana. Powtarzamy, hr. Bernstorf na niczem pewnem jeszcze nie stanął, jest zupełnie swobodny, nie krepują go ani uprzedzenia ani przesady; nie nie odrzuca i jest gotowym do przyjęcia wszystkiego.

Ten przedmiot przymerza, będący niejako węzłem zewnętrznej polityki Pruskiej, miał być obojętne roztrząsaniem w Koblenc. Takie przynajmniej są doniesienia z tego miasta, zgodne z nadsyłanymi doniesieniami z Berlina.

Konferencje ministerjalne koblenckie otacza tajemnicą, być może, że przez pewny czas ich postanowienia nie będą wiadomymi. Ale największa część przedmiotów, nad którymi gabinet naradzać się zamierzył, jest znana. A mianowicie: „Po zatwierdzeniu we wszystkich szczegółach obrzędów koronacji i rozstrzygnięciu wynikłych stąd trudności, nie będących wszakże czystemi trudnościami dworskości, ministrowie zajmą się odwiedzinami, jakie król pruski ma w pierwszych dniach października uczynić Napoleonowi III, w Compiègne, gdzie król przepędzi dwa dni, i o drugich odwiedzinach, które może król uczyni w Wiedniu po koronacji, o czym podobnie mówić zaczyna; następnie rada miała wzięść pod rozbiór rzecz o uznaniu królestwa Włoskiego i niektóre inne zadania europejskie, które nie zeszły jeszcze z porządku dziennego. Chciałoby się też porozumieć co do odrębnego stanowiska Prus względem Niemiec, wynikłego z ruchu, jaki objawił się w wielu miejscach, w duchu zjednoczenia i otrzymania reform najdorzeczniejszych. Nakoniec ministrowie naradzą się w rzeczy wyborów, mających wkrótce odnowić izbę poselską sejmowa, i nad ich prawdopodobnym wypadkiem; nad środkami, któreby mogły ułatwić w postępie prawidłowym działaniu wielkich władz państwa; nad wojskiem, nad skarbowością, nad ministrowie nie zmienili swego przekonania, że z obecno położenia Europy wojna może co godzina wybuchnąć i że należy mieć się na baczności, aby nagły jej objaw nie znalazł Prus niegotowymi. Na przedmiotach więc nie zbywa, są one bardzo rozmaite; programat konferencji ogarnął cały systemat rządowy.

„Wszystko już wypowiedziano o powodach podróży króla pruskiego we Francji. Będzie ona wyważeniem się za odwiedziny cesarskie przed 15-stu miesiącami uczynione królów pruskimi u jego córki wielkiej księżnej bawarskiej. Król wyplacił się za grzeszność grzesznością. Ponieważ obadwa panujący znają się osobicie, bo przepędził z sobą trzy dni w Baden, rozmowa ich może być swobodniejszą i jest podobnym do prawdy, że obaj panujący nie rozjadają się bez udzielenia sobie swoich poglądów na obecny N. 75.

stan Europy i toczące się zadania. Król pruski z wielu pobudek przychylił się do odwiedzenia cesarza w Compiègne raczej, niż w obozie Chalońskim, mianowicie zaś i dla tego, że udając się do Compiègne właściwie zastępuje się do wymagań dworskości. Hr. Bernstorf ma towarzyszyć królowi.

„Rzecz o uznaniu natychmiast królestwa włoskiego, albo o odrożeniu tego kroku na czas późniejszy, musiała na konferencjach koblenckich wywołać zwawe rozprawy i zapewne zdania były różnorodne. Miesiącz temu stronnicy bezpośredniego przyznania mogli pochlebiać sobie, że Prusy wezmą postanowienie zgodne z ich życzeniami. Tego zdania byli książę Hohenzollern przez rady i baron Schleinitz minister spraw zagranicznych, to jest dwaj najważniejsi ministrowie; żaden z innych członków gabinetu nie okazywał się przeciwnym tej polityce. Mówią, że p. de Launay przedstawiciel króla Wiktora-Emmanuela w Berlinie był upoważniony do uwiadomienia swojego rządu, o dobrém usposobieniu rządu pruskiego i że hr. Brasier de Saint-Simon minister pruski w Turynie, miał pozwolenie stwierdzić wybór wiadomości. Niektórzy dalej jeszcze poszli, utrzymując, że książę Hohenzollern osobiście uwiadomił o bliższym przyznaniu królestwa włoskiego przez Prusy, swego szwagra margr. Pepli, z którym niedawno przepędził dwa tygodnie w Szwajcarii. Margr. Pepli, wnuk b. króla neapolitańskiego Joachima Murata, żonaty jest z siostrą pierwszego ministra pruskiego, księżniczką Fryderyką Hohenzollern. A więc, miesiąc temu skłonności rządu pruskiego były najprzychylniejsze sprawie włoskiej. Może gabinet był wówczas pod świeżym jeszcze wpływem rozpraw toczonych w izbie poselskiej, a popieranym z zapalem przez stronników przyznania włoskiego i głosowania tej izby, której większość wynurzyła dla Włoch najgorętsze spożeczki. Cokolwiekbyż zataić nie można, że zaszła zmiana pod tym względem w mniemaniach ministrów i że wynurzyła się silna opozycja przeciw uznaniu królestwa włoskiego, tak dalece, że oczekiwano należy jej tryumfu. W takim razie przyznanie Włoch odroczone będzie do czasu nieokreślonego.

Tém słusznij obawiać się należy, aby myśl odroczenia nie przemogła, że król i hr. Bernstorf ją podzielają. Następne uwagi miały naprowadzić na nią króla i jego ministra spraw zagranicznych:

W rzeczy samej królestwo włoskie nie jest jeszcze ostatecznie ustanowione, przed jego więc przyznaniem, potrzeba aby wrpód istniało. Czyż można powiedzieć, że królestwo włoskie istnieje, dopóki królestwo neapolitańskie jest pastwą wojny domowej i dopóki część ludności zdaje się protestować przeciw przyłączeniu? Królestwo włoskie nie może obejmć się bez Rzymu, będącego jego sercem i konieczną stolicą. Dopóki król Wiktor-Emmanuel nie przeniesie tam siedziska swojego rządu, królestwa włoskiego nie będzie. Wenecja i jej przynależności niemniej są potrzebne dla królestwa włoskiego, jak Rzym i Neapol. Kiedy król Wiktor-Emmanuel posiedzie już Rzym, Wenecję i Neapol, wówczas będzie pora pomyśleć o przyznaniu. Uznanie królestwa włoskiego dałoby ogromną otuchę tajnym towarzystwom niemieckim, które zamierzają utworzyć jedno niemieckie środki gwałtownie i przeciwni zasadom społecznym, które rząd związkowy potępiać musi, chociażby pochwałal cel ostateczny do którego dążą. W obecnym razie cel nie uświęca środków, a środki zmuszają do wyrzeczenia się celu. Roztropność nakazuje zarować się od wyników wojny, w której Niemcy byłyby zniewolone wiaź udział; bo skorboty ta wojna zapaliła się, walka jak zawsze przeniosła, by się nad brzegi Renu i nad granice dzielące Włochy od Austrii. Włochy dążąc do odzyskania krajów posiadanych przez Austrię, stanęłyby w rzędzie pierwszych nieprzyjaciół Niemiec. Czyż Prusy, pośpieszając z uznaniem królestwa włoskiego, coby je rzeczywiście wzmacniało, mogą narażać się na wyrzut, że poświęciły dobro Niemiec? Nakoniec Austrija czyż nie miałaby słusznego powodu zalenia się na Prusy, tym bowiem krokiem Włochy nabyłyby wielkiej siły moralnej, zdolaliby rozwijać i uzupełnić wojenną swoją potęgę, czyż mówimy nie miałaby powodu zalenia się, że Prusy uznają królestwo włoskie wówczas, kiedy organa rządowe króla Wiktora-Emmanuela, głośno oświadczają, iż skoro uzbrojenie stanie w gotowości, wypowiedzą wojnę Austrii.

Chcieliśmy dosłownie przytoczyć miejsca z listów przez nas otrzymanych, dla zostawienia im samym odpowiedzialności, za wyłożone w nich myśli, co do nas bowiem bynajmniej nie potwierdzamy pobudek skłaniających Prusy do odkładu przyznania królestwa włoskiego. Ta zwłoka ze strony Prus nie jest zapewne godną pożałowania, ale Prusy nie zdołają sprawić, aby to nie istniało co istnieje, i przeświadczeni jesteśmy, że postępowanie nawet nie życzliwe, nie opóźni ani na jeden dzień, następstw postępowych a nieuchronnych, czynów już spełnionych.

Podajemy z kolei list pisany z Berlina z d. 21 września, do dziennika *Rozprawy*: „Możemy nakoniec spodziewać się, że wszystkie obrzędy koronacji, której urządzenie wywołało tak silne starcie się mniemań, że po dwukrotnie dochodziło już do przesilenia ministerjalnego; że te urządzenia już dziś są ostatecznie zatwierdzone. Zaczyna się one d. 13, ukończą się d. 18 października w Królewcu, kolebce pruskiej królewskiej dynastji. Najpodobniej do prawdy, że należy przypisać tak bliższemu rokowi krótkość pobytu Wilhelma I w zamku Compiègne. Król przybędzie tam 5-go po południu, odjedzie zaś 6-go października, całe więc odwiedziny u cesarza Napoleona, trwać będą dóbę.

„Ze wszystkiego na co patrzą i o czém dowiadują się, wynika, że nowy traktat handlu i żeglugi, o który toczą się układy od tylu miesięcy między Prusami i całym związkim celnym z jednej, a Francją z drugiej strony, nie jest jeszcze tak blizki końca jak się spodziewano. Zdaje się dziś być pewnym, że oprócz trzech królestw Saskiego, Wirtemberskiego i Bawarskiego, najwięcej przeszkadza zawarciu traktatu z obawy, aby ich zakłady i przemysłowe i rękodzielne nie doznały znacznych strat, przez spózwodnictwo z wyrobami francuskimi. Mimo tylokrotnie powtarzane przez dzienniki nadzieje w upływie tego półrocza, nie zdaje się przecieć, aby Prusy tak prędko uznały królestwo włoskie. Są bardzo uzasadnione powody do wierzania, że hr. Bernstorf, który wnet po obrzędach i zabawach koronacyjnych obejmie zarząd spraw zagranicznych, nie okaże więcej w tym względzie pośpiechu od barona Schleinitza. Sądę więc według najświeższych poczerpniętych wiadomości, w których największą pokładam wiarę, że wszelka myśl uznania królestwa włoskiego, podług wszelkiego podobieństwa do prawdy, na długo przez króla została zaniechana.

Związek niemiecki.

WIELKIE Ks. BADEŃSKIE.

Bruchsal, 20-go września.

Akt oskarżenia.

Przeciw Oskarowi-Wilhelmowi Becker z Odessy, o zamach zabójstwa.

W niedzielę 14-go lipca 1861 r. straszliwa zbrodnia została popełniona na osobie najjaśn. Wilhelma IV króla pruskiego, który bawił tego lata w naszym mieście Baden, dla używania wód.

Król odbywał między 8-ą a 9-ą zrana, sam jeden, zwykłą swą przechadzkę z Baden do Lichtenthal, na ulicy po prawej stronie zostawioną dla pieszych, gdy młodzieńiec idący z Baden przeszedł mimo niego podzrywając z uszanowaniem, — król, idąc dalej, minął młodzieńca, który krok swój zwolnił i zdybał się z hrabią Flemmingim ministrem swoim przy dworze badeńskim. W towarzystwie więc swego ministra naj. pan szedł dalej w kierunku Lichtenthal.

Tymczasem młodzieńiec podbiegł i zbliżył się do króla na kilka kroków. W tém rozległ się wystrzał i król uczuł ból w lewej stronie szyi. Hr. Fleming obrócił się i natychmiast pochwył młodzieńca, który w odległości 4-ch lub 5-ciu kroków stał jak wryty, na uczynione mu zaś pytanie odpowiedział, że strzelił do króla. Na odgłos wystrzału kilka osób przechadzkujących się w ulicy lewej nadbiegło i dopomogło do zatrzymania zbrojcy, który natychmiast dał się poznać, że był studentem z Lipska nazwiskiem Becker. Dwururny pistolet, służący do popelnienia zbrodni, rzucony na poblizką łąkę, był wnet znaleziony i oddany razem z zabójcą w ręce sprawiedliwości. Sprawdzono na samém miejscu przestępstwa, że kolnierz pałeta królewskiego, przesyty był kula, która ukońnię i z tyłu przedarła chustkę na szyi i spowodowała kontuzję.

Szcześnie rzeczona kontuzja nie miała szkodliwych następstw, lecz spowodowała kilkudniowe lecarskie stacjana. Zabójca tuż na miejscu popelnienia zbrodni, oddał hrabiemu Flemming pularę, oświadczając, że w nim znajdują się wyrażone pobudki jego postępków.

List włożony do tego pularsu, pisany zaś w przeddzień, brzmiał następcie:

„Postanowiłem czyn, który spełnił, bo sądzę, że naj. król pruski, mimo liczne i chwalebne usiłowania, niezdolny jest pokonać zawał sprzeciwiających się ziszczeniu posłannictwa, które z miejsca swojego jak król pruski powinien spełnić dla zjednoczenia Niemiec. Wiem, że wielu zapozna duch mojego postępków, inni potępiają go a nawet znajdują śmieszny; znam ciężkie następstwa, które ściągają na moją osobę, ale wspiera mnie nadzieja, że wywrze wpływ szcześnie na przyszłość Niemiec. Bogdajby Niemcy wybrnęli z bezowocnych rozprawiań i przeszli do czynu.“

Pisane w Baden, 13 lipca 1861.

„Oskar Becker.“ Student prawa w Lipsku.

Oskarżony urodził się 18 czerwca 1839 r. w Odessie, jest synem Pawła-Adama Beckera, dyrektora liceum tego miasta i rosyjskiego rzeczywistego radcy stanu. Na wielkanoc 1859 udat się na uniwersytet lipski, gdzie zapisał się jako słuchacz prawa i nauk administracyjnych. Bez żadnych przyjaznych stosunków ze spót-uczniami, zamknięty sam w sobie, i znany za cudaka, oskarżony zacerpnął w niewytrawnym czytaniu niebezpiecznych książek, trucię wyobrażeń, które go popchnęły do zbrodni.

Od kilku tygodni przed spełnieniem zamachu uprawiał się do jego spełnienia i doszedł około ośmiu dni przed wykonaniem do niezłomnego postanowienia położyć koniec życiu króla pruskiego, wystrzał z pistoletu. W tym celu kupił w Lipsku parę pistoletów kieszkowych dwururnych, tudzież potrzebne ładunki. Cwiczył się przez kilka dni w strzelaniu, nabył nawet okulary, dla trafniejszego rzutu oka. Opatrzył się nad to w wizerunek fotografowany królewski, dla lepszego poznania osoby.

Tak przygotowany opuścił Lipsk 12 lipca i przybył do Baden po południu dnia 13. Dowiedział się natychmiast o mieszkaniu królewskim, o godzinie i miejscach jego przechadki, oraz o innych szczegółach. Tegoż wieczora w hotelu la Fleura, gdzie zamieszkał, napisał list wyżej przytoczony. Nazajutrz z rana zajął się nabiciem ostroekami jednego z dwóch przywiezionych z sobą pistoletów.

Z nabitym pistoletem w kieszeni swego paletotu, oskarżony wyszedł o godzinie 6-jej zrana na przechadzkę. Przybywszy na miejsce opatrzył pistonetem pistolet, niezwłoczniej nicyzył uwagi i kiedy po 8-jej ujrzał naj. pana idącego do Lichtenthal, wnet za nim poszedł w nieodzwonne postanowieniu wykonania rozmyślnie powziętego zamiaru zabicia króla.

W wykonaniu rzeczonożamiaru, zabójca, zatrzymując się z prawej strony z tyłu króla, szybko wy dobył pistolet z kieszeni i spócznie wystrzelił z obu rur w kierunku grzbietu naj. pana, rozumiejąc, że w to miejsce pewniej go trafi.

Wnet po spełnieniu zbrodni sprawdzono, że dwie rury zabójczej broni były próżne i oczernione prochem.

Oba pistony pękły. Zadna z dwóch kul wystrzelonych do króla i które dotknęły jego szyi, nie dały się znaleźć. Po przetrząśnieniu zabójcy znaleziono przy nim jeszcze 13 kul i 20 pistonów, a nadto w pokoju zajmowanym przez w hotelu, większą jeszcze liczbę kul, drugi pistolet i cały przyrząd do nabołów i strzału.

Mimo najdrobiazgowsze poszukiwania niepodobna było znaleźć żadnego spótnika zbrodni oskarżonego. Sam najmocniej zaprzecza, aby ktokolwiek miał uczestnictwo w jego przestępstwie i podczas badań po kilkakrotnie upewniał, że myśl zabicia króla pruskiego powstała w nim sama z siebie i stopniowo zamieniła się w nieodzwonne postanowienie.

Aż do końca badań, nie okazał najmniejszego żalu ze swojego czynu. Przeciwnie ubolewał nad nieudaniem się zamachu, usiłując dowieść, że miał w widoku cel wielki i szlachetny, to jest jedność Niemiec — i że czynem swoim chciał wywrzeć wpływ moralny na Niemiecki naród, dla przyspieszenia wspomnianej jedności. W ciągu badań następcie wyświadczył czy oskarżony posiada wszystkie władze umysłowe, musiała być po najdrobiazgowszych roztrząśnieniach rozstrzygnięta twierdząco; bo mimo dzwactwa sposobu życia oskarżonego, nie można było nigdy w nim odkryć najmniejszego śladu rozprężenia władz umysłowych. Sam on twierdził, że działał w zupełnej świadomości kary, jaką ten czyn ścigał i z zupełną wolnością woli; postępowanie jego przed, podczas i po spełnieniu czynu, dostarcza dowodów najpewniejszych dokładności jego zeznania. W tym miejscu akt oskarżenia przytacza wielką liczbę aktów, świadectw i sprawozdań biegłych, służących jako dowody; najważniejszem z tych pism jest deklaracja własnoręczna królewską. Znajdą one właściwe miejsce w przewodzie sprawy.

Akt oskarżenia wyraża się dalej w następczych słowach:

„Zbrodnia popelniona przez oskarżonego zależy na tém, że powziął rozmyślnie zamiar zabicia naj. Wilhelma króla pruskiego, i że rozpoczął wykonanie zamierzonego zabójstwa, czyniąc wszystko co było potrzebne z jego strony do spełnienia zamiaru; i że tylko okoliczności zupełnie niezależne od jego woli nie dozwolily zupełnego spełnienia zbrodni.

Zbrodnia ta stanowi zamach zabójstwa w moc art. 205 — 106 — 107 i 114 kodeksu karnego badeńskiego.

Następcie wyrok izby oddania oskarżonego sądowi trybunatu apelacyjnego wielkosiądzącego w Bruchsal, z d. 22 sierpnia, który odesłał go przed sąd przysięgłych obwodowy *Szkodowego*. Oskara-Wilhelma Beckera, mającego 22 lata wieku, urodzonego w Odessie, pod obwinieniem popelnionego zamachu zabójstwa na osobie naj. Wilhelma pruskiego. Bruchsal, 28 sierpnia 1861 r.

Prokurator wielko ksiądzęcy (podpisano) H a a s.

DEPESE TELEGRAFICZNE.

TURYŃ, 27 września. Dziennik *Opinione* pisze: Ponieważ Francja przyjaźnie wolała się, aby nie dozwolili zerwania między Włochami i Hiszpanją, rząd nasz zawiesił wszelkie obrady, ściągające się do cofnienia naszego przedstawiciela z Madrytu.

W Romanji, Ravennie i Lugo zaszły niejake ruchy z podobnych przyczyn jak w Bolonji.

TURYŃ, 27 września. Neapol 27. Niedaleko Agropoli, w księstwie dalszém, wyładowało około 20 Hiszpanów i Bawarów. Banda Mitticia, pragnąca wdrzeć się do obwodu Cosenza, została odparta. Dziennik *Nazionale* ogłasza proklamację Borgesa do Kalabrejczyków i Neapolitanów, zapalając ich do wypędzenia cudzoziemców w imię religji i króla.

LONDYN, 27 września. Zakład Reutera ogłasza następcie wiadomości z New-Yorku z d. 18.

Generał Lee nacierał na okopy związkowe pod Cheat-Mountain, lecz odparty został z wielką stratą. Więć krąży, że generał Rozenkranz posuwa się przeciw oderwancom, tudzież że generałowie Floyd i Wise cofają się. Proklamacja prezydenta Kentucky domaga się bezwarunkowego wyjścia oderwanców z tego stanu.

Księżna Klotylda powróciła do New-Yorku. Książę Napoleon przybył do Monreal 12 września; za przybyciem swoim przyjęty został przez mera i zamoiniejszych francuzów miasta. Tłumy towarzyszyły mu aż do hotelu, wydając na cześć jego najżywsze okrzyki. Książę obiadował u generała Williams.

TURYŃ, 28 września. Dziennik *Movimento* oznajmuje, że w Wenecji podpisuje się najskwapliwiej protestacja przeciw zajeciu Rzymu.

MARSYLJA, 28 września. Rząd rozkazał przeźrać mieszkania osób obwinionych o czynienie zaciągów na rzecz reakcji neapolitańskich.

BERLIN, 28 września. Z ostatnich doniesień otrzymanych od pełnomocnika pruskiego w Tien-Tsin, można mieć nadzieję, że zagajone rokowania o zawarciu traktatu handlowego z Chinami, wkrótce wezmą pomysłny obrót.

BRUCHSAL, 28 września. Sąd kryminalny uniewinnił baronowę Baumbach, żonę marszałka wielkiego dworu badeńskiego, oskarżoną o zamach otrucia męża. Wyrok przysięgłych przyjęto oklaskami.

BELGRAD, 27 września. Książę i księżna serbsey wrócili do Belgradu wśród powszechnej radości; podróży ich po kraju była prawdziwym tryumfem.

TURYŃ, 28 września. Wysłał we Florencji nakładem księgarza Lemonnier broszura księdza Passaglia o władzy świeckiej papieskiej, i sprawiła niezmiernie wrazenie. Autor potępia władzę świecką. Dzienniki roztrząsają i objaśniają rzeczoną broszurę, czasopisma wywołone cieszą się z tej pomocy, jaka wypływa z powagi największego teologa włoskiego.

Generał Della Rocca ma odplynać do Konstantynopola w szeregówóm poruczeniu. Zawinie do Aten dla pozdrowienia królowej, z powodu uniknionego zamachu na jej życie.

Wiadomości otrzymane z Romanji zwiastują, że podróży królewskich włoskich obudza niezmierny zapał po miastach i wsiach.

Powszechny kongres towarzystw robotniczych odbył dziś pierwsze swoje posiedzenie. Mordini wnosił na zgrupowanie, żeby oświadczyło, iż zajmować się będzie polityką, dla zjednania dostatecznej siły oporu w obec rządu, jeśliby ten zamierzał uczynić cokolwiek przeciwnego szczęściu ludu, jak np. ustąpić Sardinją. To wniesienie wywołało powszechne szemranie; większość obecnych członków protestowała. Mordini przywołał do porządku, znacznie zlagodził swe wniesienie, które przyjęło 72 głosami przeciw 30. Wielu członków oświadczyło, że wstrzymują się od głosowania z powodu, że w ten sposób zgrupowanie przekroczyłoby swoje umocowanie; upowazniająca członków jedynie do obrad nad instytucją wzajemnej pomocy. Ludność miejska obojętna jest na te rozprawy.

TURYŃ, 28 września. Otrzymała tu depesza telegraficzna od księdza de Mérode, oznajmuje, że p. de Christen ma być rozstrzelany w Neapolu. Ta wiadomość zupełnie fałszywa, urzędowie jest zaprzeczona.

BOLONJA, 29 września. Wczoraj wieczorem zebrało się kilka nowych zbiegowisk, wkrótce je atoli rozproszone. Zwierzość przedsięwzięła środki zapobiegające wszelkim ulicznym objawom.

Dziś o godzinie 8, król odbył przegląd załogi i gwardji narodowej bolońskiej.

MARSYLJA, 28 września. Poszukiwania dokonane dziś u osób podejranych o zaciąg na rzecz reakcji neapolitańskiej, spowodowały uwięzienie dwóch osób.

PESZT, 29 września. Jutro wszyscy urzędnicy komitatu pesztńskiego, począwszy od naderspasa, aż do ostatniego podpiska, mają złożyć swe urzędy. Tak więc 600 tysięcy mieszkanców pozostaną bez zarządu prawnego. Mówią, że siła zbrojna zgromadzić się członkom komitatu nie dozwoli.

Wyrokiem ministra skarbu rozkazano wybierać, z użyciem siły wojskowej, zaległości podatkowe. Obfitość zniw uwalnia rząd od pobłażania.

LONDYN, 29 września. Zakład Reutera udziela następcie wiadomości z New-Yorku z d. 19: stoczono bitwę pod Lexington w Missouri. Generał Price uderzył na półkownika Mulligan, stojącego w okopach; lecz został pobity. Oderwanicy stracili 4,000 ludzi, związkowi 800. Minister hiszpański zaprzeczył wieści, podług której wielkorządca Kuby miał uznać flagę oderwanców. Podług wieści, która się jednak nie sprawdziła, mocarstwa nie przyjęły oświadczenia rządu związkowego, uczynionego w Paryżu o odesłanie na rozbiór osobnej konferencji przedmiotu, tycającego się listów korsarskich. Zgrupowanie prawodawcze oderwanców w Marylandzie zostało zniszczone.

PARYŻ, 1 października. Depesza z Konstantynopola.

pola oznajmuje zmianę w gabinecie tureckim. Mehmet-Rusdi-Pasza został ministrem wojny na miejscu Namik-Paszy.

TURYŃ, 30 września. Mała banda dowodzona przez Borgesa została pobita. Więźniacy pochwytali największą część składających ją ludzi. Borges z garstką pozostałych towarzyszy uciekł, ale jest nadzieja, że będzie pościgniony.

Sprawa pana Christen już rozpoczęła.

WIEN, 30 września. Według listów z Raguzy, objawy nieposłuszeństwa wojskowego okazały się w obozie tureckim pod Bilecam, z powodu niewypłacenia żołdu. Omer-Pasza dał coś żołnierzom na rękę dnia 16 września; dnia 19 podniósł obóz bilecki i miał pociągnąć pod Grabowo, ale otrzymał w drodze gońca, od konsulów urzędujących w Raguzie, wrócił więc pod Bilecy.

Gubernator skutaryjski Abdi-Pasza podał się do dymisji, która została przyjęta.

PESZT, 30 września. Wczoraj wojsko osadziło pałac zgromadzenia konitatu, aby przeszkodzić zebraniu się zwołanego na ten dzień posiedzenia. Urzędnicy komitatu usunęli się ze swych posad. Dziś wielkie tłumy otaczają pałac komitatu, lecz spokojność nie została przerwana.

PARYŻ, wtorek 1 października. Cesarz przybył dziś z rana do Saint-Cloud.

TURYŃ, wtorek 1 października. Dziennik Opinione przypisuje stronnictwu mazzinistowskiemu rozruchy zasze w Romanji. Drożyna żywności posłużyła tylko za pozór.

NEAPOL, poniedziałek 30 września. Oczekiwano na jutro objawy ludowe, na które generał Ciadini nie chce pozwolić, ale bezimiennie drukowane ogłoszenia, nie przestają wzywać na nie ludności.

LONDYN, środa 2 października. Zakład Reutersa udziela następującej wiadomości z New-Yorku z d. 21 września: Wiele krajów, że generał Fremont otrzyma miejsce mniej ważne, niż te, jakie dziś zajmuje; że pada się do dymisji z powodu zaszyłych nieporozumień między nim a prezydentem Lincolnem.

Podobniez rozbiegła się wieść, że oderwanej oparowali miasto Mayfield w Stanie Kentucky i że je u-macniają.

Bitwa lexingtonska w Stanie Missouri toczyła się w dniu 18 września. Generał Price we 30,000 oderwanych natarł na 3,500 związkowych; odparła go Brygada irlandzka, uderzywszy na nieprzyjaciela bagnętami. Oczekiwano ponowienia natarcia w dniu jutrzejszym. Związkowcy otrzymali posiłki w liczbie 30,000 ludzi.

TURYŃ, środa 2 października. Dziennik Opinione zaprzecza wieściom, ściągającym się do wysłania ultimatum stolicy s., oraz do zagajonych jakoby rokowań w sprawie rzymskiej.

NEAPOL, środa 2 października. Żadne objawy nie miały dziś miejsca.

OD REDAKCJI.

Kurjer Wileński wychodzić będzie w kwartale ostatnim, od 1 października 1861 r. w tym samym składzie i kierunku jak dotąd.

Dział urzędowy y, stosownie do uchwalonego i ogłoszonego przez nas prospektu, mieścić będzie Ukazy, rozporządzenia, oraz obwieszczenia Władz wyższych, czerpane z dzienników rządowych, lub też nadsyłane z obowiązkiem wydrukowania, przez Zwierzchność miejscową.

Wiadomości zagraniczne i dział literacki, zależne od bezpośredniego kierunku Redakcji, zawierają będą najświeższe wiadomości polityczne, literackie, rolnicze i bieżące. Nie-schodząc z raz przedsięwziętej drogi, stale usiłować będziemy, ażeby pismo nasze wiernie odbijało potrzeby miejscowe i rozszerzało światło prawdziwe i wiedzę gruntowną.

Dla tego ponawiamy wezwania do wszystkich, kogo dobro ogółu obchodzi, ażeby zasilac nas swemi piśmami i uwagami raczyli, z których korzystać nie omieszkamy.

Dla uniknięcia zwłoki lub nieregularności w przesyłce, łaskawo prenumeratorowie upraszają się o wcześnie zgłaszanie się z dokładnym oznaczeniem adresami.

Cena gazety:

Kwartalnie (od 1 paźd. do 1 stycznia) w Wilnie rs. 2 k. 50. Z przesyłką w kopertach rs. 3. Miesięcznie rs. 1. Półrocznie rs. 5. Rocznie rs. 10.

PRZEGLĄD ROLNICZY.

Sposób naprawienia pękniętego kopyta u koni. — Cegła wyrabiana z suchej gliny. — Piśma rolnicze w Królestwie Polskiem. — Otrębie, jako najpożywniejsze części ziarna zbożowego.

Do ważniejszych odkryć weterynaryjnych należy bez-wątpienia sposób naprawiania trwałego kopyt końskich, rozszczepionych, pękniętych i t. p., które w takim stanie utrudniają kucie konia, a najeźdźcą na długo zwierzę do użycia i pracy niezadowolnym czynią.

Długo bardzo pracowano nad wynalezieniem podobnej masy, lecz zadanie było zbyt trudne, ponieważ utworzona sztuczna masa winna odpowiadać wielu warunkom, a mianowicie: żeby miała szczerłość rogu, a przynajmniej żeby była do niej wbić hufnale i żeby się przy ich wbijaniu nie popękała; żeby się łatwo rozmiękała, bo wtenczas tylko może szczerłość przystawać do tej części kopyta, do jakiej ją przyłożymy; żeby nie rozpuszczała się w wodzie, choćby najdłużej na jej działanie wystawiona była; nare-

szcze żeby się tak łączyła z kopytem, iżby z nim stanowiła jedną całość. Otoż po wielu próbach, udało się nareszcie jednemu z francuzkich chemików przygotować kit odpowiadający wszystkim tym warunkom.

Kit taki robi się następnie: bierze się gutta-percha i kraje w kawałki wielkości orzecha, rozmięka się ją we wrzaku i dodaje do niej w połowie proporcji utluczony gummy amonjacyjki (*), rozpatja się to wszystko na wolnym ogniu, w wygotowanym dobrze pierwieli naczyniu żelaznym. Trzeba przynajmniej często mieszać tę masę dopóty, dopóki nie zamieni się w jedną całość i kolor przybierze czekoladowy. Używając tego kitu, należy go wprzód rozpuścić w takiem jak uprzednio mówiliśmy naczyniu, starannie oczyścić kopyto, uważając żeby było suche, a twardziej sby na niem żadnego tłuszczu nie było, nareszcie kitować szpary tak, jak szklane okna. Najlepiej aby noż, którym kit smarujemy, nieco nagrzac, a wtenczas masa akurującej wszędzie zajdzie i da się wygładzić z wierzchu tak, aby nie było żadnej różnicy z kopytem.

W Ameryce coraz bardziej wchodzi w użycie cegły z suchej gliny, wyrabianej następnym sposobem: Glinę suchą mielą, przesiewają, sypią w formy i dopiero za pomocą pras hydraulicznych zamieniają w stałą masę. Taki sposób nie potrzebuje suszarni, ani wypalania; fabryka i-dzie ciągle, niezależnie od stanu powietrza i pory roku, a otrzymuje się trwałe, mocne i twarde cegły, które nie pękają i nie zyschają się. Tym sposobem zaczęto obecnie wyrabiać w Anglii naczynia gliniane.

Z prawdziwą pociechą wspomnieć nam wypada o rozwoju pism rolniczych w Królestwie (nie mówię tu o dziełach specjalnych oddzielnie wydanych, o których później wspomniemy), lecz o pismach periodycznych, rolnictwo, handel, przemysł, jednem słowem kulturę krajową mających na celu, gdzie i strona moralna przodkuje wszystkiemu.

Roczniki Gospodarstwa Krajowego w niczem nie zmieniły raz obranej drogi rozwieliania, drogi, po której rolnictwo ku swemu postępowi, wstąpienie ku własności, a panowie ku szczęściu współbraci i pomysłności rolnictwa iść winni. Mają one teraz jeszcze jedną więcej wartość, że kreśląc ostatnie prace b. Towarzystwa, a prace tak ważne mianowicie w kwestji włościańskiej, będącej już wyrażeniem pojęć i dążenia ogółu, stają się pamiętką dziejową nie tylko w historii krajowego rolnictwa, ale i w historii narodu, który jedna z pięknych chwil swego życia pojąć i uświetnić potrafi!

Gazeta Rolnicza, z każdym dniem idzie wyżej. W tak krótkim przeciągu czasu swego istnienia poruszyła wszystkie kwestje gospodarcze, ekonomiczne i moralne, będące teraz na dobie, zobrazowała w sobie wszystkie części kraju, w najdalejleższych jego zakątkach, oddała część publiczną każdej prawej zasłuzde, jednem słowem stała się istotnie organem pożytecznym i swojskim.

Ze cel ma nie inny jak służenia ogólnemu dobru, dość spojrzeć na staranność wydania, na drzeworyty, na dodatki dzieł i na cenę prenumeraty, a każdy pojmie, że tu materialnych widoków niema.

Dalej następuje Korespondent Rolniczy przy Gazecie Warszawskiej wydawany. Pismo to miało swoją chwilę stagnacji; dziś z radością notujemy jego przebudzenie się, widzimy już od niejakiego czasu redakcję daleko staranniejszą, mniej przedruków i tłumaczeń, a więcej artykułów oryginalnych i starannie opracowanych, więcej nareszcie korespondencji z kraju, które wiaściwą cechą tego pisma stanowią winny. Ostatniemi czasy winniśmy wdzięczność redakcji za umieszczenie dwóch artykułów: 1) o narzędziach i sprzętach rolnika polskiego 19-go stulecia, artykuł zawierający oprócz szczegółowego opisu każdego narzędzia, każdej maszyny u nas w użyciu będącej lub na u-powszechnienie zasługującej, a wyrobionej w fabrykach krajowych, posiadającej oprócz tego, powtarzam, dokładny rysunek każdej takiej maszyny lub narzędzia. Artykuł ten niezmiernie wpłynął na oswojenie się, wyrobienie pojęcia o rzeczy, a stąd na przełamanie pierwszych lodów dla wielu rutynistów naszych, którzy zwykli na to największą krzyżą i temu są przeciwni, o czym i wyobrażenia niemają. Drugim nader ważnym artykułem w tym Korespondencie zamieszczonym, jest Rozbiór krytyczny dzieła o rolnictwie przez p. Polujańskiego wydanego. Rozbiór ten tak ściśle, z taką znajomością zasad leśnictwa i jego postępu z takim praktycznym poglądem na nasze krajowe lasy i ich urządzenie napisany, że nie tylko nie mu nie można zarzucić, ale w wielu rzeczach z samej recenzji objaśnić się można. Jedno tu tylko mielibyśmy do zarzucenia, przez co sam rozbiór o wiele był zyskał na powadze, to jest, gdyby był sine ira napisany, za wiele żółci, a stąd osobistości, za wiele naciąganych zarzutów, przez co nauka nie nie zyskuje, a przedmiot na drogę osobistej polemiki i próżnego szermierstwa piórem schodzi. Mówimy te nasze słowa szczerze bez ogródki, bo zbyt wysoko cenimy tę recenzję, więc chcielibyśmy, aby utrzymywała się na tém stanowisku, na jakie ze swzech miar zasługuje.

Czytamy w gazecie Niemieckiej: Przerznięty ziarno żytnie w poprzek na dwie połowy, gdy za pomocą mikroskopu i drogą analizy chemicznej, zaczęliśmy badać bliżej pojedyncze warstwy, natrafimy najprzód na zewnętrzną powłokę, czyli właściwą skórną warstwę, która się składa z młoci lub więcej rozpuszczalnych tkanki komórkowej i soli nieorganicznych. Pod nią leży wewnętrzna powłoka w kształcie podłużnych grubościennych komórek, które zawierają w sobie klej, naj-główniejszą i najpożywniejszą część ziarna. Po niej dopiero idą wielkie podłużne lub sześciokątne komórki, które stanowią masę ziarna i mieszczą w sobie ciałka krochmalikowe w połączeniu z białkiem. Przy melciu ziarna zewnętrzne łuski i komórki klejowate, których główną podstawą jest azot, oddziela się od komórek krochmalikowych; opierają się one drobniejszemu sproszkowaniu przez kamień młyński i stanowią otrębie. Nasza więc cienka biała pyłkowa mąka składa się z pierwiastków bezazotowych, krochmalu, a z tyle pożywnych obfitujących w azot cząstek, zawiera tylko białko, które w zbyt małej ilości znajduje się w komórkach krochmalikowych. Klej, stanowiący 7—10% części ziarna krew naszą odżywiającej, usiłujemy przy melciu jego oddzielić jako otrębie i zamiast użycia ich z korzyścią dla naszego własnego organizmu, tuczmy nimi domowe zwierzęta. Prócz tego przerabiając ziarno na mąkę, zwracamy całą usilność na to, ażeby się pozbyć zupełnie pierwszej zewnętrznej jego powłoki, która nie mniej przeto stanowi istotną część odżywniej substancji i przez zawarte w niej sole mineralne wpływa głównie na odżywianie kości; a jeżeli jaka mała cząstka z nich zostanie w mące, jeżeli kamienie młyńskie sproszkują trochę łuski, a bytyle i sita część jej przepuszczą, będzie to tylko trąf szczerliwym, od naszej woli i zamiaru zupełnie niezależny. Fakt ten nie jest już bynajmniej żadną tajemnicą, przekonała nas o nim dostatecznie analiza przez najlepszych chemików dokonana.

(*) Gumma amonjacyjka pochodzi z Persji i Armenji, zbiera się przez nasiona roślin podzwrotnikowych, mianowicie Heracleum gummi ferum lub Dorema amoniaca, a najeźdźcą widzimy ją w postaci złotych tawehi ziarn, zapach ma nieprzyjemny obciążony eustoroum; miękkieje od ciepła ręki gdy się ją trzyma.

Według niej w 100 funtach maki znalazono:

Table with 4 columns: pierwiastków, pierwiastków, pierwiastków, pierwiastków. Rows include: w mące razowej około 11 funt., około 68 funt., około 2 f., pyłowej 4, 73, 1/4, w otrębiach 19, 40, 1/6.

Z tego cośmy przytoczyli, widoczna, jak nieodrocznie postępowanie, oddzielając od maki najpożywniejszą i najważniejszą jej część składową, klej, jako otrębie, jedynie tylko, aby chleb nasz codzienny biało i pięknie wyglądał. Robiąc jednak przesadom głęboko wkorzenionym konieczne ustępstwo, a głównie aby uchylić małe niedogodności chleba razowego, wynikające z zbytecznej fermentacji, a dla niektórych osób z zbyteczną ilości soli mineralnych, technik Józef Kleemann w Dreźnie wpadł na szczęśliwy pomysł dodawania do rozczynu otrębi nie w pierwotnej postaci, ale rozpuszczonych w wodzie za pomocą wynalezionego przezeń osobnego przyrządu. Z licznych prób przekonał się, że chleb drożdżowy według sposobu wynalezionego przez p. Kleemann'a wypiekany odznacza się nie tylko większą pożywnością, ale też szczególnie przyjemnym smakiem i strawnością. Ale najgłówniejsza to, że chleb taki jest nierównie tańszy, gdyż ilość jego, w skutek prawidłowie odbywającej się fermentacji, zwiększa się więcej niż o 20 procentów. Wypiek chleba wedle tej metody na wielką skalę w Dreźnie dał najpomysłniejsze rezultaty i lekarze z prawdziwym współczuciem powitali to nowe udoskonalenie, które zwiększyło o piątą część pożywność chleba powszedniego, który stanowi najgłówniejszą podstawę utrzymania życia klas, zarobkujących nań w pocie czoła.

PRZEGLĄD PIŚM CZASOWYCH.

Gazeta Warszawska (do 232).

Między Gazetą Polską a Warszawską wszczął się spór o attrybucję rady stanu, co do ich ważności i wypływających stąd korzyści dla kraju. Ponieważ w tym sporze wyrazić się określają się granice nowej instytucji i doniosłość jej wpływu: uważamy tedy za potrzebne zwrócić nań uwagę naszych czytelników. Gazeta Polska widzi główne zadanie rady w artykule ustawy 31-szym, przyznającym jej prawo robienia komentarzy nad sprawozdaniem władz naczelnych Królestwa i wykazywania w swoim raporcie do władzy Najwyższej potrzeby nowych urzędzeń. Gazeta Warszawska przeciwnie widzi najważniejsze zadanie pracy w artykule 24-m, w prawie skarg, które od kraju moge iść do rady. Podany w przeszłym przeglądzie artykuł Gaz. Polsk. o radzie stanu jest wyrazem jej opinji w tym względzie: niemamy więc potrzeby tutaj powtórnie nad tém się rozszerzać. Gazeta zaś Warszawska wskazawszy, że rada administracyjna od lat dwudziestu kilku posiada nawet w wyższym stopniu to prawo przedstawień, w zastępujący sposób motywuje dalej swe założenie: „Dowiedzenie nauczyło nas nie liczyć zbyt wiele na podobne attrybucje, z których korzystają lub nie korzystają rady, bo attrybucje, na których oparte przedstawienia uwzględnieniem lub nieuwzględnieniem być mogą; woleliśmy zatem zwrócić się do art. 24, który od nas samych zależy i który w każdym razie jeżeli nam nie zapewnia skutku skarg i zażaleń, to przynajmniej zapewnia nam jakąkolwiek o sobie samych naukę. Rozpatrując się na nowo w artykule 24-m, znajdujemy w nim zresztą pewne niejasności i opuszczenia, które chyba genesis tego prawa wytlumaczyły nam mogła, a które zdają się wskazywać, że zamiarem prawodawcy było dać szczerpie więcej jak same skargi na urzędników, ale że to więcej jakoś się bardzo zbłąkało w labiryncie artykułów. Tak, słyszymy ciągle o wydziale prośb, artykuł zaś 24 mówi jedynie o skargach; w jednym punkcie tylko i to przez zakazowe postanowienie, daje do zrozumienia, że możnaby do rady podawać prośby innego rodzaju jak skargi na urzędników prewarykatorów, mówi bowiem: „Prośba żądna, któraby dotykała zmiany bytu politycznego Królestwa lub zasad jego rządu, nie będzie pod rozpoznaniem wzięta.“ Otoż pomiędzy owym pozwoleniem, jak skargi na urzędników nienczyliwych, a tym zakazem, jest tak ogromna próżnia, że niewiadomo czemu ją zapelnic. Zapelnic ją można jedynie tym wyrazem: prośba czyli petycja. By myśl naszą lepiej wyjaśnić a rozumowanie usprawiedliwić, musimy się uciec do lingwistycznego wywodu: nie mając zaś pod ręką słownika Lindego, musimy sami postawić dwie definicje. Skarga, o której ciągle mówi artykuł 24 i która pozornie zdaje się być jego celem, ma znaczenie czyste negacyjne, jest żądaniem usunięcia niewygody, jak tutaj od zleżo urzędnika wychodzącej mającej. Prośba, którą tylko w intytulacji wydziału i nawiasowo wspomnianą spotykamy, ma znaczenie afirmacyjne, jest żądaniem jakiejś wyгоды, polepszenia, ulpszenia. Żądanie to może mieć na celu indywidualum albo ogół. Autor artykułu w Gaz. Polsk. zdaje się obawiać, że nie wszystkie prośby i zażalenia mogą przyjść do rady stanu, dla braku formy. Prawda, że formy ściśle zostały przepisane; między innymi wynaleziono środek przeprowadzania tych prośb i skarg przez komisję rządową (art. 24). Forma to bardzo rzecz utrąniająca; komisje mogą rezolucje zwlekać; cóż jednak przeszkadza podającym postawić termin prekluzyjny komisjom i z odebraniem świadectwem wręczenia skargi czy prośby, po upływie tego terminu, udać się do rady, nie czekając czy komisja da lub nie da odpowiedzi? Jak tylko prawo sumiennie wykonywanem będzie, formi podobna zdaje się nam wystarczająca; widzim to nawet w części przewidzianej art. 24 (w ustępie 4-m). Jeżeli zaś ta forma została dopełniona, a granice oznaczone nie przekroczone, nie widzim powodu, dla którego prośby miały nie dochodzić do rady. Art. 50 mówi wprawdzie: „wszelkie piśma radzie stanu nadsyłane, odbierane będą przez sekretarza stanu i przedstawiane Namiestnikowi, celem właściwego ich przeznaczenia.“ Jeżeli prawo sumiennie wykonywanem będzie, dość zachować formę przepisaną, by owe podania do rady doszły. Według powyższego artykułu bowiem przez sekretarzem badają tylko: 1) spełnienie formy; 2) rozpisyją papiery na wydział, zwyżcają jak prezydujący i sekretarz we wszelkiej d. kaste-rji. Tak przynajmniej ten artykuł tłumaczymy sobie i inaczćj rozumieć go trudno, nie godzi się bowiem nikogo uprzednio w podejrzenie o nieuszanowanie prawa podawać. Widzim z tego, iż najgłówniejszą zaletą obecnego sporu może być nie tyle dowiedzenie wyższości jednej attrybucji nad drugą, ile wyświecenie zadania rady stanu w ogólności, co o bpa pisma musiały mieć na pierwszym względzie. W rzeczy bowiem samej, jeżeli ostateczną czynnością rady zawsze będzie „orzeczenie w sposobie opinji motywowanej“, czy to zostanie wywołane prośbą podaną do rady, czy też „nadesłanym“ do roztrząszenia przedmiotem; tedy mniej ważnym będzie co to się przy-wołało, a głównem doniosłość samej opinji. Kto się przy-wołał bieżący spraw parlamentarnych, ten więc, iż naj-skrótniejszy na pozór przedmiot może posiadać za temat wniosków i opinji ogromną doniosłość. Chodzi tu więc nie o taki lub owaki bodziec, lecz o możliwość takiego lub owakiego zakresu działania, a pod tym względem oba spó-r toczące piśma warszawskie różni się żadną miarą nie-mogą.

Wedle doniesień urzędowych odbyły się w d. 11 (23) b. m. wybory do rady powiatowej w okręgu wyborczym lukowskim; w dniu zaś 12 (24) i 13 (25) w okręgach siennickim, piotrkowskim i bialskim, oraz w Kaliszu do rady miejskiej. Wszędzie tym czynnościom wybornym towarzyszył należyty porządek. Z doniesień wybornych Gazety dowiadujemy się o wyborach w Szakalimierzu i Lublinie odbytych z gorliwością, zgodnością i uwagą, godną naśladowania: Wypadek wyborów w Lublinie był następujący. Wyborców obecnych było 438. Otrzymali głosów: ks. biskup sufragan Baranowski 423, Stanisław Ilustrowski 332, Jakób Tymniński 316, Moszek Mordko Goldwag 310, Ignacy K-porski 308, Antoni Karwowski 336, Feliks Jezierski 324, Józef Rurowski 307, Fiszal Wahl 304, Ferdynand Braun 288. Czwerej pierwsi wybrani zostali na członków rady, pięciu ostatni na ich zastępców.

W d. 25 b. m., odbyło się w Poznaniu w kosciele św. Marcina solenne nabożeństwo na uproszenie Boga o zdrowie dla złożonego ciężką chorobą arcybiskupa Fijałkowskiego. Kościół cały był zapelniony pobożnymi.

Piszą z Włocławka: Z powodu słabości J.W. arcybiskupa Fijałkowskiego, gmina Izraelitów tutejszych odprawiła w sobotę d. 21 b. m. podczas nabożeństwa, osobną modlitwę Mi-szecherah, na intencję rychłego wyzdrowienia tego dostojnego kapłana.

W kilku numerach od 226 G. W., pan Horbowski ogłosił projekt urzędowania służących tak, iżby z jednej strony zmierzano to ku poprawie ich losu i zapewnieniu przyszłości, z drugiej wprowadzono służących w karby porządku za pomocą kontroli. W tym celu autor projektuje książeczki służbowe i emerytury z funduszu częścią przez najmujących, częścią przez samych służących w drodze rocznych opłat składanych. Myśl tego projektu jest niezaprzeczanie ważna, ale jak ją widzimy w Gazecie, nie jest wymotywowana, potrzebuje ściślejszego rozwinięcia. Na co tu naprzykład wprowadzony podział służących na dworskich i wiejskich, kiedy i jedni i drudzy w myśli projektu mają te same obowiązki i przynależności, a przynajmniej mieć je koniecznie powinni? Jak zresztą można odróżnić jednego od drugiego? Czy służący u szlachcica na włoce gruntu będzie dworskim, a u włościanina właściciela wlok kilku wiejskim? Niezgodnym ze słusnością, bo krepującą własność rozporządzenia sobą samym, jest w projekcie naznaczenie pewnego rodzaju sztrafów od komorników za książeczki, kiedy ci w emeryturę korzystac nie mają. Może to dobrzyby było w interesie najmujących, gdyby takimi sztrafami zniewalano komorników do służby, bo koniecznie za temby poszło zmniejszenie płacy służącym; ale czy komornicy i służący byłiby radzi z takiej opieki, wolno mocno powątpiewać. Zbyteczną podług nas rzeczą, jest odnawianie każdorocznie opinji o służącym w sądzie gminnym, skoro ten służący ciągle na jednym miejscu zostaje; mamy i bez tego aż nadto pisaniny urzędowej. Manipulacja składek powinna być nie tą, lecz inną drogą praktyczniejszą i mniej obciążającą załatwiana. Niewyklarowanie się tego projektu widac nawet w języku. Czytamy tu np. takie zdanie: „Tacy, którzy posiadają jakiebądź rzemiosło, lub jaki proceder prowadzą i nim się trudnią, do wyrobników zaleten być nie mogą.“ Komornik zaś jest wyrobnikiem wedle projektu! Bądź co bądź jednak myśl p. Horbatowskiego godna jest ze swzech miar uzyczywania.

Rantor interesów ziemianiskich p. f. J. K. Gregorowicz i H. Dąbskiego w Warszawie, zawiadamia, iż idąc za radą swiatliwych obywateli kraju, postanowił sprowadzac na parobków osadników Czechów, i w tym względzie stosowne kroki poczynione już zostały. Pragnący mieć sprowadzanych tak na parobków jak osadników ludzi z Czech, mogą swoje żądania i warunki przesyłać pomienionemu kantorowi na Krakowskim-Przedmieściu w pałacu hr. Andrzeja Zamojskiego, lub do p. Bolesława Łozińskiego w Zytomierzu.

Dnia 13 b. m., było w Brodnicy w ziemi Michałowskiej zgromadzenie obywateli i zawiązano Towarzystwo agronomiczne. Członkiem Towarzystwa staje się każdy kto będzie miał za sobą 2% głosów obecnych. Członkowie możniejsi placą roczną składki 6 talarów, włościanie 1 talar. Posiedzenia odbywają się co każdy pierwszy czwartek miesiąca. Zadanie Towarzystwa samo nazwisko określi.

Słychać, iż ogromny najnowszy poemat Wincentego Pola p. t. „Hetmański pachole“, ma być drukowanym w Warszawie nakładem jednego z zamożnych wydawców.

Piszą z pod Nadarzyna: Obok ciągle nadchodzących wiadomości z różnych stron Polski o troskliwosci, z jaką obywatele ziemianie zajmują się i polepszeniem bytu materialnego włościan i ich oświeceniem, z przyjemnością notujemy świeży fakt w tym względzie. Oto własności właścicieli dóbr Nadarzyna, w okręgu blińskim leżących, Krasnodębski Jakób Władysław, pojmując swe obowiązki obywatela a pragnąc dać jak najprędszą sposobność swym włościanom, żeby posyłać dzieci do szkoły, ofiarował im darem wystawę takową we wsi Walendowie, dać rolę na ogród i przykładać się przez lat kilka do uposażenia nauczyciela po złp. 200 rocznie. Budowa domu szkolnego już w r. b. rozpoczęta zostanie, a tymczasowo urządzoną będzie szkoła w jednej z chałup wiejskich.

W połowie miesiąca listopada r. b., ma wyjść u pana Poremy we Lwowie „Polska Stenografia“, według zasad Gabelsbergera, ułożona przez J. Polńskiego, do nauki bez pomocy nauczycielskiej. Sztuka stenografji, której przy niejakiej pilności w kilku tygodniach zupełni się wyuczyć a za tą pomocą w szóstej części czasu o tyle mniejszem nałożeniem trudu to samo co zwykłym piśmem osiągnąć można, zasługuje na ogólną uwagę.

Nakładem księgarni Herdera, w Fr-jburgu, wyszła temi dniami ilustrowana „Historja Biblija Starego i Nowego Testamentu“, ułożona przez Schustra, za upoważnieniem arcybiskupa gnieźnieńskiego, w języku polskim. Wydanie to, z całym przepychem uskutecznione, dzieli się na dwie edycje: jedna wspanialsza, na pięknym papierze, jest droższa; druga, tak zwana szkolna, jest mniej ozdobna, ale za to więcej niż o połowę tańsza.

Donoszą z Zytomierza, że hr. Broel Plater, kurator honorowy tamecznego gimnazjum, ma zamtar otworzyć w Zytomierzu muzeum, które się składać będzie z czterech oddziałów, to jest: biblioteki, gabinetu archeologicznego i gabinetu historii naturalnej, tudzież galerji sztuk pięknych. Muzeum to różni się ma od innych tego rodzaju zakładów, że hr. Plater nie przestaje być jego właścicielem, a tylko otwiera go na użytek publiczny przez ciąg lat dziesięciu, po których uplywie, może go zamknąć albo przedłużyć otwarcie jeszcze na lat dziesięć. Do współdziałania na powyższych warunkach mają być zaproszone inne osoby, tak, aby to muzeum było pod każdym względem interesujące i użyteczne.

Wizerunki litografowane niektórych osób mają teraz w Wiedniu ogromny pokup. Tak, jedna księgarnia wiedeńska sprzedawa w przeciągu dwóch tygodni 800 portretów Smolki, a przeszło 1,000 biskupa Stromajera.

Miasto Nitra wyczystowało do posta gallejskiego Smolki adres dystyczny, w słowackim i madszarskim języku.

Gazeta Polska (do 230). W dniu 21 września obchodzono w Kaliszu smutną rocznicę zgonu s. p. Klementyny z Tanskiich Hoffmanowé

kobiety, która całe życie poświęciła wychowaniu młodych Polek. Jedyną już jej uczennicą w tym mieście p. W. Staffczukowa dała teraz wmurować w kościele księżę Franciszków kalickich okazały marmur ze stosownym napisem, ku pamięci wielbionej swj. nauczycielki; a przy poświęceniu go odbyło się solenne żałobne nabożeństwo.

— W tych dniach z drukarni R.K.S. Missjonarzy u S-go Krzyża, wyszedł z druku hymn: „Boga-Rodzico Dziewico z wieku X-go,“ ułożony na cześć N. Marii Panny, przez S. Wojciecha arcybiskupa gnieźnieńskiego, apostoła Prus i meczennika.

— Z dniem 1 października r. b. *Towarzystwo wspomaganie podupadłych rzemieślników m. Rzeszowa*, rozpoczyna swoje czynności. Fundusz pożyczek, który na powyższy cel ma być użyty powstał z kwoty 525 złr. przekazanej z rent miejskich przez wydział miejski w Rzeszowie w r. 1858, tudzież z wkładów bezprocentowych. Pożyczki udzielane będą od 10 do 100 złr. i splacone być winny w ciągu roku w ratach tygodniowych t. j. co tydzień 1/20 część kapitału, a przez ostatnie dwa tygodnie tyleż na procent, który tym sposobem uczyni 4 proc. Komitet ustanowiony w wydziale miejskim zawiaduje funduszem i pożyczki rozdaje.

— P. Simmler udarował sztukę polską nowym obrazem, o którym czytamy następujące zdanie redaktora G. P.: Mielimy sposobność oglądać w tych dniach ostatnie znakomite dzieło autora „Smierci Barbary“ p. J. Simmlera, obraz ołtarzowy znacznych rozmiarów, wystawiający męczeństwo świętego Biskupa. Żal nam szczerze, iż doznaliśmy wrażenia, błędami tylko słowy z czytelnikami podzielić się musimy.

Obraz, gdy to piszemy, już z Warszawy zapewne na miejsce przeznaczenia wychodzi. Żal szczerze, iż ci co już z Barbary niepospolity dary artysty naszego oceniali się naukowo, nie będą mieli sposobności oglądać tej drugiej jego pracy, która tamtędy wcale nie ustępuje. Któż więc może ją zadaniem, pojęciem, majestatem przedmiotu, mistrzostwem i życiem w nim rozłączną, przewyższa.

Zalety wykonania są też same, jakie zachwycali w Barbary, ale tu wyższą siłę, zadanie większe każą prawie o nich zapomnieć. Oświetlenie, harmonia koloru poważnego jak przedmiot, szlachetność rysunku, doskonale przejęcie się i wystudowanie szczegółów, godne są p. Simmlera. Tym obrazem staje on, nie wahamy się wyrzec, wyżej wszystkich naszych artystów, bez współzawodnika. Barbara była zachwycająca elegją historyczną, ten obraz jest religijną epopeją.

Bardzo pożydany pierwszy elementarny kurs języka polskiego, p. Adolfa Kudasiewicza, wkrótce ma wyjść z druku. Nie potrzeba rozwodzić się nad zaletami tej pracy, lecz niech wolno będzie zwrócić na nią uwagę z powodu niezmiernie potrzebnej tego rodzaju księgi elementarnej. Pan Kudasiewicz nie poszedł tu za nikim, myślał sam, zastanawiał się, badał i uczył w sposób zupełnie oryginalny i nowy, to co dotąd było zwykle przepisywane z poprawkami. Jego kurs nie jest ową suchą teorią do jakich przywykliśmy, jest to żywa nauka, żywego języka, który nie tracąc swych sił i życia przelca się w uczenia, przynosząc z sobą netyklo umiejętności gramatyki, ale naukę myślenia.

— „Biblioteki Rolniczej“, wydawanego staraniem i nakładem Redakcji Gazety Rolniczej, wyszły zeszyty od 4-go do siódmego. W ogłoszonych zeszytach mielsi się uprawa chmielu, wedle najnowszych postępów nauki, przez Zygmunda Gawareckiego, i uprawa roślin pastewnych w Polsce i ich użytkowanie na paszę, (tom I.). W dalszym ciągu przybiecane są: Zasady Lesnictwa, przez Mieczysława Red. Gazety Rolniczej; O wściekliznie; O torfie; Zarząd gospodarski, Katechizm pszczolarski; Zasady hodowli owiec p. Wład. Jankowskiego; Gospodarstwo wiejskie Webers; Budownictwo wiejskie Rakolewskiego. Sama rzecz dostatecznie się zaleca.

Towarzystwo Przyjaciół nauk Poznańskie ogłosiło przez odezwę z d. 1 lipca 1850 r. umieszczonej w pismach polskich konkurs do napisania „Historji włościan i stosunków ekonomicznych w dawniej Polsce“, podejmując się zarazem przyznania naznaczonej przez hr. Augusta Cieszkowskiego nagrody 1,000 talarów w pruskiej monecie, najlepszej z prac, które wciągu dwóch lat następujących nadesłane zostaną. Gdy w terminie naznaczonym nie nadesłano pracy, ogłosiło Towarzystwo zadanie to powtórnie, zakreślając termin pracy do 1 lipca r. b. Gdy i to ogłoszenie pozostało bez skutku, zarząd Towarzystwa postanowił przedłużyć ponownie czas do nadesłania prac na 12 miesięcy i zakreślił termin przekładający do d. 1 lipca 1862 r. Wiadomo, że netyklo dzieła świeżo wypracowane, ale już nawet ogłoszone drukiem od czasu założenia Towarzystwa naukowego Poznańskiego do udziału w konkursie przypuszczona będą.

— Członkowie zgromadzenia mydlarskiego warsz. postanowili we wszystkie uroczyste dni sklepy zupełnie mieć zamknięte, i najmniejszej sprzedaży w takowych nie uskuteczniają pod żadnym pozorem; w skutek tego proszą publiczność, aby oddać raczyła w przeddzień każdego niedzieli lub święta uroczystego, odpowiednio potrzebie w artykuły tego fachu zaopatrywać się.

Piszą z Poltawy: Z powodu zmiany stosunków włościańskich, niektórzy ziemianie sprowadzili tu Niemców. Z początku zdało się to niby praktycznym; Niemcy, mężyczni zgodzili się wyrównać trzecz parobkom z ludnością miejscową—Niemki zaś zobowiązały się to chodząc około wszystkiędz trzody chlebnej, to wydoić od razu całą robę; były takie co się podejmowały dorozować trzydziestkę stada owiec. Panowie Niemcy, wkrótce jednak gdy im się plecy za nado wyginać zaczęły—sposzregłszy się, że ciężko warunków umowy dotrzymać—cichaczem się wynieśli i nie ma Niemców zupełnie.

ŻYCIE I PISMA Ignacego Chodźki, PRZEZ WLADYSLAWA SYROKOMLĘ.

Zbore pabski zaplakaj, zgłasza świeca w tobie,
Nielecina — co to będzie rozmyśliaj sobie;
Ona z cząstek twych jedna a potrzebna była
Która niewinnie wszystkiej swój przeszły wiek żyła
Jan Kochanowski — Treny.

§ 1.
Zgon znakomitego pisarza, stanowi zawsze epokę w pownym rodzaju literatury, bo zamyka pewien okres bytu i wyobrażeń, których zgasy pisarz był przedstawicielem. Z ciekawą czcią wpatruje się społeczność w jego życie i pisma, bo w nich widzi zakłęty żywy obraz własnej przeszłości, która z każdym dniem się oddala. W takich razach, z niespokojną ciekawością pytamy siebie, jakie też rysy będą mieć kolejno idąca epoka? jacy będą ludzie? jaki duch wieku i kto będzie tego ducha przedstawicielem? Niewiedzi każda epoka wyjada takich pisarzy, to też żal po nich ten głębszy, bo tracąc ich, zdaje się tracimy część nas samych; bo też oni byli częścią nas, a częścią najprze-
dnniejszą: Któż z nas, mieszkaniec Litwy, nie czuł w sobie ducha Chodźki, w tych świętych chwilach, kiedy Bóg nas ubłogosławił dobrą myślą lub dobrym czynem? Kiedy się czuło gwałtowną potrzebę ukorzyć głowę przed Bogiem

i kościołem, kiedy się niosło uwielbienie dla prostych a wysokich cnót starsowieckich, kiedy serce zadrżało obywatelską żądzą publicznego dobra, kiedy nas necił niewiarty urok patryarchalnego życia w kole rodzinnem — zawsze pomimowoli, stawał jeden z jego obrazów litewskich, albo jedna z postaci, albo jedna z myśli, aby nam zawrótyły w naszym pozewimowem uczuciu. Obrazy, postaci i myśli w pismach Chodźki, były wyjęte z serca narodu, z najszlachetniejszej strony jego serca. Stojąc na pograniczu dwóch epok, Chodźko bardzo wiele pamiętał ze starsowieckich czasów, resztę odczuwał artystycznym zmysłem, a na wszystko umiał rzucić tak urocze światło miłości, że porwał czytelnika ku tamtym czasom i tamtym ludziom, każąc zapominać, że owa epoka przeszłości miała swoją niejedną ciemną stronę. Malarz jednak nie fałszował obrazu, kładł cienie gdzie należy, ale otaczał wszystko jakimś błogiem powietrzem, przez które patrząc, brzydota uśwala się jako niegodna spojżenia, a wychodziły na jaw części jasne i czyste, na które widz napatrzysz się z rozkoszą, odchodząc szlachetniejszym i lepszym. Takiego malarza przeszłości i rodzinnej ziemi, straciłiśmy w Chodźce. Pod wiekiem trumny, co go od nas przedzieliła, zamknęły się wszystkie osobiste względy; Chodźko należy już do przeszłości, mi więc żyjący, mieszcząc go w Pańcońie wybrańców, mamy prawo z bezpamiętną krytyką, przejść jego życie i pisma, zastanawiając nad temi ostatniami bardziej szczegółową uwagę

Ignacy Chodźko urodził się w r. 1794 dnia 29 września, z ojca Antoniego i matki Katarzyny z Widmuntów, Chodźków, w majątku dziedzicznym dziadka po matce, *Zabłoczeniu*, który tak uroczo opisał w „*Domku mojego dziadka*“. Ojciec jego był sędzią ziemskim Zawilejskiego powiatu i wraz z żoną mieszkał zwykle przy ojcu swoim, Michał Chodźce Wojskim, w dziedzicznym majątku Dziewicinie pod Smorgoniami. Tam Ignacy spędził lata dzieciństwa. Własnymi słowami Chodźki, skreśliłmy tę miejscowość i ten domek, gdzie przeżył i gdzie zakończył swe piękne życie: „Dom niewielki lecz wygodny i schludny, zajmuje środek nader miłej wiejskiej pozycji. Przed nim obszerny staw, czysta a rozległa szymba zwierciadlaną przedłuża daleko dziedziniec; za nim ogród, w którym dom wrostłym być się zdaje, osłania go z tyłu i z boków, a rzeczka wypływająca ze stawu i biegnąca przez ogród, jest jakby zamknięciem, łączącym w jedną dwoje ozdoby mieszkania pocieżowe człowieka. W ogrodzie altana z lip natenczas już starych, była i jest głównym tam miejscem, obejmującym i przypominającym rozmaite domowe dzieje.“ Altana ta, ściśle złączona z historją życia i pism Chodźki ma swoją literacką tradycję, w niej bowiem tłumaczył Delila i Rassyna Kasawery Chomiński wojewoda braclawski, w niej pracował pan Jan ze Swisłoczki.

Zajrzyjmy do wnętrza domku, w którym dzieckiem chował się Chodźko:

„Pokoje były obszerny i światły, od podłogi do okien szerokimi biało pokostowanymi filungami był obity, od nich aż do sufitu ściany pokryte obiciem w różne esy i floresy malowanem; a na górnym, między oknami zawieszono wielkie zwierciadło, w szklanych, kryształowych, naslądających weńcece ramach, — w fabryce Urzędzi Radziwiłłowskiej odlane, która pięknych luster i pięknych kielichów dostarczała wtedy na całą Litwę; pod nim jakby na memento temu zbytowi, umieszczony krzyżek z figurą Chrystusa i przy nim dzwoneczek loretański. Pod tym wszystkim, stół piękny nikobrem okryty. W kącie na pośce, zegar w złościej filigranowej oprawie, pod nim na kruczek różaniec sionowy; resztę nakoniec kąta zajmowała trzema; posadzka nawet dowodząca rozważnego wyboru Wojskiego w postępowych modach; z gładkich tafel ułożona, czystością utrzymania zdobiła pokój, lecz nie lśniła się woskiem. Na ścianach innych wisiały rozmaite dawne i poczemiale obrazy świętych, lecz między temi, z dwóch przeciwnych miejsc, dwa hetmani w wydłużonych kolorach i większych rozmiarach, patrzyli sobie w oczy — Jan Sobieski na jednej ścianie, Michał Radziwiłł na drugiej, i obu buławy w rękach.“

Tak otoczony atmosferą przeszłości, oddychając jej powietrzem, napawając się wionią, brał Chodźko od dziecka namaszczenie na narodowego pisarza. Niepotrzeba dodawać, że wychowanie w tym starsowieckim domu, nie mogło być inne, jak religijne i cnotliwe, że powieści starego dziadka pana Wojskiego o świetnym dworze Radziwiłła *panie kochanku*, rozmarzały dzieciinną wyobraźnię. To podwójne natchnienie cnoty i tradycji, przeważało i stanowczo wpłynęło na duch i kierunek pism Chodźki. Szczęśliwy, kto potrafił dać ucho i serce tym zacnym natchnieniom.

W dziesiątym roku życia oddany został do szkoły Boruńskiej; licha ta dzisiaj miejscina, w ustronnym zakątku Oszmiańskiego powiatu położona, słynąca niegdys obrazem cudownym Boga-rodzicę i szkołą utrzymywaną przez księżę Bazylianów, była wyborem miejscem do kształcenia się młodzi. Położona na wiejskiej ustroni, nie nastroczała przeszkód do nauki, nie odrwala młodzieńca od rodzinnego elementu, nie dala mu zapomnieć tradycji domowych, które weń wszepcił ojciec i cnót rodzinnych, w których wykołysała go matka. Wychowanie w mieście, obok większej oglady i łatwiejszych naukowych pomocy, narażając ucznia na rozrągnięcia, stawia; mu przed oczy zbytek i dając wywietrzeć rodzinnym podaniom, napawa jakimś fałszywym uprzedzeniem o swojej wyższości nad wiejską ojców prostotą. Wychowanemu w mieście młodzieńcowi już zdaje się za ciasno pod strzechą ojcowskiego wiejskiego dworku, gdy tymczasem będąc krajem rolniczym, działalność naszą nie w mieście, ale na wioskowej grzędzie mamy rozwijać. Przyjazne rządzenie losu mieć chętało, że pierwsze wrażenia, pod ktorými rozwijała się poetyczna dusza Chodźki, pochodziły z otoczenia miejscami i postaciami swojskiej wioskowej natury; stąd owa miłość, co królując w jego pismach, takim je przyoblekała urokami. „Pod opieką słynącej cudami matki Boskiej w Borunach — pisze Chodźko —“ — wzrastalo i uczyło się w szkołach kilkaset corocznie dzieci; rodzice z dalszych i bliższych okolic Oszmiany, przywozili tu i zostawiając swych synów, prowadzili ich przed ołtarz Bogarodzicy, że łzami błagali jej łaski, zlewali na ich dziecinnie głowy czule swe błogosławieństwa, i ze spokojniejszym sercem wracali potem do domu; nierzaz z ostatniego za Borunami wzgrąza, z którego krzyż już tylko kościola dojrzec można było, zaplakana matka wysiadła raz jeszcze z pojazdu i gorące modły zasyłała ku miejscu, gdzie najmiłszą sobie istotę, gdzie duszę swojej duszy zostawiła, gdy tymczasem oddzielony żak od mamuni, płakał stojąc na ulicy i poglądał na drogę, na której pojazd zniknął i na ktorąj tym sposobem spotykały się wzajemnie ich tęsknoty westchnienia.“

Kto choć raz przeczytał powiastkę Chodźki pod napisem *Boruny*, ten zapewne nigdy niezapomnia wymienionych typów i obrazków, które nasunęły się wspomnieniu autora, kiedy w lat trzydzięci po ukończeniu pierwszych szkół, sp-

glądając na opustoszałe dzisiaj Boruny, uprzytomniał swoje dzieciinne, spędzone tutaj, lata.

Oto rynek Boruński — ze wszystkich domków go otaczających występuje się mnóstwo wesołych malców, rozlegają się huczne ich hałasy, echa odbijają taktowe uderzenia piłki o wieże i o mury otaczające kościół. Zwolna wysuwają się z klasztoru księża profesorowie, a nawet sam ksiądz prefekt dobrodziej; przypatrują się czas niejakis z upodobaniem temu żywemu obrazowi wesołości, a ksiądz fizyk zawinawszy habit około bótów, bieży do mety, przylepia rękę do muru, na cel kosztliwej pilce lub z pałką na ramieniu mistrzuje rotę wybranych i równie jak on uzbrojonych rycerzy.

Oto baba kościelna Raducina, prawdziwa Megmerylis boruńska, stara, czerstwa, wysoka, z czarnym ozogiem z grubym głosem; to opowiada uczniom historje tradycyjne, to z rąk im wróży, to spokojna, to pod wpływem jakiejś dziwnej ekstazy, to pilnująca kruchty kościelnej, to obiegająca sąsiednie dwory i wioski, aby zebrać jałmużnę i zapas nowinek.

Oto pastelnik, pan Onufry, ze swoją rozdzierającą serce historją, utraty żony i syna.

Oto obraz studenckiej majówki, — piękny majowy paronek; wybiega cała szkoła, bębni kościelny i szkolna chorągiew z obrazem Matki Bożej, poprzedza pochod; piszcza strójne klarnety, brzęczą fałszywe stronki skrzypców, pomrukiwa jakby godząc te spory poczciwa basetla, dzieci wrzaskliwie śpiewają pieśń Kniaźnina, a echa okoliczne brzmią wotem. — Pochod idzie do Zahorza.

Dziedzic Zahorza pan Bujnicki, panna Katarzyna, jej wielbieli aplikant z Oszmiany, rywał jego wasytą szóstklaista i poeta pan Mateusz, są to typy z przeszłości, jakich już niespotykamy, jakich mi młodzi możemy nawet niewiedzi, ale ktorých mistrzowską prawdę zmysłem duszy odczuwamy. — Cóż mówić o pełnym życia i humoru obrazku, egzaminów rocznych i rozjazdu dzieci na wakacje?

Oto osobiste wspomnienie Chodźki o dziecińskiej przyjaźni.

„Pod drzewem w oddaleniu, usiadło dwóch chłopców, nie dzieląc oni powszedniej zabawy, ale szczęśliwi może od innych, oni też używają serdecznej siołocy, przypomnienia i nadziei. Na jednej urodzeni grzędzie, wychowawali się razem, na jednym dziedzinie, rodzice ich bliznawcy sąsiedzi wdzili z pociechą zawiązującą się przyjaźń chłopczyków, i z uśmiechem dozwalałi Rózi siostrzyczce *Asia*, podzielać zabawki braciarska i jego przyjaciela *Ignasia*; to też Adas i Ignas mają już swoją miłą przeszłość: wakacje; rozpakowały ją o niej i wyliczają godziny, za ktorými uśmiecha się znova ich szczęśliwa przyszłość, a w jednym i drugim obrazie, Rózia ich cacko ulubione, bawi się z nimi i pieści. Adas kocha Rózię siostrzyczkę, Ignas kocha Rózię więcej niż Adas, sam niewiedząc jak i dla czego? — bylażby to już miłość? — nie jeszcze, jest to tylko instykt czułego serca, objawiający wcześniej przeznaczenie przyszłego człowieka.“

Po ukończeniu szkół w Borunach, wszedł Chodźko do uniwersytetu Wileńskiego w 1810 roku, gdzie otrzymał stopień kandydata filozofji. Było to już na schyłku tak zwanej literatury klasycznej, literatury naśladowczej, próżnej ducha, ale wygladzonej formą, błyskotnej jak święto-Jański robaczek, co tylko w nocy świecić może. Ale zbliżała się jutrznia nowej, z gruntu rodzinnego wykwiłtłej, poezji; blask robaczka niedawno tak świetnego, co raz bardziej bledniał i przysagał. Chodźko, wierny szkole klasycznej i jej zasadom, gorliwie przez Euzebijusa Słowackiego, profesora uniwersytetu, szczenionym, ani cę c wierzę aby miała kiedy upaść powaga Arystotelesa i Horacego, długo opierał się wpływowi nowego kierunku literatury, lubo wpływ ten uznali już jego młodzi towarzysze i przyjaciele uniwersyteccy.

W roku 1812, podczas wejścia Francuzów, jako posiadający język francuzki, był użyty w kancelarji tymczasowego rządu. W służbie też, kolegował Ignacy Chodźko, z Janem Rychterem, Antonim Marciniowskim i inną owocną młodzieżą, która się później w zwłoczko literackim oznaczyła. Wiadomo, że jednym z członków tego rządu był Jan Śniadecki; zaszczytnem więc było wezwanie do jego boku, wiadomo bowiem, jakim był znawcą ludzi znakomity rektor uniwersytetu. Skromną jednak była funkcja, jaką tu spełniał młody Chodźko, — służył bowiem za tłumacza i pośrednika między kuchmistrzami Cesarza Napoleona, a liwerantami potrzeb kuchennych.

Po śmierci rodziców, został pod opieką swojego stryja Jana Chodźki, głósnego z zasług obywatelskich i literackich. Pierwsze okazał będąc prezesem Izby Cywilnej Mińskiej i prokuratorem Masy Radziwiłłowskiej, drugie, jako autor kilku rzeczy dramatycznych, z ktorých tragedia Bolesław Krzywousty długo była grywana w teatrach, i jako autor *Janu ze Swisłoczki* i niedokończonj powieści p. t. *Pani Kasztelanowa* i jej sąsiedzi.

Pierwszym utworem nadzwyczaj zasłużył się Jan Chodźko, drugim zajął znakomite miejsce pomiędzy powieściopisarzami, dla niezmiernie trafnej prawdy w rysunku starsowieckich typów i miłości, jaką te postaci otoczyły. Wpatrzywszy się w te postaci Wojskich, Łowczych, Mieczników, pani kasztelanowej, wsłuchawszy się w ich charakterystyczną mowę, podziwiając niezrównane opisy dworoków szlacheckich, zdaje się że o Janie Chodźce, można było powiedzieć, co niegdys mówiono o Lafontenie, iż malował naturę i ukrył od drugich swoich pęzel (il peignit la nature, et garda le pinceau), — ale synowiec jego młody Ignacy Chodźko, musiał podpatrzyć gdzie chowa stryjasek swój pęzel, użył go głębokością pomysłu i rzetelnością wykonania.

Nadto, Jan Chodźko grał ważną rolę w owocześnym *Wolnem mularstwie* (Frank-massonji), jako założyciel dwóch Łoż w Wilnie i Mińsku. Z nim młody Ignacy odbył w roku 1814 podróż do Warszawy, gdzie się z wielu literatami i massonami zapoznał.

Pierwszym polem wladz jego literackich wystąpięń były łoże massonskie, gdzie się jako mówca i poeta odznaczył. Następnie po zawiązaniu się tak zwanego Towarzystwa szubrawców, brał w niem czynny udział, pod imieniem przybranem *Wirszajos*. Artykuły jego w *Wiedomościach brukowych*, należą do najdowcipniejszych, w tej dowcipnej publikacji.

Skończywszy uniwersytet wileński i po stracie rodziców, osiadł stale w rodzinnej wiosce Dziewicinianach, zajmując się naukami i literaturą. Niemożemy lepiej skreślić jego tam pobytu, jak jego własnymi słowy: „Osiadłszy w domu wolny, swobodny i niezależny, zaczął wieść gospodarkę z konieczności, z przymusu nawet, lecz wcale nie z upopobania, które go raczył do literatury, do poezji niżeli do pluga skłaniało. A żywił do poezji, miał tuż, w pięknych swych sąsiadkach, — więc imionami ich zabrzmiła altana, a cyframi zdobyli się jej drzewa. Talent, czy tylko pretensji, do talentu, (skromność autorska) wyniosł on z lekkiej literatury polskiej, wykładanych w uniwersytecie Wileńskim, przez Euzebijusa Słowackiego, najciszej w owczas klasycyzmem i francuzczyzną tchnących. Wępiec nasludując wielkich owocześnych mistrzów narodowych, lub bez ceremonji tłó-

macząc francuzskich, gdyż nawet do tej chwaly doścignął, że Dziennik wileński jego rymy drukował, przez czas niejakiego za najgerszego gospodarza, ale za wielkiego poetę uchodził.

„Czestokroć serce i uczucia młode podały mu jakąś myśl wyższą, jakiś wysok w bok lub w górę od przyjętych reguł; natenczas mimo instyntyktywne przekonanie, że tak nielezy byłoby, odrzucał to śmielsze uniesienie, pomysł lub wyraz tylko, jak herezję, glądząc nawet praocwicie jej ślady.

„Pisał więc szumne ody, miłulike anakreontyki, niekiedy zlosliwym epigrammatem dopiekl rywalowi, a niekiedy zdobył się na wiersz *quasi modo* bohaterski, równo od początku do końca trzynasto-miarowy, na chwałę kolegi poetę, który mu wzajemną odplacał monetą.

„Niewiele odbiegły wiekiem od akademickiej młodzieży, wśród której się fenomena reformy (romantycznej) objawiali, znał ich prawie wszystkich, a kochał i był kochany od tych szóstogólniej, z ktorými go wzajemna poetyczna zbliżyła sympatja. Pan Edward (Odyńcie), i pan Julian (Korsak), najbliżiej złączeni z sobą, chętnie i ohocho zawiązali miłe wzajem z panem Ignacym stosunki, bo on w ich towarzystwie przedłużył swą młodość i wszystkie jej ufudy, oni w jego większym ze światem otarcim się, jako starszego, niewyczerpane mieli źródło dowcipnych postrzeżeń, podniecających młodzieńczą ich wesołość: — a wszystkie trzej w poetycznych projektach, poufnych powierzaniach się i zachętach, coraz to nowe rozkosze serca, coraz to większe dowody przyjaźni znajdowali.

Jednak ta ścisła przyjaźń nieprzeszkadzała ciąglwym sprzeczkom o klasycyzm i romantyzm, ktorého Odyńcie i Korsak byli zapalonymi zwolennikami. Chodźko stał w swej wierze klasycyzmowi, wyrzucał romantykom, że zamiast Feba wiodą na scenę Bezebuba, że zamiast parnaskiego Pegaza jeżdżą na chudym Donkiszotowym Rosyñancie, parodjował ich utwory w znanej balladzie *Romantyczność*), i w wierszowanym liście radził Odyńcowi, aby zakończył rozpoczęty przekład Rassyna.

Ale ten klasycyzm nastrój, niemógł trwać długo. Rzeczy się wyjaśniły, romantyzm nie sam tylko świat endowności miał na celu; był w nim najglówniejszym pierwiastek poezji narodowej, a Chodźko zanadto kochał rodzinną ziemię, aby mógł pozostać dla tej literatury obojętnym. — Zaprzestawszy z czasem pisać poezję, a jaksąsą mistrzowskie pióro prozaiszy, poszedł za radą Korsaka, który w jednym z r. mowianych listów tak doń mówił:

„Pisz wigo — jeszcze do sławy otwarte ci wrota,
„Nielecisz wierszem, idz prozą w ślady Walter-Scotta...
„Młodość, wiosna i miłość — pisz gdzieś niedaleko Chodźko — trzy pokusy życia ludzkiego — trzy nadobne siostry, same uwiecone kwiatami, i wieceńcz młode czoło człowieka... Gdziekolwiek one są razem, wnet tam jest czwartą — poezja.“ Dodajmy, poezja serdeczna, poezja prawdziwa, a taką była romantyczna; niedziw więc, że nakoniec zholdowała Chodźkę.

O pół mili od Dziewictni, leży majątność nazwana *Ruskie sioło*, posiadłość rodziny Mackiewiczów. Był jej dziedzicem Michał Mackiewicz, prezes sądu grodzkiego powiatu Zawilejskiego, a potem gospodarzył syn jego Krzysztof, kapitan z czasów Napoleona. W starsowieckim domu sąsiadów — pisze Chodźko — „los pełną dlonią, jakby kwiaty wiosenne, rzucił wdzięk dziecinn litewskich. Przebiegaly one lekkiem stopy i uweselaly to posępne ściany i komnaty, budząc wyobrażenia tylekroć opiewanych niegdys piękności, po starych zamkach zamieszkałych. Tu więc były *młodość i wiosna*, a o pół mili (w Dziewictni) miłość i poezja.“

Predmiotem czulych uczuć Chodźki, była Ludwika, jedna z córek domu. Miło czytać, kiedy szesćdziesięcioletni już Chodźko, z pełną zachytu rozkoszą, opisuje swoją młodzieńczą miłość i jej pierwsze wyznaczenie, wywołane pociesznyim ukłonem starego kucharza.

Chodźko otrzymał wzajemność i poślubił Ludwikę Mackiewiczównę w roku 1826**).

Bóg błogosławił to małżeństwo, jedną córką Stanisława, posluboną w roku 1846, p. Henrykowi Świąteckiemu, dzisiejszemu marszałkowi powiatu Święciańskiego. Córka ta, ku wielkiej boleści rodziców, umarła d. 5go grudnia 1856, zostawując pięcioro siorot.

Nastala więc nowa epoka w życiu Chodźki. Siołdecz małżeńskiego pożyicia, gospodarstwo do ktorého należało wziąć się szczerzej, nakoniec posługi obywatelskie, odrywały go często od ksiąskiej pióra. — Ten, co w młodości, jak twierdzi Odyńcie, rej wiodł pomiędzy obywatelską młodzieżą, będąc dojrzałym mężem i posiadaczem dóbr ziemskich, niemógł wymówić się ziomkom, od piastowania one lekkimi stopy i uweselaly to posępne ściany i komnaty, budząc wyobrażenia tylekroć opiewanych niegdys piękności, po starych zamkach zamieszkałych. Tu więc były *młodość i wiosna*, a o pół mili (w Dziewictni) miłość i poezja.“
Przyjaźń ta, bardzo żywa z obu stron, dotrwała do śmierci Strawińskiego w roku 1837.

Na tych ekadyvjach i obywatelskich zjazdach, Chodźko był duszą zebrań, czy za stołem sądowym, czy w chwilach wypoczynku. Wierny obranemu godiu, że linja prosta jest najkrótszą***) — otwarcie zawsze wypowiadał swe zdanie, nielekając się narażać czasem na niepopularność, choć zresztą dobre jego serce i silny, zdrowy rozsadek, kazaly go szcacać i kochać. Posiadał rzadki jowialny dowcip, rzekłbym, ów nieoceniony humor dawnego szlachcica, który rozweseli, rozzmiejeszy, ale nigdy bolesnie nieuczolę. „Przez lat czterdzieści — pisze Odyńcie — mojemu z nim pożyicia, nieslyszałem z ust jego, żadnego uszczypłowego konceptu, na krzyweej czystas; żarty nawet z obecnych nigdy nie dotkliwego niemialy.“ Talent jasniejący w pismach, widocznie się odbijał w jego rozmowach i opowiadaniach. Dotąd przypominają na Litwie, jego koncepta i wierszki, ktorými na długich ekadyvjach i kondescensjach, rozweselał obecnych. Wierszki, obok lekkości i dowcipu, greszłyły niekiedy swawolną myślą; powtarzał je czasem, już w późnych latach, zawsze się tłumacząc: „Teraz piszący poskromnieli, ale za mojej młodości, inny był duch czasu.“

Używany często w interesach Masy Radziwiłłowskiej, przez jej prokuratora p. Mikolaja Malinowskiego, zostawił po sobie miłe wspomnienie w Nieszawa, gdzie przez niejakis czas gościł. Pamiętka jego bytności w tamecznych

*) Ballada Immortyzna p. t. *Romantyczność*, tak się poezyna:
„Salo dwóch w nocny zdejci trwoga,
„W tem pias czary bieży droga,
„Czy to bies?
„Czy to pies?
„Czy to jeden do drugiego;
„Czy ty widzisz psa czarnego?
„Czy ty nie odpowiedział,
„Zaden bowiem nie uwiedział,
„Zaden bowiem nie uwiedział,
Czy to bies?
Czy to pies? i t. d.
***) Jej siostra Zofja, jest małżonką Antoniego Edwarda Odyńca, tak więc braterska przyjaźń Chodźki z Odyńcem powinowactwo jeszcze silniej utrwaliło.
***) Na papierze ktorého używał do pisanja listów, był drukowany zagłówek: wyrzowana linja prosta, a pod nią napis: „Via recta brevis sima.“ Takiey godlo było wyryte na pieczęcie.

*) Szczegóły biograficzne bierzemy z notatki łaskawie udzielonej przez A. E. Odyńca, który był przyjacielem od rannej młodości i powinowatym Chodźki.
**) Dwie konwersacje z przeszłości. Wilno, nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego.
***) Boruny — Obrazy litewskie serja pierwsza.

*) Dwie konwersacje z przeszłości.

stronach, jest wiersz *Na ruiny zamku w Mirze*, drukowany w którymś z ówczesnych noworoczników. Autograf znajduje się podobno w imionniku pani Hr. (około 1830-go roku). Pierwszą powiastkę, napisał do Meliteli Odyńca, w r. 1829, pod tytułem *Podany*. Treść jej, wziął z opowiadania między innymi Kaczanowskiego, człowieka starswieckiej prostoty, ale który posiadał dziwny dar opowiadania. Mickiewicz, bawiący wtedy w Rzymie, przeczytał i w liście do A. E. Odyńca pochwalił ten utwór, wróżyć Chodźce świetną przyszłość autorską. To go oświeciło i zachęciło do prac dalszych. Ale powoli opracowywać swe pisma, nie spieszył z ich ogłoszeniem. W jednym z zbiorowych publikacji Krzeczakowskiego, jest jego mała humorystyczna powiastka p. t. *Samowar*, w drugim zaś roku Athenaeum Kraszewskiego, powiastka, mająca napis. *Ranek przed ślubem*. Pierwsza z nich, dowcipnie wysmiewa pretensje parweniuszki do naśladowania panów, druga maluje tryumf czułości rodzicielskiej, nad zimnym wyrachowaniem. Obie te powiastki, pełne kolorytu, dowiodły, że Chodźka i serdecznie roześmieszyc i lzy rzewne wywołać potrafi.

Oprócz innych urzędów, Chodźka piastował przez lat osiemnaście piękny i dostojny urząd kuratora honorowego szkoły powiatowej Święciańskiej. Wymowny dowód, w jakim stopniu posiadał miłość współobywateli, kiedy przez tak długi przeciąg czasu, powierzali jego opiece co mieli najdroższego, bo własną swą dźwiatwę.

W roku 1840 przystąpił do wydawania *pracy serjami*. Czytając publiczność, z rozkoszą poznała jego *Obrazy litewskie*. Odsłonił w nich niejedną stronę domowego życia Litwy, pobożne i proste a serdeczne obyczaje Litwinów, wywołał z grobu niejedno zapomniane podanie, wyświetlił czasem wypadek historyczny, a wszystkie z właściwą sobie szczerotą i z niewypowiedzianą łatwością, tak trudną dla nieposwieconych. Pod piórem jego prosta anegdota zamienia się w słynny mały poemacik; cóż mówić, jeśli w tej anegdotce był pierwiastek osnuty na religii, albo na miłości domowego ogniska? Wtedy Chodźka samowładnie zaoznawał nad sercem polskiego czytelnika, kazał mu zdumąć się, westchnąć, zapłakać lub poweselać na sercu. Takich cudów niedokładzie żaden z piszących, bez wiary i głębokiej miłości w swym własnym sercu.

Vis me fere—dolendum est primum ipsi tibi.
(Jeśli chcesz mię rozklikić do płaczu, najprzód sam musisz zapłakać.)
(Dalszy ciąg nastąpi).

WRAŻENIA Z PODRÓŻY ODBYTEJ z Rybiszek do Wilna.

„Wtenczas człowiek w ciepłej szale
„Rzuca pianę jak koń w czwale
„I kiedy się rozszawoli
„To nie boli, to co boli.
„Chy więcej serce dzieł biada
„Czy ty radę, czy nie radę!”

W chwili wielkiego przelotu natury, gdy deszcz, — nie, gdy jesień, i tak złe — fi do licha, co się nie klei, a toż to skutek, kiedy człowiek zasiadł na wsi, to potem i należyce wystylwić się nie potrafi, a tu takby się chciało, laskawi czytelnicy, szumnym wstępem was uraczę, cóż kiedy ani weź nie idzie, przyjmijcie więc szczerą chęć za skutek i wybaczenie, że tylko czem chałta bogata tém rada.

Każdy to przyni, że djabelnie nudno, kiedy deszcz pada i pada bez końca, kiedy zamglone niebo wraz z dymem z kominów wlokącym się po ziemi nie prawie widzieć nie pozwala i powietrze nieznośnym czyni; taki stan pogody musiał i wam mieszkańcom miasta dojść do żywego, a cóż dopiero nam wieśniakom, gdy do tego każdy z nas czuje z każdą kroplą deszczu klęskę, gdy patrzy na gnijącą kartoflę i grykę. Oj ta gryka, co ona nam hreczkosiejom krwi w tym roku napusje. Otoż stan taki powietrza wprawia nas na wsi z początku w stan jakiegoś obezwładnienia, obojętności, potem przechodzi się w stan gorączkowy niecierpliwości, nareszcie dochodzi do takiego nerwowego rozdrażnienia, że musisz szukać jakiegoś rozładowania, wrażeń, abyś się jak można z tego stanu chorobliwego ratował.

Otóż onegdaj, a wiecie jak to onegdaj tu na Litwie jest elastyczne, że go można na nieograniczoną przeciąg czasu rozciągać; otóż onegdaj wasz służa, laskawi czytelnicy, wstał rano, pierwszy krok do okna co się na świecie dzieje, aż deszcz sennie aż mroło, więc już humor powiści. Cóż robić, trzeba iść do gurnia, do stajni, obór, aby było na czem i na kim zły humor spędzić. Nagdąwaliśmy się do woli, wróciliśmy do stajni, zapaliliśmy cygaro — jak na złość nie ciągnie, herbata coś nie tak, coś jej brakuje. Wziąłem książkę, przeczytałem pierwszą stronę, jak raz kartki nie rozciągnę, — oto czysty fatalizm, wszystko się dziś sprysnęło; szczęściem znalazł się pies, więc ten za wszystkie kazusy odpowiedział.

Nie, tak być nie może, — otwieram więc okno i wołam — Héj Janek. Przybieł zaspany wyrostek ze stajni. A co panie? — Cożes ty spał dotąd? — Nie panie, ja konie czyścił. — Jakto o tej porze? — Nie, one już dawno wyczyszczone. — A cożes mówił dopiero, żeś konie czyścił? — Nie ja ich tak drugi raz czyścił. — Kłamięsz, boś spał na dobre. — A cóż robisz, kiedy deszcz taki leje. — No mniejsza z tym, idź zalóż konie, pojedziemy do miasta. Chłopiec nie nie mówi, lecz stoi na miejscu i drapie się w głowę. — A co, nie słyszales com mówię? — Kiedy bo proszę pana taki deszcz. — Dla tego właśnie, że deszcz pada, to pojedziemy do miasta. — Ale bo, — Zadnego ale mój kolego wiejski obywatelu, idź i zakładaj konie. Tu już chłopiec nie mógł wytrzymać. — Już też to pan wiecznie z człowieka naragać się musi, jeszcze jak człowiek sam, to nie, ale jak pan przy ludziach zacząć tak przezywać, to cżekby się pod ziemię schował, i oczów potem podnieś nie śmie. — Jakis ty głupi mój Janku, kto cię tu przezywa lub uraga się z ciebie, przecież wy się tak teraz nazywacie. Wyszłedł chłopiec i tą razą nie marudził, lecz wkrótce przed ganek zajechał, ja więc zakufawczy się w burkę, siadłem na wozek i ruszyliśmy w drogę.

Wyjechawszy za wrota, naprzód zrobiłem obserwację z której strony wiatr wieje, a ponieważ wiał od zachodu, nasunąłem kaptur od burki na oczy tak, żeć nie więcej nie widział, tylko przednie prawe oko do wózka. Prawda, że widok nie rozległy, lecz na tém poprzedzacie było trzeba. Zacząłem więc przypatrywać się błotowi rozrobionemu jak kasza, w którym koło po klódke grzeżło, dalej jak to błoto przernięte na chwilę, znow się zamakało i śladu toru nie zostawiając; zań mi było świeżo pomalowanego wózka, więc pilnie śledziłem każdy ruch koła, jak ono się wala coraz bardziej i coraz więcej na nim błota osiada; lecz dziwne, też samo błoto dzwon, które ciągle są z nim w zetknięciu, nie tak się czepia, szyny prawie zawsze czyste, więcej wala już szprychy, a na płaszcie dopiero osiada i tam już widać bezpiecznie i całkiem ją pokrywa. Starale się wylómaczyć ten fakt fizyczny, przyzwałem całą erudyję fizyki, ciężenia ciał, ruchów wirowych, siły odśrodkowej i t. p., nareszcie wpadłem ni stąd ni z owąd na porównanie moralne z kołem spotecznym, jak ono po drodze życia się toczy i które części jego składowe najwięcej się błocą, i jakoś szło nie źle, bo jużem się do samej osi dobiecrał, gdy

raptem mój naręczny Hilko rzucił się w bok, lejcowy dał słupa i ja z furmanem znaleźliśmy się w błocie po uszy a konie i wózek zniknęły.

— Co to jest? zawałeni, widząc gramałogę się w błocie mego chłopca. — A cóż, te Francuzi drogę na wskrosz przekopali i nawet wiechy, ani barjery nie postawili. — At gamoń jes' es, nie uważales drogi kędy przejazd, konie wło puściłes i teraz własną winę na Francuzów zwalasz. — Jak to panie, czyż ja drogi, nie znam, przecież jeszcze wczoraj po gazety tędm jechał i tu przejeżdżał, a dziś niech pan obaczy co się dzieje.

W rzeczy samej, gdy m przetafił nieco oczy, ujrzalem przed sobą nie rów, ale po prostu wawóz paręset sążniowy; nigdzie objazdu, nigdzie barjery lub przynajmniej wiechy ostrzegające. Własnym oczom nie chciałem wierzyc. Czyż tak mogą ludzie lubieżnie posiadający choć cokolwiek nauki i owej przesławnej cywilizacji zachodniej, która się tak chlubiła. Bo zatamować drogę nie u-boczna, ale publiczna, boć przecie i rogatka tam stoi, zatamować dówóz produktów do miasta z tyłu wiosek, które żadnej drogi inné nie mają, nareszcie bić po-jazdy, łamać koniom nogi i karki kręcić przedjeżdżnym, to zaprawdę rzeczy nie do pojęcia! I czy myślicie, że to na krótki przeciąg czasu, — już dwa tygodnie stan taki trwa ciągle, a wiecież jak się wszystkie roboty przy kolei wykonywają, można być pewnym, że i za pół roku to się nie skończy. Czyż to i prawno i sama słusność nie nakazuje zrobić objazdkę, położyć mostek? — może powiedzą, że przez oszczędność tego nie robią. — oj nie tu trzeba oszczędzać się, niech się nie marnuje tyle set robotnika bez dozoru, na co sami patrzymy, niech się jedna rzecz naumyślnie kilka razy nie przerabia, ale od razu dobrze wykona, tu i oszczędność się znajduje. Patrzyliśmy na te same rowy kopane na sążń głębokości w gruncie lgnącym, piasku lub glęju, przerzniętym źródłkami, który się pod rydłem rozpyłył i rowy te kopane pionowo bez przy-zwoitwego, to jest dla każdego rodzaju gruntu właściwego kąta obsypki. Cóż się z niemi teraz zrobiło? czyż znać tam ślad pracy, wszystkie się poobrywały, woda rozmyła i zrobiła przepaściste wawozy i całą robotę drugi raz i z większym kosztem wykonywać będzie trzeba. Powiedzą, że to strata antreprenera, lecz czyż strata na czasie, nie jest stratą dotkliwą dla administracji? Lecz mniejsza z tém, nie jestem dzięki Bogu akcjonariuszem, idzie mi tylko o niemarnowanie własności i wygody publicznej, to lekceważenie ogółu mieszkaneów kraju, dla których przecież wygody i za ich pieniądze to się wszystko robi, nareszcie o samowolne rozporządzenie, którego doświadczył każdy, kto się tylko z budującą się kolejną żelazną miał zrzeczność zetknąć.

— Ale nie było czasu robić wtenczas uwag, pierwszą myślą było, gdzie są wózek i konie. Tu przynajm muszę, że mój Hilko cudów dokazał, a razem objaśnić co znaczy ten Hilko. Hilko jest to pierwszy faktor koni w Wilnie, a ponieważ mój koń z jego rąk wyszedł, więc go Hilkiem nazwano. W samej rzeczy, zrobił dzieło honor faktorowi, bo zapadłszy z wózkiem do rowu, sam jeden, ponieważ lejcowy orczyk zerwał, na boku leżący wózek z takiej głębokości wyciągnął i aż go przy rogatce strażnik zatrzynał.

Wszystko przecież na tym świecie i zle i dobre ma swój koniec, po kladce podanej mi przez pracujących ludzi przy tych rowach, dobrałem się do chatki strażnika; tam się trzeba było trochę obmyć, oczyścić z błota, gdy tymczasem mój Janek powrozami złamany wasażek w wózku skosił, w miejsce orczyka kawałek polana przywiązał i już mieliśmy ruszać dalej, dziękując Bogu, że się na tém skończyło, gdy rozległ się czysty srebrny głos kościelnego dzwonka; na raz odstąpił się głowy, pochyliły czoła, i jeden wyraz cichym szmerem po ustach wszystkich przebieł: „Książd z Panem Bogiem! książd z Panem Bogiem!”

W samej rzeczy ujrzeliśmy księdza w komży i stule jadącego do chorego, a widząc że biedaka miał nawiedzić, bo wprost jechał kolasiem, do której zaprzędzono jednego konika chłopiec co żywo poganiał; nad samym rowem dopiero się zatrzymał; z początku z niedowierzaniem chłopiec poglądał, aż nareszcie przekonawszy się o rzeczywistości, zawołał: A przecież rano tędy przejeżdżałem, a teraz już przekopali, kórędyż teraz pojedą, a ojciec tacy chorzy, o biedny, ja biedny! i rzewnemi zalał się łzami. Czy nie ma innéj drogi do twojej chaty, zapylał ksiądz. — Nie ma dobrodzieju, chyba się wracać aż na miasto, potem na Lidzki trakt i przez góry krąg robić, to będzie więcej mli, to my i na wieszór nie zajdziemy i ojca już żywego nie zastaniemy — i znow zaczął głośno płakać i narzekać. A piechota czyż stąd nie wiesz jakiej steeki? Wiem, bo przecież tu po tym lesie bydło co dzień pasę, lecz to będzie zawsze ze trzy wiorsty, a przytém po takich krzaczach, błotach, że i myśleć nie można, żeby tam dobrodziej przeszedł. Książd nie nie odpowiedział, zsiadł tylko z wózka, postąpił parę kroków do strażnika rogatkowego, którego, prosił aby pozwolił przywiązać konia z wózkiem i nad nim miał dozór, sam zaś kazawszy chłopcu iść na-przód, ruszył szybkim krokiem drożynką wijącą się w głąb lasu. Dziwnie mnie uderzyła postać księdza, którego żaden nerw nie uderzył, żadne słowo, żaden gest nie zdradził gniewu lub niecierpliwości, owszem malowały się w jego twarzy spokój, łagodność, odbijała się w każ'ym ruchu ta godność, to przejęcie się wielkością postanowienia, i chwili w której idzie przebaczać w imieniu Tego, który wszystkim i wszystko przebaczy. Ze czcią poglądałem za odchodzącym kapłanem; znow czoło wraz z ludem schyliłem w pokorze, a srebrny głos dzwonka brzmiał długo po lesie, aż uciechł gdzieś w dali.

Ledwie przejechałem parę staj drogi i minąłem Rosę, aż tu znowu stoj. Co takiego? Barjera zasunięta. Czego? Bo pociąg przyjdzie z Dyneburga. A przedko? Nie wiem, odpowiada strażnik. Jakto może być, żeśb nie wiedział, przecież macie sygnały, telegrafy. Ja się tam na tém nie znam; kazano nie puszczać i kwita. Uziłem więc środka, który wszelkie zapory na świecie obala i przejechałem relsy. Gdy strażnik znow barjerę zasunął, zapylałem: Powiedzcie mi mój kochany, o której minie więcej godzinie pociągu można się spodziewać, czekam bowiem znajomych i chciałbym natenczas kiedy pociąg przyjdzie być przy banhofie. At niech pan przyjdzie o 5-ćj po południu, to pociąg zwykle w tej porze nadchodzi. A czemuż wy, kiedy pociąg dopiero wczorajem przychodził, barjerę z rana zasunawacie. Z ostrożności proszę pana, a czego Boże broni jakiego nieszczęścia, czy to żarty, he! Aż poświetlano w oczach, poweselało na sercu, o małym nie uściłkając pocziwca; bo kogóż nie rozraduje widzieć taką dokładność w spełnianiu obowiązków, taką ostrożność, i gdyby tak wszyscy zaczęw-szy od konduktora, maszynisty aż do palacza wykonywali swe obowiązki, żaden wypadek na drodze żelaznej pewnoby nie nastąpił.

Przez Holubowiczowski zaułek wedle Ostrej Bramy ruszyłem dalej, aż na dawnym końskim rynku spotykałem dwie moje furmanki wyprawione do dnia na targ z kartofla. A wy jak przyjechałiscie? A cóż panoczek, wracali nazad i aż Lidzkiem traktem tu się dobralłi, a cóż my się namęczyliśmy po górach. Wysłuchałem całej relacji i lamentów o złyj drodze, wiedząc o co chodzi, dałem ludziom na piwo i ka-

zalem im jechać na rynek. A my gdzie pojedziem, pyta Janek. Ach jakieżże ty cielę, zawołałem, rozumie się za kartofla na rynek. Lecz jak to słusznie powiedziano, słowo wymknie się wróblem a powróci wolem, tak i ja zaledwie wymówił ten wyraz cielę, aż gramaża żydów otoczyła mój wózek, wolażąc a porem, a cie, a porem a cie, ledwem im wytłómaczył, że żadnego cielęcia nie wiesz; byli to bowiem rzeźnicy czatujący na towar. Nu to szkoda, odrzekł jeden z nich, boby pan teraz dobre miał pieniądze; taki brak cielał w mieście. Bardzo mnie to cieszny, bo wiadomo, że się przecież przebrały i u nas cielęta, ale wiedz, że i u nas na wsi ich teraz nie ma, a z podrostkami będą wkrótce woli, które nie pod nóz, lecz do roboty pojedą; lecz cóż wam tak chodzi o cielęta, kiedy codziennie takie ogromne partie baranów do miasta przypędzają? To inna rzecz a to inna, co innego baran, a co innego cielę; na barany zawsze był obdyt, a cóż dopiero teraz, gdy tyle jest Francuzów, a oni tylko same barany i kozy jedzą, zresztą baranina to same grube, a cielęcina delikatne pańskie mięso.

Dostałem się wreszcie na rynek, nie będę go opisywał, bo plac jeszcze pusty, zaledwie zaczyna się zabudowywać, blocko okropne, ale dowóz był znaczny, nie tyle zboża, ile produktów ogrodowych, nabiału, kartofli, drobiu i t. p. Żadnej pod tym względem nie zasło różnicy, ale co do kupujących, to ani byś go poznał. Dawniej na rynku widziałeś tylko żydów przekupniów, lokal, służące, biedną klasę rzemieślniczą, a niekiedy przemknęło ci się jakie poczciwe posłuszne meżyisko, drepczące pomiędzy wozami, który z niesmiałością kupował, bojąc się czy go żona za złą poplek jeszcze nie wygdęra, dziś zupełnie co innego, rynek zapelnia prawie sama wyłącznie pleć piękna. Słusznie mówię, że piękna, bo któraż z kobiet na właściwem sobie stanowisku, piękna nie jest? Aż się serce raduje, jak się gosposie nasze krzątają po targu, chcą naprawdę swe śpiżarnie w tańsze i dobre produkta; — jak patrzą, czy masło świeże, czy dobrze wymyte, czy śmietana bez maki, czy sery nie przetopione, czy marchew, brukcja żółte i słodkie, czy główki kapuściane twarde, czy kartofla syпка i zdrowa i jaki gatunek, czy biała, czy cukrówka, czy emska, a wszystko to nie uważając na błoto, w kaloszkach, a praktyczniejsze w zgrabnych nieprzemakających kożowych bółkach, a jak się targują! I na moją dół wypadły dwie znajome mi młodziutki gosposie, które moje dwie beczki kartofli kupily, a cośmy się wytargowali, o czém nie przegawdzili! zgarnawszy wreszcie pieniądze, uściśnawszy rączki moim milutkim kupcowym i upewniwszy, że kartofla syпка i smaczna, ruszyłem do jatek kupić na niedzielę mięsia dla siebie i czeladzi. I tu znalazłem to samo, cały placyk pełen dam, z którymi służące nosły koszyki do kładzenia mięsia i innych zakupionych produktów; a jak znają anatomję, jak potrafią rozróżnić lepsze kawałki, to szpuderki na bulony, to ucniki, kośliwie, krzyżówki i t. p., jak każda wagę sprawdzają na małych składkach beżniamkach, że się oczu od tego widoku odcierwać nie chciało. Sługi tylko w kącie sarkaly, narzekając jedna przed drugą, że teraz gdy nastala moda, że panie zajmują się domem, to już i służyć ciężko i biednemu człowiekowi, nie ma się przy czém pożywić. Rzeźnicy także z tego nie radli, bo gdym przyszedł do znajomego, oł którego zawsze mięsio biorę i rzekłem: — A co, jak tu u was teraz ludno, nie tak jak dawniej, to westchnął tylko, pokręcił głową. — Na nasze to wszystko będzie panie, odpowiedział, dawniej człowiek mógł i na cenie nadciągnąć i kawał mięsia gorszego w hurcie służącemu znajomemu nadzrzeć, dziś gorsze mięsio trzeba taniej biednemu przedać, bo go niema gdzie podziąć, a obacz pan jak się targują, jak pilnują wagi; dawniej tak nie bywało, świat się do góry przewracca, widać nie długo już będzie jego koniec. Gadaj wasze zdrow, pomyślałem; sarkajcie wy sobie wszyscy, a ja z radością iż w oku na te zmiany poglądam, poglądam na was Litwiniki jako na gospodynie, żony i matki, jako na kobiety godne ogólnego szacunku, wstępujące na trop tradycyjnych cnot i zalet prabek waszych.

Z jatek, mając interes do ogrodnika w dawniej Korwela dziś hr. Czapskiej ogrodzie, ruszyłem koło bylego klasztoru XX. misjonarzy. Przejżdżając około klasztoru Wyzięt, ileż to myśli nie przesunęło się po głowie, czego tutaj nie śmiew wypowiedzieć, o właściwej kontemplacji, o kobiecie i jej przeznaczeniu społecznem, o potrzebie klasztorów, kiedy i jakich, wszystko to nawalem cisnęło do rozumu i serca, ale pomyślałem sobie człowieku, czy cię język świerzb, czy chcesz nawarzyć sobie piwa, któregośb pewno potem nie wypil, nasunąłem więc czapkę na oczy i minąłem klasztor, zmówiwszy tylko pacierz za dusze... umarłe.

T. S.

Ryga, 15 września.

Za żyto znajdujące się w miejscu placono po 110 rs., skoro waga wyrównywała 116,117 f.; sprzedających po tejże samej cenie mamy nieco na rynku; na maj dają 102 r., zaliczając 25% zaraz. Owies 73 f. kupowano po 74 r. z drugiej ręki, i dziś dają tę samą cenę. O jęczmieniu, o-leju, slemieniu niesłychać; tylko za nasienne stemię linaie dają chętnie po rs. 9 k. 50. Len kupowano po 43, 39 1/2 i 33 1/2 rs. Z pienką obrotów nie widać; cena zaś jej następująca: 106, 102 i 99 r. za znajdującą się na miejscu; za mającą się dostarczyć w przyszłości placą zaraz po 95 r. a dają po 100 jeżeli tylko 10% zadatku ma być teraz wyliezone; sprzedający domagają się 5 r. więcej.

R O Z M A I T O Ś C I.

— Przemecanie tytuniu na granicy Francji i Belgji wpadli na nowy koncept, którego pewno nie przewidywali żedne taryfy i obstrzenia celne. Namówili małych chłopców na ziemi francuzkiej, żeby puścili obrzymie; o latawca z papieru i spuścili go na terytorjum belgijskie. Wówczas kontrabadzista przywiązał do ogona latawca kilkana-

ście wiązek cygar i puszkę tytuniu, latawiec wzniósł się znowu w powietrze i chłopcy spokojnie powrócili na ziemię francuzką, nie zapłaciwszy ani szeląga cla od swojej zdobyczy.

— W „Quarterly Review“ wydrukowano arcy zajmujący artykuł o Francji i Włoszech, w którym między innymi znajduje się rozmowa między hr. Cavourem a pewnym jego przyjacięciem Anglikiem, o cesarzu Napoleonie III. W rozmowie tej Cavour tak się wyraża o władcy Francji: „W umyśle jego kryje się mnóstwo zarodków przekonań politycznych, ale żadne z tych przekonań nie dojrzało. Zdałoby się, iż te przekonania gruntuja się wyłącznie na instynkcie. Napoleon nigdy się mocno nie przywiąże do jakiejkolwiek idei, i byle spotkał stanowczy opór do jej urczywstwienienia, opuści ją, ażeby wziąć w órdnownictwo myśl jakąś nową. W tém znajdujemy klucz do polityki cesarza. Mając zawsze na widoku tę właściwość jego charakteru, mniej się nieraz udało skłonić go do zaniechania swych planów, a osładczyć się na korzyść moich. Jedyną zasadą, nadającą związek jego różnorodnym pomysłom, jeżeli to tylko można znaleźć zasadą, jest myśl utrzymania swéj dynastji na tronie i przekonanie, że tego najlepiej dopiąć można drogą dogadzania próżności narodu francuzkiego. Napoleon, mówił dalej Cavour, ma serce pełne uczuć szlachealnych, a nadeswyszko wielkie uczucie wdzięczności dla każdego, kto oddawał mu jakiejkolwiek przysługę. W głębi jego serca gnieździ się podniosła miłość dla Włoch, z którymi związane są wspomnienia jego młodości. W swych uczuciach niechęci względem Austrii, równie jak w pragnieniu swobody Włoch, Napoleon do dziś dnia pozostał karbonariuszem. Niezapomniał też owej gościnności, z jaką go Anglja przyjął, gdy był wygnanem; podziwiał wasze ustawy i charakter narodu angielskiego. Ale to wszystko jest niczem w porównaniu z żądzą utrwalenia dynastji: ta idea jest dlań prawie dogmatem religijnym. Gdyby w danej chwili urczywstwienienie tej idei wymagało odeń ofiary, złożyłby ją najniezawodniej, choćby to miało Bóg wie ile go kosztować, choćby najbardziej było przeciwne popędom jego serca. Napoleon zawsze mię zapewniał, że nadeswyszko pragnie żyć w pokoju i zgodzie z Anglja. Przekonyany jestem, że w istocie takie są jego życzenia, wypływające z dawniej przychylności i z pobudek politycznych. Wszakle te życzenia musiałyby zamilknąć, gdyby słuchanie ich poszeptu miało nadweryć wpływ na Francje. Pewien jestem, że tylko w ostateczności Napoleon przewierzyłby się swy u uczuciom względem Anglij; ale taka chwila może nastąpić, i z naszej strony byłoby bardzo nierozsądnie, gdybyśmy się nieprzygotowywali na wszelkie wypadki.“

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— W sobotę d. 23 września, w kościele przebyterjalnym ś. Jana w kaplicy Bożego Ciała o godz. 10 rano odbyło się żalobne nabożeństwo za spokój duszy niedawno zmarłego *Ignacego Chodźki*, rzeczywistego członka kom. archeologicznej Wileńskiej, w obecności Prezesa i dość licznie zebranych członków tejsz kommissji, którzy tym sposobem pragnęli oddać hołd należny zasługom i pracom autora *Obrazów litewskich*. Mszę żalobną celebrował Prałat katedry wileńskiej ks. Mamert Herburt z Falsztyna.

— „Bulletin de l'Académie des sciences de St-Petersbourg“ w ostatnim swoim zeszytce zamiescił postanowienie sekcji fizyczno-matematycznej téj akademji, tyczące się obserwatorium wileńskiego. Okoliczności, które wywołały to postanowienie, oraz sama treść jego są następujące: Ponieważ budowie i narzędzia naszego obserwatorium nieodpowiadają już dzisiejszym wymaganiom nauki, przeto p. Sabler i Gusiew, astronomowie wileńscy, proponowali wznieienie tu nowego obserwatorium klasy trzeciéj i zaopatwienie go w dokładniejsze narzędzia. Projekt ten z powodu znacznych kosztów a małych jakoby korzyści, na wniosek p. Struwego, dyrektora obserwatorium w Pułkowie, został odrzucony. Natomiast dla obudzenia większej działalności obserwatorium wileńskiego, przyjęto przełożony przez p. Sablera inny wniosek: „zamknięcia w szczipelnym obrębie prac tego zakładu, ograniczając je do szczególnych poszukiwań, a stosując wybór do rozległości środków, jakimi obserwatorium dysponuje“. Przedmiotami tych szczególnych zajęć naszego obserwatorium, ma być badanie budowy fizycznej słońca i mierzenie światła gwiazd stałych, oraz dyskusja nad temi spostrzeżeniami. Późrzebne do wspomnianych prac narzędzia, a mianowicie fotoheliograf pana de la Rue ze „wszystkimi com doń należą, fotometr Schwedra, oraz niektóre inne aparaty i dzieła o tych przedmiotach traktujące, postanowiono zakupić z funduszów samego obserwatorium. Komitet administracyjny akademji wyznaczył będzie do wydania summ na to potrzebnych. Wypadek tak ściśle ograniczonych prac w obserwatorium wileńskiem ma być przedstawianym akademji w sprawozdaniach dorocznych.

— Piszą z Kijowa, iż tam otrzymano wiadomość o rychłym zatwierdzeniu Towarzystwa kredytowego. Dotychczas wedle tego doniesienia przystąpiło do Towarzystwa 70 osób z majątkiem wyrównującym 6,000,000 rs. Prawie wszyscy ci 70 stowarzyszonych pochodzą z gubernji kijowskiej i wolińskiej; podolska, trudno w istocie zgadnąć dla czego, a rardo mały udział w sprawie Towarzystwa. Niektórzy utrzymują, iż projektowany zarząd spraw Towarzystwa jest nazbyt skomplikowany a przynajmniej zbytłowny, gdyż utrzymanie go ma kosztować do 60,000 rs. rocznie. Czyż to prawda?

ODPOWIEDZ REDAKCJI.

— Panu J. M. w Kownie. Przesłanego przez pana artykułu wydrukować nie możemy. Istniejące przepisy nie pozwalają wyprowadzać dotkniętych w nim kwestji na pole roztrząsania publicznego.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 21-go do 25-go września.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Swiechowski. Ejsmont. Przemienienieki. Brochocki. Chmielewski. Demontowicz. Kaszye. Giejsztor. Naborski. Bohdanowicz. Kosciakowski. Rodkiewicz. Umastowski. Wolki. Porucz. Grygoriewicz. Pułkownika Klaudi. Półk. Ulan. Podpółk. Michajewicz. Inżynierowie: Batal. Przybora. Halangier. Fichtna. Lasehke. Grimont. Szoltz. Dyrekt. Spieszniow.

W różnych domach:
W d. Zamojskiej: por. Jawicki. — w d. własnym Ireny księżki Ogńskiego. — w d. Lebonsa: chorąż. Henko. ob. A. Itomer. ksiądz F. Kozłowski. ks. F. Djakiewicz. — w d. Minjatowej: ob. E. Mikucki. — w d. Lewina: ob. M. Krzywobloeki. — w d. Dobroczyńskości: ob. Kolanowski. — w d. Salomonowej: lekarz A. Salomon. — w d. Abramowiczowej: ob. J. Rychlewicz. — w d. Szyski: ob. A. Mianowski. — w d. Hartwichowej: dr. Rejkowski.

Wyjechali z Wilna, od 21-go do 25-go września.

Ob. hr. Czapski. Swiechowski. Batal. Klaudi. Skarzyński. hr. Starzyński. hr. Zamojski. Moraczewski. Okuzsko. Ejsler. Downarowicz. Przemienienieki. Pilecki. Tukołło. Szoltz. Lasehke. Mogilnicki. chor. Henka. St. hr. Ożarówski. podporucz. Karstasz. Dyr. gim. Poniewicz. H. Malinowski. major Makowski. Ir. ksiądz Ogński. ob. A. Kolankowski. J. Halko. W. Zajkowski. A. Rudziński.

КАЗЕННЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ

ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ВЪДОМОСТЬ

КЪ ТОРГАМЪ НА КАЗЕННЫЯ ФЕРМЫ ПО ВИЛЕНСКОЙ ГУБЕРНИИ, НАЗНАЧЕННЫМЪ НА 22 НОЯБРЯ СЕГО ГОДА.

Table with columns: Имя по уездам, Фирма, Усадьбы, Паша, Свято-косной, Пашт. башт., Итого, Количество удобной земли, Фермерных строений, Пашт. башт., Итого, Число объявлений при торгах, Оценки, Пашт. башт., Итого, Число объявлений при торгах, Оценки, Пашт. башт., Итого, Число объявлений при торгах, Оценки.

Table with columns: Имя по уездам, Фирма, Усадьбы, Паша, Свято-косной, Пашт. башт., Итого, Количество удобной земли, Фермерных строений, Пашт. башт., Итого, Число объявлений при торгах, Оценки, Пашт. башт., Итого, Число объявлений при торгах, Оценки.

SPIS DODATKOWY

DO TARGÓW NA FERMY SKARBOWE GUBERNII WILEŃSKIEJ, NAZNACZONYCH NA DZIEŃ 22-gi LISTOPADA TER. ROKU.

Table with columns: MAJĄTKU W POWIECIE, W POWIECIE OSZMIANSKIM, W POW. ŚWIECIAŃSKIM, FERMOWE T.

Table with columns: BUDYŃKÓW FERMY, DOCHÓD WYLICZONY, FERMOWYCH, Z gruntów, Z poletku gminowego.

2. Отъ Виленскаго приказа общественного призрѣнія объявляется, что для выручки ссуднаго долга и прочихъ казенныхъ недоимокъ, согласно постановленію 18 августа 1861 г. состоявшемуся, будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ, 24 числа будущаго ноября мѣсяца, съ узаконенною черезъ три дня переторжкою, на продажу имѣнія Чеботаны, помѣщика Вилейскаго уѣзда, Алоизія Деревинскаго, съ 2 мужскаго пола душами, 214 десят. 1100 саж. разнаго рода земли со всеми къ оному принадлежностямъ, оцененнаго по 10-лѣтней сложности дохода въ 4,860 руб. сер. А потому желающіе участвовать въ благоволятъ явиться къ означеннымъ торгамъ съ благонадежными залогами въ приказъ, гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ, относящихся къ тому имѣнію документы. Августа дня 1861 г.

2. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, iż dla wyręczenia długu pożyczkowego i innych zaległości skarbowych, stosownie do postanowienia 18 sierpnia ter. 1861 roku następnego, będzie się odbywał w tym urzędzie targ d. 24 listopada ter. r., ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na sprzedaż majątku Czebodany obywatela Wilejskiego pow., Alojzego Derewińskiego, z 8 włóscianami poci męzkiej, 214 dzies. 1100 sąż. różnego gatunku ziemi i ze wszystkimi przynależnościami, ocenionego w stosunku dochodu dziesięcioletniego 4860 rub. sr.; przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć z pewnymi ewikcjami do urzędu, gdzie i przed terminem targów mogą być rozpatrywane dokumenta tego majątku tyżące się. Dnia sierpnia 1861 roku.

3. Виленское губернское правленіе, принимая въ уваженіе ходатайство одного изъ главнѣйшихъ кредиторовъ покойнаго Николая Степановича Фролова, генераль-адъютанта Ильи Степановича Фролова о невозможности прибыть въ губернское правленіе на назначенный 5 числа сентября сего года срокъ, вызывающій въ присутствіе свое на 3-е число ноября сего года, всѣхъ кредиторовъ покойнаго нынѣ помѣщика отставнаго гвардіи поручика Николая Степановича Фролова, а именно: жену губернскаго секретаря Леокадію Пекарскую, коллежскаго совѣтника Андрея Шимкевича, майора Великолукскаго пѣхотнаго полка Егорова, полковника генеральнаго штаба Михаила Руднева, Россіенскаго купеческаго сына Абеля Моисеевича, коллеж. ассессора Казимира Добровольскаго, дворянина Ивана Хлопичкаго, коллежскаго секретаря Мартина Корсака, помѣщика Милоша, графа Тызенгауза, генераль-адъютанта Ильи Фролова, еврея Давидъ, купца Каупта, еврея Авраама, помѣщика Людыя Корсака, наследниковъ Леонтьева въ степени Якоба, помѣщ. Геронима Моля, почто-содержателя Диспенскаго Раздорской почтовой станціи Степана Лойбу и б) земскаго исправника Черныскаго для составленія подвѣдѣи сего правленія закономъ определеннаго конкурснаго управленія по дѣламъ несостоятельнаго Николая Фролова. Августа 31 дня 1861 г.

3. Wileński rząd gubernjalny mając na względzie, iż jeden z główniejszych wierzycieli zmarłego Mikołaja Frolowa, generał-adjutant Eliasza Frolow nie mógł przybyć do rządu gubernjalnego na naznaczony termin dnia 5 września roku ter., niniejszym wyzwa do swęj sadowej na dzień 3-ci listopada roku bieżącego, wszystkich wierzycieli zmarłego obecnie owyateła, dymisjonowanego porucznika gwardji Mikołaja Frolowa, a mianowicie: gubernjalną sekretarżowę Leokadję Piekarską, radcę kolegjalnego Andrzeja Szymkiewicza, majora Wielkoluckiego pólku pieszego Jegorowa, pólkownika sztabu jeneralnego Michala Rudniewa, syna kupca Russińskiego Abela Monasewicza, assessora kolegjalnego Kazimierza Dobrowolskiego, szlachcica Jana Chlopickiego, sekretarża kolegjalnego Marcina Korsaka, obywatela Milosza, hrabiego Tyzenbauza, generał-adjutanta Eliasza Frolowa, starozakonnego Danchia; kupca Klupta, starozakonnego Liwswca, obywatela Lucyda Korsaka, spadkobierców Leontiewa w stopniu Jakobsa, obywatela Hieronima Moła, dzierzawcę Dziśnieńskiej Razdowskiej stacji pocztowej Stefana Łojbe i b) sprawnika ziemskiego Czerniawskiego, dla ułożenia pod zawiadywaniem tego rządu konkursowego w interesach podupadłego Mikołaja Frolowa. Dnia 31 sierpnia 1861 roku.

2. Отъ Виленскаго приказа общественного призрѣнія объявляется, что для выручки ссуднаго долга и прочихъ казенныхъ недоимокъ, согласно постановленію 4 августа 1861 г. состоявшемуся, будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ, 13 числа будущаго ноября мѣсяца, съ узаконенною черезъ три дня переторжкою, на продажу деревни Вазгирдамъ, наследниковъ помѣщика Трокскаго уѣзда Бунара, Альбина Рымгайлы и Ивашкевича, съ 22 мужскаго пола душами, 134 десятинами земли и со всеми къ оной принадлежностямъ, оцененной по десятилѣтней сложности въ 400 руб. сер. А потому желающіе участвовать въ благоволятъ явиться къ означеннымъ торгамъ, съ благонадежными залогами въ приказъ, гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ, относящихся къ той деревнѣ документы. Августа 31 дня 1861 года.

2. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, iż dla wyręczenia długu pożyczkowego i innych zaległości skarbowych, stosownie do postanowienia 4 sierpnia ter. 1861 roku następnego, będzie się odbywał w tym urzędzie targ d. 13 listopada ter. r., ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na sprzedaż wsi Wazgirdan spadkobierców obywatela pow. Trockiego Bunara, Albina Rymgajły i Iwaszkiewicza, z 22 włóscianami poci męzkiej, 134 dzies. ziemi i ze wszystkimi przynależnościami, ocenionego w stosunku dochodu dziesięcioletniego 400 rub. sr.; przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą przybyć z pewnymi ewikcjami do urzędu, gdzie i przed terminem targów mogą być rozpatrywane dokumenta tego majątku tyżące się. Dnia 31 sierpnia 1861 r.

3. Отъ Свенцянскаго уѣзднаго суда, на основаніи 2331 ст. X т. I ч. зак. гражд. (изд. 1857 г.) объявляется объ уничтоженіи доверенности въ семь судъ 20 декабря 1846 г. явленной, выданной дворничкою Юзефою дочерью Онуфріи Орловскаго Вейсовою, дворянину Петру Рафалова сыну Польковскому, на хожденіе по дѣломъ о наследственныхъ частяхъ ея изъ движимаго и недвижимаго имѣнія, оставшагося послѣ смерти роднаго дяди ея Николая Орловскаго. (600)

3. Swięciański sąd powiatowy, na zasadzie 2331 art. T. X cz. I Zb. Pr. Cywil. (wyd. 1857 r.) ogłasza, iż zostało uniekenzione pełnomocnictwo w tymże sądzie 20 grudnia 1846 r. do akt podane, przez szlachciankę Józefę z Orłowskich Wejswow, szlachcicowi Piotrowi Pólkowskiemu wydana na chodzenie kolego interesów o jej spadkowych częściach z ruchomego i nieruchomego mienia po śmierci rodzzonego jej stryja Mikołaja Orłowskiego pozostałego. (602)

2. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его 7 іюля 1861 года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ: а) Доминика Римкиевича, дворянамъ Антону и его жевѣ Агатѣ Знамировскимъ, по іѣшенію Лидскаго уѣзднаго суда 31 декабря 1846 г., послѣдовавшему 50 р. съ процентами и дворянину Кирпину Крагельскому по роспискѣ 15 р., и б) Сигизмунда Римкевича дворянину Кирпину Крагельскому по заемному письму выданному совместно съ женою Устиною Римкевичевою на 15 руб. съ процентами, а также для пополненія казенныхъ взимсканій, какія по собраніямъ справокъ окажутся на двухъ третихъ частяхъ участка земли упомянутыхъ Римкевичей, Лидскаго уѣзда 5 стана въ окрестнѣ Михномемѣ состоящаго, подверженъ въ публичную продажу таковой участокъ заключающій земли 40 десятинъ, оцененный по десяти-лѣтней сложности средняго чистаго годоваго дохода въ 210 р., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 5 числа октября мѣсяца сего 1861 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго черезъ три дня переторжкою; желающіе разсматривать бумаги, относящіеся къ этой публикaciji и продажи, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Сентября 5 дня 1861 года.

2. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia jego, w dniu 7 lipca 1861 roku następnego, na zaspokojenie długów: a) Dominika Rymkiewicza, należnych szlachcie Antoniemu i jego żonie Agacie Znamirowskim, za wyrokimi Lidskiego sądu powiatowego z dnia 31 grudnia 1846 r., 50 rubli z procentami i szlachcicowi Cyprjanowi Krahelskiemu za rewersem 15 rub. i b) Zygmunta Rymkiewicza szlachcicowi Cyprjanowi Krahelskiemu za obliegim łącznie z żoną Justyną Rymkiewiczową wydanym na 15 rubli z procentami, oraz dla uzyskania należności skarbowych, jakie się w skutek zabierających się sprawek okazały na dwóch trzecich częściach kawałka ziemi rzeczonych Rymkiewiczów, w Lidskim powiecie w 5 stante w okolicy Michnokiemach położonego, wystawiony zostaje na publiczną sprzedaż rzeczony kawałek ziemi z 40 dziesięcin składający się, oceniony w stosunku dziesięcioletnim średniego rocznego dochodu 210 rub., i dla uskutecznienia tej sprzedaży w Lidskim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ d. 5 października ter. 1861 r. od godz. 11 z rana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery tej sprzedaży tyżące się, mogą je znaleźć w rzeczonym sądzie powiatowym. Dnia 5 września 1861 r.

2. Виленскій приказъ общественного призрѣнія объявляетъ, что въ ономъ будетъ продаваться за ссудною недоимку и прочие казенныя долги, имѣніе Констанмполь въ Свенцянскімъ уѣздѣ расположенное, принадлежащее помѣщику Кржиштофу Михайлову Мацкевичу, съ 29 мужскаго пола душами, 240 десятинами земли и со всеми къ оному принадлежностямъ, оцененное по десяти-лѣтней сложности дохода въ 3,660 руб. сер.; о срокахъ продажи того имѣнія будетъ извѣщено черезъ сей же Вѣстникъ. Сентября 13 дня 1861 г.

2. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, iż w nim będzie się sprzedawał za zaległość summy pożyczkowej i inne długi skarbowe, majątek Konstampol w pow. Swięciańskim do obywatela Krzysztofa Mackiewicza, z 29 włóscianami osiadłymi, 240 dziesięcinami i ze wszystkimi przynależnościami, oceniony w stosunku dziesięcioletniego dochodu 3,660 rub. sr.; o terminach sprzedaży tego majątku, ogłoszono będzie w tejże gazecie. Dnia 13 września 1861 r.

2. Гродненская палата государственных имуществ сямъ объявляетъ, что распродажа питей по казеннымъ имѣниямъ Гродненской губернии, въ 1,044 пунктахъ, съ численнымъ доходомъ 108,685 руб. 38½ коп., за которую поступало въ годъ дохода по 87,909 руб. 60 коп. и особо того за патентныя свидѣтельства 27,135 руб., согласно подробной о сего прилагаемой ведомости, на основаніи существующаго въ сей губернии положенія объ акцизѣ съ хлѣбнаго вина и патентномъ сборѣ, предлагается къ отдачѣ въ содержаніе на 1861 и 1862 годы съ торговъ, назначенныхъ въ присутствіи сей палаты 16 октября 1861 г., съ узаконеніемъ въ три дня переторжкою, на условіяхъ, которыя будутъ предъявлены въ палатѣ при торгахъ. Выше означенное число пунктовъ будетъ предлагаться къ торгамъ какъ порознь по каждому имѣнію, такъ затѣмъ оптомъ въ одиѣ руки по-уѣздно и наконецъ по цѣлой губерніи, какъ это признано будетъ удобнѣе и выгоднѣе какъ для имѣющихъ участвовать въ торгахъ, такъ и для пользы казны.

Почему желающіе участвовать въ торгахъ, равно и еврей куницы 1-й гильдии, приглашаются къ явкѣ въ опредѣленные сроки въ присутствіе палаты съ благонадежными залогами, равняющимися третей части могущей достигнуть при торгахъ суммы и третей части отъчисленной суммы строеній, которыя вообще отчислены по поврочной лustrации въ 13,900 руб., — сами лично, или приславъ повѣренныхъ, съ законно совершенными довѣренностями, или же приславъ объявленія въ запечатанныхъ конвертахъ съ слѣдующею надписью: «Объявленіе въ Гродненскую палату государственныхъ имуществъ къ назначенной 20 октября переторжкѣ, на отдачу въ содержаніе на 1861 и 1862 г. распродажи питей.» Объявленія эти должны поступить въ палату не позже 11 часовъ утра въ день переторжки, и при томъ согласно 1909 ст. X т. св. зак. гражд. (изд. 1857 г.) должны заключать: 1) согласіе на торговые условія; 2) сумма, предполагаемая къ платежу, должна быть написана не цифрами, а словами; 3) постоянное местопребываніе объявителя, его имя, отчество и званіе, также мѣсяцъ и число, когда написано; 4) залоги должны быть представляемы принадлежаще лично желающимъ взять статьи; въ случаѣ же представленія въ залогъ имущества другихъ лицъ, должна быть прилагается обстоятельная на то довѣренность и удовлетвореніе о согласіи довѣрителей на поддержаніе ихъ имущества въ залогъ, съ обращеніемъ на оный прямо, безъ всякаго предупрежденія, взысканія при неисправномъ платежѣ съемщикомъ дохода. Но присылка запечатанныхъ объявленій отъ тѣхъ лицъ, кои лично, или чрезъ повѣренныхъ, будутъ участвовать въ извѣстныхъ торгахъ, воспрещается, и таковыя объявленія не будутъ приняты во вниманіе.

КРАТКАЯ ВѢДОМОСТЬ,

питейныхъ заведеній, предлагаемыхъ къ торгамъ въ присутствіи Гродненской палаты государственныхъ имуществъ 16 октября 1861 г., съ узаконеніемъ чрезъ три дня переторжкою, для отдачи въ содержаніе на 1863 годъ.

N. по порядку.	НАЗВАНІЕ УѢЗДОВЪ.	Исчисленный доходъ безъ платежа на- тентовъ.	
		Рубли.	Коп.
1	Гродненскій	114	8,005 29
2	Волоковскій	128	16,256 66
3	Слонимскій	194	24,980 67
4	Пружанскій	62	10,873 77
5	Кобринскій	78	7,825 20
6	Брестскій	59	4,899 20½
7	Бѣльскій	145	12,716 18
8	Бѣлостокскій	45	5,912 —
9	Сокольскій	219	17,216 35
Итого по губерніи		1,044	108,685 32½

Примѣчаніе. Подробное показаніе въ какихъ именно имѣніяхъ и пунктахъ предлагается къ торгамъ означенная распродажа питей во всякое время, кромѣ праздничныхъ и табельныхъ дней, можно видѣть въ присутственныхъ часахъ въ канцеляріи палаты государственныхъ имуществъ.

Дѣлопроизводитель Плушечковичъ.

Контролеръ К. Щеночковъ. (614)

3. Омшанскій земскій исправникъ объявляетъ о намѣреніи отправиться за границу въ Германию, Италию и Францію помѣщика Альберта Казимира Умястовскаго. (625)

2. Grodzieńska izba dóbr państwa niniejszémъ огласза, iż wyprzedaż trunków w majątkach skarbowych gubernji Grodzieńskiej, w 1,044 punktach, z wyliczonym dochodem w ilości 108,685 r. 38½ k., za którą wpływało na rok dochodu po 87,909 rub. 60 k. i prócz tego za świadectwa patentowe 27,135 rub., stosownie do załączającego się przytém spisu, na mocy obowiązującej w tej gubernji ustawy akcyzowej od wódki i o poborze patentowym, oddaje się w dzierżawę na rok 1861 i 1862 z targów naznaczonych w tej izbie, na dzień 16 października ter 1861 roku, ze zwykłym we trzy przetargiem, na warunkach, które w izbie w czasie targów będą okazane. Wyżej wymieniona liczb punktów będzie się wypuszczala w dzierżawę tak pojedynczo w majątkach, jako też następnie hurtem w jednę ręce w całym powiecie i nakoniec w całej gubernji, jak się to okaże wygodniejsz i korzystniejsz tak dla stawających do targów, jako też dla skarbu.

Przetó zyczący uczestniczyć w targach, równie też starożakonni kupcy 1-jej gildy, raczą na oznaczone dni przybyć do izby z pewnemi zastawami, równającemi się trzeciej części summy, jaka na targach może być ofiarowana i trzeciej części summy ocenkowej budowli, które w ogólnosci oszacowane są przez lustrację sprawdzalną na 13,900 rubli, — osobieście lub przysłać upoważnionych od siebie, z prawnie sporządzonymi upoważnieniami, albo też przysłać oświadczenia w opieczętowanych pakietach z następującym adresem: „Oświadczenie do Grodzieńskiej izby dóbr państwa na naznaczony w dniu 20 października przetarg na oddanie w dzierżawę na rok 1861 i 1862 wyprzedaży trunków.“ Oświadczenia te powinne być otrzymane w izbie najpóźniej o godzinie 11 z rana w dniu przetargowym, i przytém stosownie do 1909 art. X т. Zb. Pr. Cywil. (wyd. 1857 r.) mają zawierać: 1) zgodzenie się na warunki targowe; 2) summa mająca się płacić powinna być wymieniona nie cyframi, lecz wyrazami; 3) stałe miejsce pobytu oświadczonego, jego godność, imię i nazwisko, oraz datę podpisania; 4) zastawy mają być złożone takie, które są osobistą własnością cięącego zadzierżawić artykuły; w razie zaś składania na zastaw mienia innych osób, ma być załączone szczegółowe na to pełnomocnictwo i zapewnienie, że mocodawcy zgadzają się na przedstawienie ich mienia na zastaw z odpowiedzialnością bez wszelkich zastrzeżeń, w razie nieopłatności dzierżawcy. Atoli przysyłanie oświadczeń opieczętowanych od tych osób, które bądź osobieście, bądź przez swych pełnomocników będą miały udział w targach słownych, jest wzbronione, przeto oświadczenia takie będą uważane za żadne.

SPIS TREŚCIWY

zakładów trunkowych, wypuszczających się z targów w Grodzieńskiej izbie dóbr państwa dnia 16 października 1861 roku, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, w dzierżawę do 1863 roku.

N. kolejny.	NAZWA POWIATOW.	Dochód wylis- czony bez opła- ty patentowego.	
		Rub.	Kop.
1	Grodzieński	114	8,005 29
2	Wolkowski	128	16,256 66
3	Slonimski	194	24,980 67
4	Prużanski	62	10,873 77
5	Robryński	78	7,825 20
6	Brzeski	59	4,899 20½
7	Bielski	145	12,716 18
8	Białostocki	45	5,912 —
9	Sokolski	219	17,216 35
w ogóle w gubernji		1,044	108,685 32½

Uwaga. Szczegółowy wykaz, w których mianowicie majątkach i w jakich punktach wypuszcza się w dzierżawę wymieniona wyprzedaż trunków, w kancelarji izby dóbr państwa można widzieć w czasie posiedzeń co dzień, prócz dni świątecznych i uroczystych.

Sekretarz Januszkiewicz.

Kontroler K. Szczegnowicz. (614)

3. Oszmiański sprawnik ziemski ogłasza, iż obywatel Albert Umiastowski ma zamiar wyjechać za granicę do Niemiec, Włoch i Francji. (625)

2. Исправляющий должность Гродненскаго губернскаго предводителя дворянства сообразно 93 ст. 9 Т. Св. Зак., имѣть честь уведомить дворянство сей же губерніи, что съ разрѣшенія г. управляющаго министерствомъ внутреннихъ дѣлъ, открыто будетъ въ Гроднѣ 5 февраля 1862 года обыкновенное губернскае дворянское собраніе, а за три мѣсяца предъ симъ, то есть 5 ноября 1861 года имѣютъ составиться по уѣзднымъ городамъ предварительныя уѣздныя собранія. Почему дворяне имѣющие право участвовать въ сихъ собраніяхъ, благоволятъ прибыть въ оныя въ означенные сроки. Г. Гродно, 1861 г., сентября 13 дня.

Прав. долж. губернскаго, Сокольскій уѣздн. предводитель дворянства О. Бееръ. Секретарь Жолковскій. (640)

2. Хозяйственный комитетъ Александровскаго кадетскаго корпуса вызываетъ желающихъ на поставку съ 1 января 1862 г. по 1 января 1863 года, для стола кадета муки, крупъ разныхъ, вермишеи и макаронъ, овощей огородныхъ, какъ то: картофеля, капусты, свеклы, и проч., масла говяжьяго и постнаго, меду, сахару; чаю, рыбы говяжьей и прочихъ състныхъ припасовъ, мыла и для лошадей: овса, сѣна и соломы, а равно и столовой вареной и деревянной посуды, назначилъ извѣстные торги 16 числа и переторжку 20 числа октября мѣсяца. Желающіе участвовать на торгахъ имѣютъ прибыть въ присутствіе хозяйственнаго комитета корпуса въ 10 часовъ утра, съ законными на право торговли свидѣтельствами и благонадежными залогами. Условіе можно видѣть ежедневно въ канцеляріи корпуса. (621)

Виленскій губернский статистическій комитетъ сямъ объявляетъ, что ВЫШЛА и ПРОДАЕТСЯ ВТОРАЯ ЧАСТЬ

ПАМЯТНОЙ КНИЖКИ Виленской губернии

за 1861 годъ, или Сборникъ статей историческаго и статистическаго содержания.

Статьи эти слѣдующія: 1) Матеріалы для медицинской статистики Виленской губернии. 2) Краткій историческій взглядъ на судьбы крестьянскаго сословія въ Литвѣ. 3) О вліяніи мѣстныхъ условій на образованіе грозъ. 4) Развалины Кревскаго замка. 5) О населеніи Виленской губерніи въ 1860 году. 6) Александръ I въ Вильнѣ. 7) Почта и Телеграфъ. 8) Карамзинъ въ Виленской губерніи; 9) Матеріалы для уѣзловой статистики Виленской губерніи; 10) Некрологи; 11) Виленская летопись за 1860 годъ.

Цѣна Памятной книжки безъ пересылки и съ пересылкою во всея города Имперіи — одинъ рубль сереб. Гр. игородные благоволятъ обращаться съ требованіями по слѣдующему адресу: въ канцелярію Виленскаго губернскаго комитета, по Редакціи Памятной книжки.

Въ самомъ же городѣ Памятная книжка продается: 1) Въ квартирѣ действительнаго члена комитета г. Ю. О. Шрейера, на Портовой улицѣ, въ домѣ Реформатской коллегіи и 2) въ квартирѣ инспектора Виленской гимназіи г. Кулина, въ зданіи гимназіи — входъ съ Замковой улицы и 3) въ книжныхъ магазинахъ Завадскаго, Оргельбранда и Рубена Рафаловича. 15 сентября 1861 года. 3.

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Nakładem R. Friedleina, księgarza w Warszawie wyszła

SZKOŁA NA FORTEPIAN Jozefa Nowakowskiego

(professora instytutu muzycznego). Wydanie nowe, zupełnie poprawione i ćwiczeniami znamienitych autorów pomnożone. Dzieło przyjęte przez instytut muzyczny Warszawski. Cena rs. 3. Sprzedaje się w znaczniejszych magazynach nat w kraju i za granicą. 2. (642)

3. Potrzebny jest do księgarni B. M. WOLFFA w Petersburgu, w Gościńnym Dworze N. 18 uczeń lat 12—14, z porządnego rodzeństwa; dobrych zasad, pracowity, posiadający języki polski i ruskі, któryby 3 lub 4 klasę gimnaz. lub szkoły powiat. ukończył. Szczegóły warunków umowy będą zakomunikowane osobom, które się listownie pod wyżej wskazanym adresem zgłoszą raczą.

2. Pełniący obowiązek marszałka szlacheckiego gubernii Grodzieńskiej, stosownie do 93 punktu 9 Tomu Zb. Pr., ma honor zawiadomic szlachtę tejże gubernji, że z pozwolenia JW. zarządzającego ministerstwem spraw wewnętrznych, rozpoczną się w mieście Grodnie dnia 5 lutego 1862 roku czynności zwyczajnego gubernalnego zgromadzenia szlacheckiego, a trzema miesiącami przedtém, to jest w dniu 5 listopada 1861 roku mają się odbyć w miastach powiatowych zgromadzenia powiatowe. Szlachta zatem, mająca prawo uczestniczenia w takichъ zgromadzeniachъ, raczy do nich przybyć w oznaczonych terminach. M. Grodno. Dnia 13 września 1861 roku.

Peł. ob. gubernalnego, marszałek powiatu Sokolskiego O. Beer. Sekretarz Żółkowski. (640)

2. Komitet gospodarczy Aleksandrowskiego korpusu kadetów, wzywa zyczących na dostarczenie od 1 stycznia 1862 do 1 stycznia 1863 r., do stołowania kadetów: maki, krup różnychъ, zapasów warzywnychъ, jako to: kartofli, buraków i t. d., masła, oliwy, miodu, cukru, herbaty, ryby, mięsa i dalszychъ zapasów żywności, mydła i dla koni: owsa, siana i słomy, oraz naczyń stołowego fasoowego i drewnianego; targi będą się odbywały d. 16 i przetargi 20 nist. października. Zyczący uczestniczyć w tychъ targachъ, raczą przybyć do komitetu gospodarskiego korpusu o godz. 10 z rana, z prawami na prawo uczestniczenia w przedsięwzięciachъ handlowychъ świadectwami i pewnemi zastawami. Warunki można widzieć codziennie w kancelarji korpusu. (621)

Wilenскій губернский комитетъ статистическій niniejszémъ огласза, iż WY-SZŁA i PRZEDAJE SIĘ: DRUGA CZĘŚĆ

ROCZNIKA gubernji Wilenskiej

za 1861 rok, czyli Zbiór artykułów treści historycznej i statystycznej.

Artykuły te są następujące: 1) Матеріалы для статистики лекарскай губер. Wilenskiej; 2) Treściwy pogląd dziejowy na losy stanu włościańskiego w Litwie. 3) O wpływie warunków miejscowych na burzę. 4) Zwaliska zamku Krewskiego. 5) O ludności gubernii Wilenskiej w roku 1860. 6) Cesarz Aleksander I w Wilnie. 7) Pocztą i Telegraf. 8) Karamizyn w gub. Wilenskiej. 9) Матеріалы до статистики криминалнэй губ. Wilenskiej. 10) Zyciorysy. 11) Kronika Wilenska za rok 1860

Cena rocznika na miejscu i z przesłaniem przez pocztę jeden rubel srebrem. Żądania przez pocztę mają się przysłać pod adresem: do Redakcji Rocznika Wilenskiego w kancelarji Wilenskiego gubernalnego komitetu statystycznego.

Na miejscu zaś Rocznik Wilenski sprzedaje się: 1) w mieszkaniu rzeczywistego członka komitetu p. J. O. Szrejera, przy ulicy Portowej w domu kolegijum Reformowanego, i 2) w mieszkaniu Inspektora Gimnazjum Wilenskiego, p. Kulina, w gmachu gimnazjalnym, wejście od ulicy Zamkowej i 3) w księgarniach Zawadzkiego, Orgelbranda i Rubena Rafalowicza. Dnia 15 września 1861 roku. 3.

Doniesienia.

PIGULEKI Z ROŚLIN PANA CAUVIN, aptekarza-chemisty, ucznia szkoły wyższej w Paryżu, na placu Tryumfalnej bramy N. 10.

Pigulki te pomagają trawieniu pokarmów, są toniczne i krew czyszczące. Użycie ich łatwe, a skuteczność niezawodna. Są jedynym środkiem przeciw niestrawności, złym humorom, ostrości krwi, a najlepszym lekarstwem na powrót do normalnego stanu funkcji żywotnych. Przygotowane wyłącznie z roślinnych substancji, wzmacniają kiszki i trzewa, czyszczą, nie utrudzając żołądka i nie osłabiając żadnego z organów ciała.

Użycie ich nie wymaga ani diety, ani osobnego napoju: pod tym względem są one jednym z najdogodniejszych i najskuteczniejszych środków czyszczących, dotąd znanych; i dla tego w słabościach gwałtownych, a zwłaszcza chronicznych, jak: zapalenie kiszki, zamulenie żołądka, astma, mocny katar, liszaje, migrena, ból głowy, szkrofule i t. p., pożądaną sprawują skutek.

Wartość pigulek Cauvin w dwóch słowach da się streścić: przywracają one i utrzymują zdrowie. Cena pudełka 2 franki, z metodą użycia w pięciu językach. 5. (576)

RRUCIFIXY z drzewa różnych rozmiarów, a szczególniej na Ciborie i do kancelarji gminnych są do nabycia u skulp. T. Fendera ul. Ostrobramska d. Popowa. 3. (612)

3. Osoby, udzielające lekcje śpiewów, złożono adres w Redakcji Kurjera; tamże jest młody Agonom, zyczący przyjąć obowiązek Rządcy majątków, lub Kommissarza. (636)

2. Mam za obowiązek donieść, że mechanik pan Józef Jakuszyk, mieszkający w sąsiednim zemną majątku Dostojewie, robił u mnie w majątku moim DUBOI położonym w gubernii Mińskiej w powiecie Pińskim, próby z żniwiarką swego utworu przez lat pięć, lecz zawsze uważałem ją za nieodpowiednią do użycia; w roku niniejszym trzy żniwiarki jednocześnie były w ruchu w tymże moim majątku i wyjęły zboża morgów kilkadziesiąt, każda wyżyna na godzinę morg, to jest za żentów dziennych pięć i do sześciu. Poruszana parą koniami mierzynami, jeden chłopak konie popędza, a maszyna sama znie i równo kupki składa do wiązania, potrzeba dla uprzątnienia, uwiązania i popędzania koni robotników piętnastu; żęły najdokładniej wzdłuż i wpoprzek zagonów, nie rwąc i nieplącząc i z kłosów niewybijając ziarna. Uznawszy te maszyny praktyczną zrobiłem umowę na zbudowanie osmiu żniwiarek do następnego żniwa 1862 roku, za każdą żniwiarkę po tysiąc złp., z warunkiem, aby osie żelazne toczone były grubsze i kółka trybowe odlewane, bo kute z ręki nie mogą być tak regularne z przyczyny nieumiejętności naszych kowali. Dnia 27 sierpnia 1861 roku. Józef Kurzeniecki. (627)

We Środę d. 20 września przy czasowym pomoście banhotu lub na bulwarze kolei żelaznej w Wilnie stracono PORTE-MONNAIE z 25 rublowym biletem i kilka sztukami srebrenych monet, oraz rachunkami. Easkawy znalazca raczy je złożyć w Redakcji Kurjera Wil. za nagrodą 5-ciu rub. sreb. 2.

RAKOWSKI ANTONI udziela lekcji francuzkiego języka, muzyki na FORTEPIANIE. Rkoby życzyl pobierać takowe; niech się zgłosi do W. P. Konkolowicza, przy ulicy Dworcowej w domu ks. Ogińskiego na przeciw S-to Jan-skiej apteki. 2. (635)

1. SPRZEDAJA SIĘ MEBLE

przy ulicy Skopówka, w domu dawniej Bartoszewicza, później Wagnierowej, a dzisiaj Zaby: — Kanapa mahoniowa, 6 fotelów, 6 krzesel na sprężynach galwanizowanych, jedwabnych materjał kryte, stół przed kanapą 2 zwierciadła i 2 stolki do kart, przed kilka laty z Petersburga sprowadzone. (648)

MEŁDY CZŁOWIEK dobrej konduity umiejący czytać i pisać, zyczyby zająć miejsce kamerydnery lub też inne w tym rodzaju, dowiedzieć się na Popławskiej ulicy w domie Inżyniera Sokolowskiego u Anieli Ostrowskiej. 2.

2. W majątku Pułsowskiego w pobliżu stacji Uciań, Taurogin, jest do sprzedania bydła sztuk 160; koby chciał kupić może powziąć wiadomość w tymże majątku. (629)

OGŁOSZENIE.

Z POWODU ZMIANY MIESZKANIA, P. BOURNIER-BEAULIEU, wyznania katolickiego, podany Francuzki, ma honor niniejszémъ interesowane osoby zawiadomic, że wyjazd swój do Paryża odłożywszy do przyszlorocznego wakacji, w ciągu tego czasu, udzielać będzie lekcje języka francuzkiego, i rozpoczynając one obecnie.

Adres: ulica Preobrażenska dom Kostry N. 1561 u W. p. dyrektora Kalinowskiego. (630)

Zytomierz, d. 7 września 1861 r.

Drukarnia A. Kwiatkowskiego i Sp. w Zytomierzu z dnia 18 sierpnia poczęła być czynną, zaczawszy od kończenia przerwanego druku: Kroniki Dytmara, Legend herbowych, Żywota Hozysza i t. d.; przyczem drukarnia ta zawiadamia interesowaną publiczność, iż przyjmuje do druku, dzieła nakładem autorów i własnym, tabelle ekonomiczne, weksle, trefy, sygnatury, mity i t. p. jak dawniej po cenach najumiarkowańszych. A. Kwiatkowski. 2. (628)

1. Une demoiselle d'une noble famille de l'Allemagne âgée de 22 ans, qui parle et enseigne parfaitement la langue française, anglaise et allemande, le dessin, les commencemens de la musique et le sciences elementaires, pourvue de meilleurs certificats, cherche une place comme institutrice ou gouvernante. On s'adresse a M-lle Josephine Hackenberg à Fridrichsham, Finlande. (647)